

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Nr 61 (B. D.) 10 Apr. 1890 —

215782

I. C. FUNDESCU

SCARLAT

239

RORANU ORIGINALU

Dat Bibliotecii Statului de Spartaliu.

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNĂ

BUCURESCI

TIP. NAȚIONALĂ C. N. RĂDULESCU,

24 STRADA ACADEMIEĬ 24

1875

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

BIBLIOTECA CENTRALĂ * BUCUREȘCI *

PARTEA ÂNTÊIŬ

UNDE DUCE UNELE AMORURĬ

I.

Scarlat era de vr'o douĕ-decĭ şi cincĭ de anĭ, vêrstă cândŭ spiritulŭ începe se cugete, inima sĕ iubiască, sufletulŭ sĕ se îmbete de plăcerile viăţeĭ. Dérŭ elŭ nu întêlnise pe cine sĕ iubiască, nu dobîndise încă gustulŭ plăcerilorŭ viăţeĭ; tótă ocupaţiunea luĭ era a citi, a cugeta.

Elŭ era frumosŭ; însĕ d'o frumuseţe transparinte. Talia de miḑlocŭ; pĕrulŭ desŭ şi fórte negru, în cătŭ l'arŭ fi luatŭ cine-va dreptŭ unŭ spaniolŭ; fruntea latĕ şi inteligintă; nările deschise, aerulŭ sincerŭ şi liniştitŭ. Obrazulŭ sĕŭ avea ce-va care areta mândriă, gândire şi nevinovăţiă. Profilulŭ, ale

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

căruia liniĭ eraŭ rătunde, fără a înceta de a fi bărbătescĭ, aveaŭ dulceaţa femeiască. Noĭ, amicilĭ, îlŭ numeamŭ *Christos celŭ brunŭ*, şi actriţele de la operă îĭ ţicea *il bruncto!* Manierile séle eraŭ reservate, camŭ recĭ, delicate, puţinŭ deschise.

Nu mergea prin salóne, de cătŭ la vr'o rudă séŭ la vr'unŭ amicŭ de aprópe, unde nu era nicĭ lume multă, nicĭ etichetă mare.

Era timidŭ ca o fată de 15 anĭ, şi simţitorŭ ca flórea ce se ţice *simţitóre*.

Avea pasiune pentru musică. Cânta ca unulŭ din ceĭ maĭ buniĭ baritonĭ. Avea aplecare către totŭ ce este frumosŭ. Décă arŭ fi studiatŭ sculptura, cum ţice Lamartine, arŭ fi eşitŭ din dalta luĭ o Venusă ca acea a luĭ Praxitéle; déca arŭ fi luatŭ unŭ penelŭ în mână, arŭ fi datŭ unei pânze nesimţitóre sufletulŭ seŭ; décă arŭ fi fostŭ născutŭ într'o ţéră de acelea unde cine-va are unŭ câmpŭ deschisŭ pentru luptele politice, arŭ fi devenitŭ oratore ca Cicerone, politicŭ ca Cavur; décă arŭ fi scrisŭ poesiĭ, arŭ fi imitatŭ, în versurĭ sonore, cânticulŭ pasĕrilorŭ, frémătulŭ frunţelorŭ, murmurulŭ păraelorŭ şi melodia sferelorŭ.

Simţia totŭ; dérŭ nu voia sĕ facă nimicŭ. Elŭ era din aceĭ poeţĭ carĭ nu voescŭ sĕ scrie sonete pentru curtisane fără inimă şi se arunce operile lorŭ mulţimeĭ nesimţitóre, care rîde de durerĭ şi nu înţelege simţimantele cele marĭ; care crucifică pe Christŭ şi bate 'n palme căndŭ vulturulŭ róde plămâniĭ luĭ Prometeŭ. Aceştĭ poeţĭ credŭ că suntŭ ceĭ maĭ buniĭ, căcĭ eĭ simtŭ, iubescŭ şi morŭ, pre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cumŭ o fiórc simte, trăeşte şi móre pe vêrfulŭ unuĭ munte, unde nu o ajunge de cătŭ suflarea zefiruluĭ, cânteculŭ pascrilor şi radele sóreluĭ.

Eĭ vinŭ pe pământŭ cu Dumneḑeŭ în inimă şi totŭ cu elŭ în inimă îşĭ iaŭ sborulŭ către stele, fără ca se fi culesŭ laurĭ pe pământŭ.

Cândŭ am făcutŭ cunoscinţa sea, eramŭ într'o serată la una din rudele scle. Elŭ şedea tristŭ într' unŭ colţŭ alŭ canapeleĭ, singurŭ şi tăcutŭ. Privea, asculta, cugeta.

De câte orĭ e maĭ bine a tăcea şi a privi în asemenea adunărĭ. Escĭ sicurŭ că nu veĭ da ocasiune femeilorŭ a se sbărli că nu le facĭ micele lor capriciĭ, căcĭ ele suntŭ capricióse, séŭ cum ḑice Virgil :

Varium et mutabile semper femina.

Scarlat era fiulŭ unuĭ micŭ proprietarŭ din districtulŭ Ilfovŭ. Părinţiĭ seĭ şedéŭ maĭ multŭ la ţéră, fiind-că starea lorŭ era prea mică ca sĕ le ajungă a trăi în Bucurescĭ. Pentru elŭ însĕ îngrijise sĕ'ĭ dea tóte miḑlócele spre a'şĭ face educaţiunea putinciósă în ţéra nóstră.

Făcuse clasele gimnasiale şi pe urmă trecuse la facultatea de litere; căcĭ, cu tóte stăruinţele ce încercase pe lângă amicĭi familieĭ séle, spre aĭ miḑloci mergerea în streinătate pentru complectarea studiuluĭ, nu fusese cu putinţă. Elŭ era prea mândru a se târâ la ceĭ marĭ de la putere şi a se ruga de ceĭ bogaţĭ carĭ, în schimbulŭ unuĭ banŭ, îţĭ cerŭ adesea o mişeliă.

Dérŭ ceea ce nu făcuse în stăinătate, împlinea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr
BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

prin multa cetire în Bucurescĭ. De câte orĭ mĕ ducémŭ la dênsulŭ, îlŭ găsémŭ citindŭ séŭ vr'o carte asupra ómenilorŭ marĭ, séŭ vr'o broşurĕ de poesiĭ ale luĭ *Metastasio* şi *Lamartine*.

Avea nisce frumóse vise pentru ţéra sea. Voia liberarea eĭ cu desăvîrşire şi unirea tutulorŭ românilorŭ într'unŭ singurŭ statŭ. Lucra pentru acésta câtŭ putea, dupe miḑlócele şi vêrsta sea.

Adăpatŭ cu ideiele ómenilorŭ de la 1848, era revoluţionarŭ necontenitŭ, adică progresistŭ veciniçŭ; căcĭ, dupĕ cum ḑicea elŭ, ce este revoluţiunea de câtŭ unŭ progresŭ care rupe, necontenitŭ, burienile cele rele şi scóte din pămêntŭ rădăcinile lorŭ ca, într'o ḑi, totŭ câmpulŭ acesta, care se numeşte *umanitate*, se rĕmâiă semănatŭ numaĭ cu florĭ demne de Dumneḑeŭ!

Nu ambiţiona nimicŭ, nicĭ posturĭ marĭ, nicĭ gloria de a'şĭ vedea numele tipăritŭ pe o carte, nicĭ de a se amesteca cu turma de curtesanĭ ce înconjóră şi tămâiă pe prinţiĭ câtŭ suntŭ pe tronŭ, şi pe urmă se întorcŭ către nouiĭ veniţiĭ; ambiţiona însĕ o gloriă santă, mare, pe care totŭ românulŭ trebue s'o ambiţionese: a'şĭ vedea ţéra luĭ mare, şi între numele care aŭ luptatŭ pentru acea mărire se figureze şi alŭ seŭ.

«Savez-vous quel trésor eût satisfait mon coeur?
«La gloire; mais la gloire est rebelle au malheur.

Ca Gilbert simţea, şi ca şi dênsulŭ a muritŭ. Maĭ multŭ încă: luĭ Gilbert a rĕmasŭ ce-va din sufletulŭ sĕŭ în poesiile séle. Luĭ Scartat nu 'l-a rĕmasŭ nicĭ o paginĕ pe care sĕ'ĭ fiă scrisŭ nu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mele, nici măcarŭ o piatră care să aréte unde o-dihneşte!!

Aprópe unŭ anŭ amŭ petrecutŭ cu dênsulŭ ca douĭ fraţi. Elŭ nu se ducea nicăerĭ fără mine şi eŭ fără dênsulŭ. Mâncamŭ împreună, ne plimbamŭ împreună, citémŭ împreună. Décă nu ne vedeamŭ o oră, începémŭ să tremurămŭ ca să nu ni se fi întêmplatŭ ce-va.

Ajunsesemŭ *Pilat* şi *Orest*.

Intr'o ḑi dispăru, şi nu l'amŭ maĭ vĕḑutŭ de câtŭ peste unŭ anŭ.

Era în o séră de carnavalŭ, a anuluĭ 1865; şedémŭ în camera mea, dinaintea foculuĭ, aşteptândŭ să vie ora baluluĭ mascatu şi privindŭ la flacărĭ cumŭ trecŭ de iute, ca şi amorulŭ uneĭ femeĭ. Maĭ mĕ furase somnulŭ în fotoliŭ, cândŭ o bătaiă în uşă mĕ deşteptă. Cine-va intră. Era Scarlat!

Ce schimbare mare, Dumneḑeule! In loculuĭ aceluĭ Scarlat bunŭ, dulce, timidŭ, cu o palóre transparintă şi aprinsă, acumŭ avémŭ dinaintea mea pe unŭ altulŭ cu o figură posomorîtă, de o palóre rece. Acéstă palóre era abia însufleţită prin roşiala albăstrie ce se plimba împrejurulŭ ochilorŭ sĕĭ şi care anunţa o durere, o preocupaţiune.

Imĭ dete bună séra şi şeḑu.

—Dérŭ ce te-aĭ făcutŭ de atâta timpŭ, amiculŭ meŭ? îlŭ întrebaiŭ eŭ. N'aĭ fostŭ aicĭ?

— Te rogŭ, să nu mĕ maĭ întrebĭ nimicŭ în privinţa acésta, décă mĕ iubescĭ. Amŭ trebuinţă de serviciulŭ tĕŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi voi să se scóle.

— Ce-felŭ? déca m'aĭ uitatŭ tu aprópe unŭ anŭ de ḑile, creḑĭ că eŭ nu te maĭ iubescŭ! Spune şi veĭ vedea déca ţiŭ încă la tine!

— Iubescŭ o femeiă.

— Eramŭ sicurŭ că numaĭ pentru o femeiă m'aĭ părăsitŭ! Eĭ bine! şi ce voescĭ să facŭ?

— Mi se pare că acéstă femeiă mĕ înşeală!

— Cine este ea?

— Princesa ***

— Şi ce probe aĭ?

— De câte-va ḑile este cu mine prea bună; dérŭ totŭ de o dată prea distractă.

— Acésta ĭntr'adevĕrŭ este cea maĭ bună probă.

— De câte-va ḑile, cumŭ se înseréză, îmĭ spune că este indispusă şi 'mĭ cere să mĕ retragŭ. A séră m'a gonitŭ de la optŭ ore. Amŭ păzitŭ până diminéţa în jurulŭ palatuluĭ sĕŭ, dérŭ n'amŭ vĕḑutŭ pe nimenĭ. Cu tóte acestea inima-mĭ spune că este ce-va, şi tu ştiĭ că inima nu se înşală nicĭ o dată.

— Este adevĕratŭ!

— Cumŭ m'amŭ sculatŭ aḑĭ diminéţă, m'amŭ dusŭ la o cărtur̆árésă din strada *Popa-Tatu*. Ea 'mĭ a spusŭ că Princesa mĕ trădéză cu unŭ omŭ blondŭ.

— Este vina ta că nu escĭ şi tu blondŭ.

— Nu glumi, amice.

— Cum dracu să nu glumescŭ, cândŭ te vĕḑŭ pe tine, unŭ bărbatŭ, unŭ omŭ fără superstiţiĭ, că aĭ începutŭ să creḑĭ ca babele în cărţĭ!

— Amŭ începutŭ, cu tóte acestea, de câte-va

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ḑile, sĕ fiŭ superstiţiosŭ! Adĭ, cândŭ m'am sculatŭ de la masă şi voiamŭ sĕ 'mĭ puiŭ paltonulŭ, unŭ butonŭ cu numele eĭ, ce-lŭ purtamŭ la mâneca cămăşiĭ, s'a ruptŭ şi nu l'amŭ maĭ găsitŭ!

— Eĭ! şi ce probézĕ acésta?

— Probézĕ că amŭ perdut'o pentru totŭ-d'auna, séŭ amŭ s'o perḑŭ!

Ḑicêndŭ aceste cuvinte, începu sĕ tremure.

— Vorbisemŭ, adause elŭ, sĕ mergemŭ împreună în acéstă séră la balulŭ mascatŭ de la operă, şi étă ce-mĭ scrie:

«Scumpulŭ meŭ!

«Astă séră nu pociŭ se mergŭ la balŭ, fiiud-că suntŭ indispusă; nicĭ nu potŭ sĕ te priimescŭ. Ca sĕ'mĭ probeḑĭ că mĕ iubescĭ, nu te duce nicĭ tu. Sciĭ că suntŭ gelósă, fiindŭ că te iubescŭ fórte multŭ!

«Adio, sufletulŭ meŭ, viaţa mea!»

Margareta

— Altă dată, urmă elŭ, era fórte indispusă, de multe orĭ bolnavă rĕŭ, şi cu tóte acestea, atuncĭ îĭ făcea maĭ mare plăcere cândŭ veghiamŭ tótă nóptea lêngă patulŭ eĭ! Nu este acésta dérŭ o probă că mĕ tradă?

— Negreşitŭ; dérŭ ce este de făcutŭ?

— Ce creḑĭ tu?

— Eŭ creḑŭ ca sĕ mergŭ la dênsa sĕ vedemŭ déca este acasă.

— Dérŭ nu ne ve priimi. Şi déca va fi la balŭ, trebue sĕ fi închisŭ pórta, prin urmare nu vomŭ putea intra.

— Nu are vr'o portiţă dosnică?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ba da; însĕ şi aceia este închisă, şi este închisă pentru totŭ-dé-una, afară cândŭ voesce sĕ bage pe cine-va în palatŭ, fără a fi vĕdutŭ de slugï.

— Dérŭ zidulŭ este înaltŭ?

— De duoï stânjinï.

— Vom sări zidulŭ, atuncï!

— Se mergem dérŭ!

II.

Era una din cele maï frumóse nopţï de iarnă, de care se găsescŭ fórte multe în ţéra nóstră. Luna plutea în seninulŭ albastru alŭ firmamentuluï ca o barcă de aurŭ în mijloculuï valurilorŭ albastre ale măriï. Stelele sclipeaŭ şi aruncaŭ scânteie de luminï ce se amestecaŭ cu nisce micï fulgï de zăpadă carï sbărniaŭ în aerŭ, produşï de tăria geruluï. Era unŭ gerŭ care îngheţa lemnele şi pietrele, cum ḑice poporulŭ în limbagiulŭ sĕŭ poeticŭ.

Acéstă nópte semăna maï multŭ cu unŭ omŭ albŭ de bătrîneţe, dérŭ plin de viaţă şi de vigóre, care sfidéză juneţea cea ofilită de astă-ḑï.

Câte vise frumóse, câte speranţe dulcï nu nasce asemenea nopţï, şi câte nu face sĕ se piardă! Erï totŭ acéstă nópte a luminatŭ unŭ amorŭ născutŭ, şi astă nópte l'a vĕḑutŭ stingêndu-se! Câte mâinï strânse cu tandreţă nóptea trecută, câte jurăminte încredinţate umbrelorŭ amice, câte eternităţï jurate între douĕ sĕrutărï, şi câte lacrimï astă nópte, câte suspine purtate de zefirï!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ce s'a făcutŭ aceste vise?
Ce s'a făcutŭ amorulŭ chiarŭ?
Ce a maĭ remasŭ din tóte acestea?
Uitarea!

Şi pentru că eraŭ sĕ se uite aşa de curêndŭ, sĕ móră aşa de iute, pentru ce s'aŭ maĭ născutŭ ele?

Pentru ce? Pentru ce? Cuvêntŭ crudŭ şi teribilŭ, aflatŭ de filosofia invidióşă la bucuriele sufletuluĭ, şi care ni se aruncă c'unŭ hohotŭ de rîsŭ în mijlocŭlŭ nebunielorŭ nóstre cele maĭ scumpe şi maĭ bine-făcĕtóre.

Pentru ce? Pentru ca sĕ ne aréte că trebue sĕ profitămŭ de momentele ce maĭ avemŭ. De acea şi populaţiunea Bucurescilorŭ profita acéstă nópte şi de momentele ce maĭ avea, şi de timpulŭ frumosŭ. Unĭĭ mergeaŭ la balŭ, alţiĭ se plimbaŭ în săniĭ şi alţiĭ se duceaŭ sĕ facă curte pe la ferestrele femeielorŭ ce iubescŭ. Musica barbară şi agasatóre de la Stele şi Vicleime, ce se amesteca cu musica cea falşă a orgelorŭ discordate, făcea pe unĭĭ sĕ fugă şi pe alţiĭ sĕ se opréscă. Diferite glume se aruncaŭ de trecĕtorĭ măscilorŭ ce mergeaŭ la balulŭ de la Operă.

Toţĭ rîdeaŭ, toţĭ se înveseleaŭ de acea nópte frumósă, de acea nópte de carnavalŭ! Numaĭ Scarlat nu vedea nimicŭ, nu asculta nimicŭ, nu se gîndea la nimicŭ de câtu la Princesa. Se ruga luĭ Dumneḑeŭ ca presimţimêntele séle sĕ nu fie adĕvĕrate,

Cândŭ ajunserămŭ la pórta Princeseĭ, era 11 ore. Pórta era închisă. Sunarămŭ, dĕrŭ niminĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Palatulŭ da în trei uliţe. Căutarămŭ uliţa cea mai dosnică şi cercetarămŭ déca era unŭ locŭ mai lesniciosŭ de săritŭ. Îlŭ găsirămŭ. La unŭ locŭ zidulŭ era cam dărâmatŭ, şi alăturĭ cu sine era săditŭ unŭ plopŭ de douĕ orĭ mai înaltŭ de câtŭ zidulŭ.

Pândirămŭ cândŭ numaĭ trecea nimenĭ p'acolo şi sărirămŭ în grădină. Merseràm maĭ întâiŭ la ferestra de la camera feciorului, care era josŭ. Scarlat bătu; nu'ĭ respunse nimenĭ.

— Nu este acasă, ḑise elŭ.

Apoĭ se duse la uşa scăreĭ din dosŭ; ea era închisă. Din fericire Scarlat avea cheia acesteĭ scărĭ pe care-ĭ o dedese Princesa pe la începutulŭ amoruluĭ lorŭ. Deschise, se urcă încetŭ pe scară şi se opri la uşa de la camera femeeĭ din casă. Aci intră fără a maĭ bate.

Femeia dete unŭ ţipătŭ! Dérŭ vĕḑêndŭ pe Scarlat, frica ce'şĭ făcuse ca de unŭ hoţŭ, se schimbă în acea că nu scia ce sĕ respunḑă, căcĭ stăpână-sea, se vede, nu se aşteptase la acésta şi nu o preparase. Deveni confuză.

— Unde este stăpână-ta? întrebă Scarlat.

— S'a dusŭ... s'a dus, îngână ea, fără a sci sĕ spue unde s'a dusŭ... S'a dusŭ la Dómna N**.*

— Ce felŭ? dérŭ era bolnavă?

— Da; însĕ 'ĭ-a maĭ trecutŭ puţinŭ şi a eşitŭ sĕ se rĕcoréscă, fiind-că avea călduri.

— Minţi, Lino! Stăpână-ta s'a dusŭ la balŭ mascatŭ! Spune, adevĕratŭ este?

— Nu, D-le Scarlat; ḑĕŭ, eŭ sciŭ că s'a dusŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

la Dómna N***; déca s'o fi dusŭ la balŭ, póte s'o fi dusŭ d'acolo.

— Lasă s'o întrebŭ eŭ, într'unŭ limbagiŭ mai auritŭ, ḑiseiŭ luĭ Scarlat. Spune adevĕrulŭ, dragă Lino, adăogaiŭ, puindu-ĭ în mână douĭ napoleonĭ. Stăpână-ta nu va sci; şi chiar de va afla, te iaŭ eŭ fată în casă la mine.

— Ḑeŭ, Domnule, nu sciŭ de câtŭ cea ce v'amŭ spusŭ, respunse ea, fără a voi să priméscă banii.

— Atunci te voiŭ face să vorbescĭ de frică, urmaiŭ, restindu-mĕ la dênsa şi puindŭ pe masă unŭ revolverŭ ce purtamŭ.

— Spuiŭ, Domnule, strigă ea speriată!

— Eĭ bine, s'a dusŭ la balŭ?

— Da!

— Cu cine?

— Cu D-na N***

— Numaĭ cu dênsa, nu şi cu unŭ bărbatŭ?

— Nu, D-le, numaĭ cu dênsa.

— Ce costum pórtă?

— Unŭ domino albŭ cu stele de aurŭ pe dênsulŭ; mănuşĭ albe, pantofĭ albĭ, mască de catifea négră; unŭ mare buchetŭ de camelii în mână, unŭ evantailŭ chinezescŭ şi o funtă de panglică rosă în partea stângă a capuşonuluĭ.

— Déca veĭ fi minţitŭ, vaĭ de tine! ḑise Scarlat femeeĭ, şi plecarămŭ.

Ne oprirămŭ la o garderobă de costume pentru balŭ. Scarlat îşĭ luă unŭ domino negru şi o mască, îşĭ puse o altă pereche de mănuşĭ, căcĭ pe cea-l-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

altă o vĕduse Princesa în ḑiua trecută, şi nu voia sĕ aibe nicĭ bănuială măcarŭ.

Dupĕ ce se găti, pornirămŭ la balŭ. Abia intrarămŭ şi unŭ domino îmĭ dete o flóre şi-mĭ luă braţulŭ, fără a lăsa mâna unuĭ june.

Masca era o damă dintr'unŭ oraşiŭ de provinciă, care venise în capitală numaĭ pentru simpla plăcere a da o flóre şi a supăra în balŭ. Acesta era unŭ capriciŭ alŭ eĭ. Junele era fratele sĕŭ.

— Fă-mĭ, amice, o poesiă, îmĭ ḑise masca.

— Póte se descrie cine-va florile ascunse sub zăpadă, luna sub norĭ? Nu! atuncĭ veḑĭ bine că nu te pociŭ cănta nicĭ pe tine sub acéstă urîciósă mască care, suntŭ sicurŭ, ascunde o frumuseţiă. Scóte masca şi veĭ vedea déca sciŭ sĕ daŭ Veneriĭ tămîia poesieĭ.

— Dérŭ tu mĕ cunoscĭ fórte bine, adause ea, cu vocea schimbată.

— Atâtŭ maĭ bine, déca te cunoscŭ! Atuncĭ aide sus în fóierŭ şi scóte-ţĭ masca.

— Dérŭ cunósce-mĕ cine suntŭ ast-felŭ, déca poţĭ

Apoĭ începu sĕ-mĭ spue o sumă din lucrurile mele cele maĭ intime. Pe cândŭ o ascultamŭ, totŭd'o-dată priveghiamŭ şi pe Scarlat. Elŭ maĭ întêiŭ se plimbă prin sală, luă în rândŭ băngile de jurŭ împrejurŭ, se duse la lojele cele marĭ din avanscenă, luă benuarele în rândŭ, apoĭ se apropie de mine şi 'mĭ ḑise încetŭ:

— Nimicŭ!

— Şeḑĭ tu aci, îĭ ḑiseiŭ, ca sĕ mĕ ducŭ sĕ veḑŭ eŭ în foaierŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Elŭ şedu numaĭ de câtŭ pe o bancă, căcĭ nu se maĭ putea ţine pe picióre. Emoţiunea ce încercase în acea séră îĭ sfărâmase puterile. Străbătuiŭ fóierulŭ în tóte părţile séle ; avuĭ chiarŭ indiscreţiunea sĕ mĕ uitŭ pe sub perdele, pe unde se ascundŭ amanţiĭ ca sĕ fie apăraţĭ de privirile trecĕtorilorŭ şi chiarŭ sĕ-şĭ fure câte unŭ sĕrutatŭ, din care câte odată nasce o corónă de adulteriŭ ; dérŭ şi aci nimicŭ !

Ceruiŭ scuze măsceĭ mele sĕ o părăsescŭ doue momente şi alergaiŭ sĕ facŭ turŭ logielorŭ de rangulŭ alŭ duoilea.

Aci era ; în logia No. 39.

Alergaiŭ în sală, luaiŭ pe Scarlat, care abia putu sĕ urce scara; luaiŭ masca şi ceruiŭ logiarului sĕ ne deschidă logia No. 38, care era gólă. Ne aşedarămŭ, eŭ şi cu masca mea, în faciă. Scarlat se puse în fundŭ, aşa că nu se putea vedea.

Princesa era cu unŭ ofiţerŭ de poliţie, unŭ felŭ de valetŭ care se vede pe cărţile de jocŭ, cu barbişonŭ blond şi cu pĕrulŭ linsŭ.

Cunosceamŭ pe acelŭ ofiţerŭ.

Era totŭ ce póte fi maĭ viţiosŭ, maĭ ignorantŭ şi maĭ stupidŭ. Singura calitate ce avea, era că făcea curte la tóte femeiele, fiă tinere séŭ bătrâne.

— Cu cine este ? mĕ întrébă Scarlat.

— Cu unŭ ofiţerŭ de poliţiă.

— Bine a progresatŭ ! Póte cu timpŭ va ajunge şi la ipistatŭ !

— De ce nu, daca a începutŭ cu.....

Scarlat mĕ întrerupse, puindu-mĭ mâna la gură.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Taci, pentru Dumneḑeŭ, ḑise elŭ. Orĭ ce sciĭ rĕŭ despre acéstă femeiă, te rogŭ nu'mĭ spune; căcĭ, în locŭ a'mĭ face bine, îmĭ facĭ rĕŭ.

— Îţĭ va aduce dispreţulŭi, şi elŭ este mórtea amoruluĭ.

— Cândŭ cine-va iubesce, nu póte se despreţuiască. Iubescŭ încă pe acéstă femeiă. In inima omuluĭ suntŭ două pasiunĭ marĭ, ura şi amorulŭ. In mine a începutŭ lupta între ele, dérŭ până acumŭ învingĕtorŭ este amorulŭ. Se ferésca Dumneḑeŭ sĕ învingă celĭ-l altă; căcĭ atunci suntŭ capabilŭ . . . . . nu suntŭ capabilŭ de nimicŭ în contra eĭ!

Spusesemŭ masceĭ melc că era cestiunea aci de trădare şi o rugasemŭ sĕ stea cu mine până voiŭ pleca. Ea rămase: Lornia, privea, asculta şi câte o dată, cândŭ vedea că nu vorbescŭ cu Scarlat, îmĭ adresa câte unŭ cuvêntŭ, două, cu totulŭ străine de noĭ. Imĭ arĕta câte o mască bine îmbrăcată, câte unŭ nătărăŭ de bărbatŭ care şedea în câte unŭ colţŭ, pe cândŭ amantulŭ spunea vorbe frumóse femeieĭ séle la colţulŭ celeĭ-l-alte estremităţĭ a săleĭ. Indată însĕ furămŭ întreruptĭ de sgomotulŭ uneĭ sărutărĭ ce eşa din logia No. 39. Apoĭ sărutărĭĭ urmă acéstă convorbire, care de sicurŭ era începută maĭ nainte şi se întrerupsese.

— Şi escĭ sicură, ḑicea oficierulŭi, că elŭ nu sciă nimicŭ?

— Fórte sicură; 'ĭ amŭ scrisŭ o scrisóre sĕ nu vie la balŭ, fiind-că eŭ nu viŭ din causă de indis-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

posițiune, și elŭ a credutŭ și n'a venitŭ. Privesce în sală și vedĭ că nu este!

— De ce nu'lŭ congediesĭ atuncĭ?

— 'Mĭ e milă de elŭ. Nu voescŭ sĕ-ĭ daŭ de-o dată lovitura. Maĭ bine sĕ-lŭ preparŭ.

— Dérŭ cum aĭ sĕ'lŭ preparĭ, până nu'ĭ veĭ spune ceva, până nu se va face o schimbare în Dumneata faciă cu dênsulŭ? Ș'apoĭ este maĭ rĕŭ a tortura pe unŭ omŭ maĭ multe ḑile de câtŭ a'ĭ da d'o-dată lovitura. O lovitură omóră séŭ scapă. Tortura nu scapă nicĭ o dată. Déca ḑicĭ că aĭ milă de dênsulŭ, spune-ĭ mâine că nu'lŭ maĭ poțĭ primi, că nu'lŭ maĭ iubeștĭ, și atuncĭ totulŭ se va sfîrși, afară déca nu'lŭ maĭ iubeștĭ!

— Ingrate! dérŭ nu 'țĭ amŭ probatŭ că te iubescŭ numaĭ pe tine? N'amŭ venitŭ numaĭ pentru tine la balŭ? Tu sciĭ că nu'lŭ maĭ iubescŭ de multŭ pe dênsulŭ! Ba credŭ chiarŭ că nu l'amŭ iubitŭ nicĭ o dată, cercetêndu'mĭ inima.

— Jură-mĭ că nu'lŭ maĭ iubescĭ.

— Iț jurŭ.

— Pe ce?

— Pe copilulŭ meŭ, la care ț̆iŭ fórte multŭ.

Scarlat tresări. Nu'ĭ vedémŭ facia prin mască; dérŭ trebia sĕ fie fórte palidŭ. Vĕḑuiŭ că'ș pune mâinile la inimă, pare că arŭ fi voitŭ s'o opréscă se nu sbóre.

— Ingrata! infama! miserabila! strigă elŭ, tremurândŭ! Totŭ acelașŭ jurămêtŭ care mi l'a făcutŭ și mie!

Apoĭ machinalmente mâinele séle se deslipiră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de lângă inimă şi se pomeniră la pozunarulŭ meŭ, în care se afla revolverulŭ.

— Ce vreĭ sĕ faci ? îlŭ întrebaiŭ.

— S'o omorŭ ! sĕ-i omorŭ ! Acésta nu maĭ este femeiă, este unŭ demonŭ.

— Maĭ adinéoriĭ ţiceaĭ că nu escĭ capabilŭ sĕ'ĭ faci vre unŭ rĕŭ.

— Adinéoriĭ n'o credeamŭ încă atâtŭ de culpabilă, atâtŭ de mizerabilă !

— Acumŭ, cândŭ escĭ convinsŭ, despreţuesce-o şi las'o sĕ se târască în dispreţulŭ tĕŭ. Şi déca vreĭ sĕ 'ţĭ rĕsbunĭ maĭ bine, aidemŭ acasă şi mâine, cum nu sciă că aĭ fostŭ aicĭ şi aĭ vĕḑut'o, îĭ veĭ trimite o scrisóre prin care îĭ veĭ spune că unŭ altŭ amorŭ 'ţĭ a ocupatŭ inima şi numaĭ poţĭ sĕ te ducĭ la dênsa. Acesta este miḑlocŭlŭ celŭ maĭ bunŭ spre a lovi amorulŭ propriŭ alŭ acestorŭ femeĭ. Ele părăsescŭ surîḑêndŭ, fără a le păsa câtu-şĭ de puţinŭ că póte sfărâma o inimă ; dérŭ suntŭ tigrese cândŭ se vĕḑŭ părăsite.

— Bine ! bine ! strigă Scarlat, vĕḑêndŭ că renasce o mică scânteiă de speranţă în sufletulŭ sĕŭ. Dérŭ ia-mă de aicĭ că mĕ înecŭ !

Dedeĭ braţulŭ măscel, o duseĭ în sală, o ḑedeĭ fratelui-seŭ şi mĕ întorseiŭ sĕ iaŭ pe Scarlat. Plecarămŭ ; dérŭ cândŭ era sĕ coborîmŭ scara, elŭ 'mĭ ḑise sĕ maĭ aşteptămŭ până va pleca şi ea. Ne întórserămŭ în fóierŭ. Peste o jumătate de oră eĭ treceaŭ pe lângă noĭ şi coboraŭ scara.

De o dată vĕḑuiŭ pe Scarlat ca unŭ fulgerŭ alergândŭ, tăindu-le drumulŭ, puindu-se în dreptulŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lorŭ şi smulgêndŭ cu o mâuă masca princesei şi cu cea laltă pe a sea.

— Josŭ masca, îi ḑise elŭ, ca sĕ vĕḑă lumea că subt ea este o gură ce minte!

Princesa remase încremenită. Apoĭ d'odată totŭ sângele i se urcă în capŭ şi era sĕ caḑă, déca nu punea mâinele privitoriĭ sĕ o ţie.

Acéstă scenă fuse făcută cu atâta iuţélă, că, până sĕ se bage de sémă, se şi terminase.

Pe cândŭ Dómna N***, care tocmaĭ sosise cu feciorulŭ sĕŭ şi alŭ Princeseĭ, o ducea la trăsură, oficerulŭ veni lîngă Scarlat şi 'ĭ ḑise:

— Domnule, îmĭ veĭ da cuvêntŭ de acéstă faptă.

— Cu tóte că acésta nu te privesce pe D-ta câtu-şĭ de puţinŭ, rĕspunse Scarlat; dérŭ de vreme ce voeştĭ, suntŭ gata totŭ-dé-una. Étă carta mea.

In urma acesteĭ scene, se perduse tótă speranţa. Trebuia sĕ se arunce unŭ vĕlŭ peste acest amorŭ; căcĭ elŭ murise în inima Princeseĭ, déca va fi trăitŭ vr'o dată.

III.

Dupĕ scena de la balŭ ne întorserămŭ acasă la Scarlat. Elŭ era într'o posiţiune de plînsŭ. Nu'mĭ venea sĕ-lŭ părăsescŭ în starea în care se afla. Rămăseiŭ, dérŭ, hotărîtŭ sĕ staŭ tótă nóptea cu dênsulŭ. E tristă, e durerósă întêia nópte ce petrece unŭ omŭ dupĕ o desfacere de femeia ce iubea, orĭ câtŭ de puţinŭ, maĭ cu sémă cândŭ lângă dênsulŭ veghiaḑă încredinţarea că acea ce l'a pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

răsitŭ petrece acéstă nópte în braţele altuia, fără părere de rĕŭ, fără aducere aminte, fără remuşcare.

Tóte suvenirile cele mai dulci, cele mai plăcute îţi trecŭ pe dinainte, îţi întindŭ braciele, te chiamă. Toţi câţi aŭ iubitŭ sincerŭ şi s'aŭ despărţitŭ, păstreadŭ aduceri aminte ale unorŭ asemenea nopţi, şi numai ei înţelegŭ durerea ce încércă cine-va.

Aésră te-ai dusŭ la theatru séŭ la o adunare. Era acolo cine-va care se făcea că nu te privesce, că nu te cunósce, şi cu tóte acestea 'ţi dicea o mică de lucruri pe furişŭ. O mână care sĕ juca cu o dantelă; o mănuşă scósă într'unŭ minutŭ óre care; o gătélă, o apărătóre, o lornetă care se plimba peste tótă lumea şi care nu vedea de câtŭ pe unulŭ; aceste flori, acéstă culóre de rochiă, care tóte aŭ unŭ înţelesŭ particularŭ pentru duoi ochi cu luare aminte, perduţi în sală, pentru o inimă care bate în umbră. Tóte acestea care vorŭ sĕ dică:— Amŭ primitŭ scrisórea ta! Cugetŭ în tine! Ómenii aceştia 'mi suntŭ nesuferiţi. Te iubescŭ! Diséră! Mâine!

Apoi dama se scólă din logiă séŭ dupe fotelŭ, îşi pune şalulŭ şi péca. Tu eşi dupĕ dênsa, fără a căuta déca s'a terminatŭ serata séŭ sprectacolulŭ, o urmăresci ca o umbră în întunericŭ şi te plimbi în jurulŭ caseĭ séle până cândŭ o rază de lumină, apărêndŭ printre cortinele uneĭ ferestre, dă unŭ semnalŭ aşteptatŭ. Intri..... temeia te primesce cu braţele deschise şi fericirea cade din cerŭ asupra capetelor vóstre.

Astă séră numai este nimicŭ din tóte acestea!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

La theatru numaĭ este nicĭ o damă. Numaĭ aĭ pe cine urma. Lumina nu se maĭ vede. Dama nu te maĭ primesce în braţele séle! Fericirea s'a întosŭ la Dumneḑeŭ de unde venise! Acum nimiculŭ în tóte, golulŭ în tóte.

Scarlat, cum sosi acasă, căḑu pe unŭ fotoliŭ ca unŭ corpŭ mortŭ, cum ḑice Dante. Îşĭ puse facia în mâinĭ şi începu se plîngă; dérŭ n'avea nicĭ ură, nicĭ mâniă în lacremile séle. Puseĭ mâna pe fruntea sea; era ferbinte. Iĭ cercetaiŭ pulsulŭ; bătea cu furiă. Avea friguriĭ.

Ordonaiŭ feciorului se aprinḑă foculŭ; apoĭ îlŭ priviiŭ. Nu ḑicea nicĭ o vorbă. Se gîndea. Nicĭ eŭ nu cuteḑamŭ se'lŭ întrebŭ nimicŭ. Cu tóte acestea privirile séle rătăcite spuneaŭ maĭ multŭ de cătŭ tóte cuvintele. Voi se se scóle de o dată după fotelŭ, pare că 'ĭ arŭ fi veuitŭ o ideiă fără veste, dérŭ slăbiciunea îlŭ pironise pe elŭ.

— Culcă-te, amiculŭ meŭ, îmĭ ḑise elŭ, privindu-mĕ lungŭ. Eŭ voiŭ sta pe acestŭ fotoliŭ până la ḑiuă. N'amŭ nicĭ de cumŭ somnŭ. Ş'apoĭ maĭ suntŭ încă treĭ ore până se se lumineḑe de ḑiuă.

— Nu'mĭ e somnŭ nicĭ mie, iĭ ḑiseiŭ. Cândŭ suntŭ supăratŭ, nu dormŭ nicĭ o dată. Tu ar trebui se te culcĭ puţinŭ; căcĭ, alt-felŭ, obosiala şi acele cugetărĭ pe totŭ momentulŭ, te vorŭ omorĭ.

— Atâtŭ maĭ bine. Suntŭ laşŭ se mĕ omorŭ singurŭ; voiŭ căuta miḑlóce prin carę se morŭ cu încetulŭ.

— Escĭ nebunŭ! Nu móre cine-va de amorulŭ uneĭ femeĭ, şi maĭ cu sémă cândŭ acea femeiă nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

merită amorulŭ sĕŭ. Curagiŭ! Trebue sĕ te vindecĭ de elŭ, trebue sĕ'lŭ uiţi cu orĭ ce preţŭ.

— Daca aşĭ putea sĕ uitŭ că trebue sĕ gêndescŭ, aşŭ uita şi acestŭ amorŭ.

— Veĭ uita, căutândŭ distracţiunea. Vomŭ trăi cum amŭ trăitŭ înainte, într'o lume a nóstră proprie; vomŭ petrece; vomŭ avea amante chiarŭ, însĕ fără amorŭ seriosŭ; şi cândŭ veĭ fi sătulŭ de acéstă viéţă, déca veĭ găsi vre-o fată cu calităţĭ distinse care sĕ te iubéscă şi sĕ'ţĭ fie soţiă, o veĭ lua-o în căsătoriă, ţicêndŭ:—M'amŭ regulatŭ, amŭ devenitŭ bărbatŭ.

— Vise, amiculŭ meŭ; parigorĭ de omŭ bolnavŭ.

— Maĭ bine e a trăi cine-va cu asemenea vise, de câtŭ cu realităţĭ ca Princesa! Sĕ ţice că în cititŭ găsesce cine-va uitarea orĭ cărei suferinţe, vorbindŭ cu ómeniĭ ceĭ marĭ, studiindŭ societatea. Citesce, scrie chiarŭ, póte că'ţĭ va veni inspiraţiunea.

— Inspiraţiunea! Ea nu visitéţă nicĭ odată sufletulŭ unde încă mişcă durerea. Aştéptă ca durerea sĕ trécă la starea de aducere aminte. La mine uitarea nicĭ n'a începutŭ până acumŭ. . . . . Dérŭ ce se maĭ vorbimŭ de acésta, adause elŭ, sculându-se cu forţă dupe fotelŭ, parc că arŭ fi voitŭ sĕ uite pentru unŭ momentŭ, şi plimbându-se prin casă cu mâinele în bozunare.

Apoĭ se opri lîngă scriitorŭ; şeţu pe unŭ scaunŭ, îşĭ réţămă capulŭ pe mâna dréptă şi, negreşitŭ, în acelŭ minutŭ tóte aducerile aminte trecură cu sgomotŭ prin spiritulŭ seŭ.

Deschise scriitorulŭ şi scóse unŭ pachetŭ de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

chârtiĭ. Eraŭ scrisorile Princeseĭ şi unŭ portretŭ copiatŭ de elŭ dupe o fotografiă.

Luă scrisorile, le citi şi voi sĕ le arḑă; dĕrŭ le lăsă. Voi sĕ pue unŭ termenŭ la trecutŭ, sĕ rupă portretulŭ, dĕrŭ i se păru că acestŭ portretŭ îĭ ḑicea: —*Eŭ nu 'ţĭ amŭ făcutŭ nimicŭ!*» Şi dupĕ ce l'a privitŭ unŭ cartŭ de oră, l'a îmbrăţişatŭ cum ar fi îmbrăţişatŭ însuşĭ pe Princesa.

Vĕḑĕndŭ însĕ că acesta, în locŭ sĕ-ĭ facă bine, îĭ făcea maĭ rĕŭ, le aruncă érŭ pe scriitorŭ şi, voindŭ sĕ schimbe convorbirea, voindŭ sĕ'şĭ prefacă figura, ḑise cu unŭ rîsŭ nervosŭ:

— Mĕ veĭ fi creḑutŭ mortŭ în timpŭ d'unŭ anŭ, câtŭ nu ne-amŭ vĕḑutŭ?

— Mărturisescŭ că eramŭ fórte îngrijatŭ. Amŭ întrebatŭ din amiciĭ nostriĭ şi niciŭ unulŭ n'a sciutŭ se'mĭ spue. Tu aĭ fostŭ aşa de discretŭ!

— Da .... pentr'o ingrată! Cândŭ cugetŭ ce amŭ făcutŭ pentru dênsa, nu mĕ potŭ opri de a nu rîde.

Ḑicêndŭ aceste vorbe, clenţenea din dinţĭ, ca unŭ omŭ apucatŭ de friguri.

— Dĕrŭ, pentru Dumneḑeŭ, schimbă vorba, adause elŭ sculêndu-se érŭ dupe scaunŭ şi plimbându-se prin casă. Pare că suntem juraţĭ astă nópte sĕ nu ne ocupăm de câtŭ numaĭ de dênsa!... Orĭ ce subietŭ de convorbire deschidemŭ, se terminä totŭ cu ea!.....Unde aĭ fostŭ astă-ḑĭ? Aĭ maĭ vĕḑutŭ pe Dómna S**? Masca de astă sórä îţĭ este rudă séŭ amantă?

— Niciŭ una, niciŭ alta, o amică.

— Este frumósă?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Prea frumósă?

— Du-mĕ mâine la dênsa.

— Bine; dér promite-mĭ că nu te veĭ maĭ gândi la Princesa.

— Iţĭ promitŭ.. .... Este unŭ momentŭ de cândŭ demnitatea s'a desceptatŭ în sufletulŭ meŭ, de unde a începutŭ sĕ depărteţe tóte laşităţile amoruluĭ.

Apoĭ se trânti pe o canapea. Peste ţece momente adormi. Avea unŭ somnŭ agitatŭ, nervosŭ, însĕ dormia. Eŭ n'amŭ pututŭ sĕ închiţŭ ochiĭ până la ţiuă.

Cugetamŭ la acestŭ amorŭ. Elŭ îmĭ arĕtă îndestulŭ că déca o legătură nu este născută din simpatie, din potrivirea caractarelorŭ, din respectulŭ reciprocŭ, se sfăramă îndată, şi cu ea şi o esistenţă, afară décă amândoĭ nu vorŭ fi fără inimă.

Femeile strigŭ contra bărbaţilorŭ că suntŭ inconstanţĭ, fără inimă, cruţĭ. Bărbaţiĭ strigŭ contra femeielorŭ că suntŭ cochete, perfide, înşelătóte. Nicĭ ele, nicĭ eĭ n'aŭ dreptate. Suntŭ în ambele părţĭ şi bunĭ şi rĕĭ. Numaĭ alegerea se face greşită.

Décă Scarlat arŭ fi găsitŭ o femeiă, séŭ, ca sĕ mĕ esprimŭ maĭ bine, o fată cu unŭ caracterŭ blândŭ, liniştitŭ, ca alŭ seŭ, fericirea arŭ fi înfloritŭ în casa lorŭ. Décă Princesa arŭ fi găsitŭ unŭ omŭ care s'o domineţe, nu prin puterea brutală, dérŭ prin demnitate, printr'unŭ amorŭ ne manifestatŭ până în acelŭ puntŭ care face pe femeiă sĕ fiă sicură de omulŭ care o iubesce, sĕ fiă sicură de eternitatea amoruluĭ sĕŭ, ea, Princesa, arŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fi fostŭ o femeiă respectată şi onestă. Dérŭ amorulŭ e inconsecuentŭ cu elŭ singurŭ. Elŭ pune ochelarĭ cândŭ e vorba de a prepune şi-şĭ pune legătură le ochĭ cândŭ e vorba de a vedea.

Caracterulŭ luĭ Scarlat era blândŭ, încreḑétorŭ, pasionatŭ. Alŭ princeseĭ era iute, aspru, mândru, predominătorŭ, violentŭ, nervosŭ. Numaĭ tinereţea şi frumuseţea luĭ Scarlat o trăsese către dênsulŭ. Ea nu înţelesese în viaţa sea ce este amorulŭ adevĕratŭ; dérŭ vorbia de elŭ cu multă aprindere. Era din acele femeĭ care intră fără luptă în întêiulŭ amorŭ, ca cumŭ ar fi unŭ lucru convenitŭ maĭ dinainte; apoĭ într'unŭ alŭ doilea şi alŭ treilea; din acele femeĭ care, creḑêndu-se neatacabile dupĕ poziţiunea lorŭ de dame marĭ, sfidéḑă opiniunea, spăimântéḑă prin scandalele lorŭ şi se ornéḑă cu greşélele lorŭ ca cu nisce florĭ carĭ trăescŭ pentru acestŭ amorŭ, şi alŭ cărorŭ amorŭ surîḑêndŭ ucide pe celŭ ce le iubesce *sincerŭ*.

Princesa era fata unuĭ micŭ proprietarŭ dintr' unŭ districtŭ de la munte. Maĭ întêiŭ, în vêrstă de 18 anĭ, se mărită cu unŭ advocatŭ din capitală. Caracterulŭ avocatuluĭ fiindŭ cu totulŭ contrariŭ de alŭ sĕŭ, din cele dintêiŭ ḑile începu certurile între dênşiĭ, ast-felŭ că, dupe douĭ treĭ anĭ, bietulŭ bărbatŭ se atacă şi muri, dupe ce lăsă în urmă douĭ copiĭ şi onórea sea veştejită, căcĭ femeia sca avusese estrema plăcera a face prieteşugŭ intimŭ cu unŭ tênărŭ ce se înturnase de curând din streinătate.

Dupĕ mórtea bărbatuluĭ, vĕḑêndu-se liberă, ea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

credu că póte se lase şi pe acelŭ tênărŭ, lăsându-ĭ însĕ suvenirŭ unŭ copilŭ bastardŭ, pe care ea l'a aruncatŭ, dérŭ pe care elŭ l'a luatŭ ca pe unulŭ ce făcea parte din sângele seŭ.

In timpŭ de treĭ anĭ de vĕduviă, ea a făcutŭ o mare esperienţă în lume. A încercatŭ atâta până a finitŭ la Principele D***** şi l'a luatŭ de bărbatŭ. Principele era bătrânŭ; nu'lŭ iubea, dupe cum n'a iubitŭ pe nimenĭ; însĕ ea l'a luatŭ numaĭ pentru că avea perspectiva de a se face ministru, şi ambiţiunea sea cea mare era sĕ vĕdă la uşiă ómenĭ în uniformă. Décă i s'a împlinitŭ acéstă ambiţiune, nu voimŭ sĕ cercetămŭ; totŭ ce ştimŭ este, că ea era de o cam dată mulţumită că avea trăsură cu marca princiară, se numea princesă şi avea lacheĭ ce străluciaŭ la sóre, făcêndŭ sĕ casce gura pe gugumanĭ privindu-ĭ.

Era într'adevĕrŭ frumósă; însĕ nu de o frumuseţe castă, ci de acele frumuseţĭ simţuale, care se ţice că are atâta imperiŭ asupra ómenilorŭ! Avea unŭ caracterŭ curiosŭ, variabilŭ. Vorbea despre tóte fără sĕ scie nimicŭ; vorbea despre emoţiunile inimeĭ, fără sĕ le simţă; avea tóte fisionomiele, fără sĕ aibă vre una; era batjocoritóre, neconsecuentă. Aţĭ vorbea de rĕŭ pe o femeiă, spunea că este intrigantă, rĕŭ crescută şi a doua ţi o vedeaĭ cu dênsa în trăsură. Aţĭ arĕta că iubesce pe unulŭ şi a doua ţi îşĭ da ochiĭ peste capŭ la privirile altuia. Erea Dómnă mândră a omuluĭ care o iubea şi cochetă târătóre către toţĭ aceĭ carĭ nu s'arŭ fi târîtŭ la piciórele séle, séŭ i-arŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fi pusŭ cu orgoliulŭ piciorulŭ pe frunte. Nu-i a trecutŭ nicĭ o dată prin minte dorinţa de a avea virtuţi casnice. Aceste petre scumpe, carĭ suntŭ numaĭ pentru virgine şi pentru femeĭ cu inimă, pentru ea eraŭ ascunse în fundulŭ mării; aceste tesaure nu suntŭ nicĭ o dată ale acelora carĭ staŭ pe supra-facia valurilorŭ, ale cărora eĭ suntŭ jucăriĭ! Suntŭ unele profunditățĭ solitariĭ şi misterióse pe care nu le vorŭ pătrunde nicĭ o dată vederile cele scurte séŭ debile.

Se făcea că resistă totŭ déuna, şi totŭ déuna cădea maĭ lesne decâtŭ tóte femeiele. Pretesta óre carĭ principiĭ bune, dérŭ nu avea de câtŭ nisce aspecte bizare, nisce principiĭ cinice, nisce cugetărĭ cutezătóre, carĭ arŭ fi revoltatŭ pe orĭ care omŭ cu sufletulŭ înaltŭ. Voia sĕ trécă de unŭ *Don-Juan femeescŭ*; areta că despreţuesce succesele facilĭ, că lupta îĭ priesce, că pedicile o încântă, că se pasionédă pentru imposibilŭ; dérŭ nu era de câtŭ o *Margaretă de Burgonia*, cu deosebire că acea regină a Franceĭ, dupe ce petrecea în Turnulŭ de Nesle cu amanţiĭ seĭ de o nópte, îĭ aruca în Sena, îĭ omora fisicesce, pe cândŭ eroina nóstră, pe ceĭ slabĭ îĭ omora moralmente, îĭ arunca pe strade paliḑĭ şi desfiguraţĭ ca nişte umbre eşite din mormêntŭ.

Precum Augurii nu puteaŭ sĕ se uite uniĭ la alţiĭ, fără a rîde, ast-felŭ ea nu putea sĕ se uite la acela care a căḑutŭ odată în giarele eĭ. Ea era de principiŭ că amorulŭ nu este cea maĭ mare pa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

siune de câtŭ tóte, ci că de mai multe orĭ predomină voința.

Amorulŭ adevĕratŭ şi profundŭ aduce abnegare, delicateță, bunătate. Voința aduce înăsprire, bruscheță şi de multe orĭ violență. Cândŭ o femeiă cade printr'unŭ amorŭ adevĕratŭ, cade cu unŭ felŭ de îmbătare castă şi pudică. In órba sea târâre, ea are consciința păcătuiriĭ séle, numaĭ dupe ce a făcut-o. Are o remuşcare, o voluptate arzĕtóre şi amară. In cele din urmă, are nisce resimțimânte ca cea maĭ nobilă femeiă din lume, căcĭ unŭ amorŭ sincerŭ ridică adesea inimile cele maĭ perdute până la înălțimea inimelorŭ celorŭ maĭ curate Cândŭ o femeiă cade însĕ prin voință, de plăcere, de cochetărie, în fine, raționândŭ, se afundă în gunoiulŭ corupțiuniĭ şi din gunoiŭ în gunoiŭ ajunge de se înomolesce astŭ felŭ în câtŭ nu se maĭ póte rîdica, nicĭ spăla.

Astŭ-felŭ ajunsese Princesa. Odată căḑută, s'a rostogolitŭ din rĕŭ în maĭ rĕŭ în câtŭ ĭ-a fostŭ cu neputință a se maĭ rîdica.

Principile o iubea, şi de aceia îlŭ predomina ca pe unŭ copilŭ, ceia ce o încuragia şi maĭ multŭ în romanele séle cele dese. Spunea la tótă lumea că l'a luatŭ numaĭ pentru rangulŭ seŭ, dérŭ că nu'lŭ iubeşte câtu-şĭ de puținŭ. Câțĭ ómenĭ veneaŭ sĕ visiteḑĕ pe Principe, ea tutulorŭ le făcea curte, le da avansurĭ, dérŭ nu sciŭ cum se întêmpla că nicĭ unulŭ nu băga de sémă aceste avanse; se vede că toțĭ țineaŭ la Principe şi nu voiaŭ sĕ-lŭ înşele. Atuncĭ începu sĕ-şĭ recruteḑe amanțiĭ din ceĭ necunoscuțĭ cu bărbatulŭ seŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Int'o ḑi unŭ june ca de 21 anĭ veni din provinciă, cu o scrisóre de la unŭ unchiŭ alŭ sĕŭ către principe, ca sĕ-ĭ înlesnéscă o bursă se-şĭ pótă urma studiulŭ. Intêmplarea aduse ca scrisórea se i sĕ dea eĭ de băiatŭ. Ea, vĕḑĕndulŭ frumosŭ, desceptŭ, îĭ promise că îndată se va face totŭ; dérŭ până atuncĭ îlŭ invită sĕ se mute la dênşiĭ, oferindu-ĭ una din cele maĭ bune camere, masă şi cele necesariĭ. Băiatulŭ, cumŭ era streinŭ şi fără mĭḑlóce, priimi oferirea, fără a se gândi câtuşĭ de puţinŭ la intenţiunile protectóreĭ séle. Peste câteva ḑile băiatulŭ, refusâdŭ se înşele pe Principele, care consimţise cu plăcere la priimirea sea în casă, fu isgonitŭ şi i se refusă chiarŭ de a interveni pentru acea bursă. Ca scusă, ea spuse bărbatuluĭ seŭ că băiatulŭ ĭ-a făcutŭ curte, a atentatŭ la onórea eĭ!

Altă ḑi, avêndŭ unŭ lacheŭ frumosŭ, desceptŭ, făcutŭ bine, se prosternă luĭ fără ruşine, şi a doua ḑi îĭ dete drumulŭ. Cândŭ acela voi sĕ maĭ vie la dênsa, puse slugile de'lŭ bătură şi'lŭ deteră afară din curte ca pe unŭ omŭ care a avutŭ curagiulŭ sĕ se întroducă în buduarulŭ Princeseĭ ca se fure.

Cu unŭ astŭ-felŭ de caracterŭ ne-amŭ miratŭ, dérŭ, fórte multŭ, cum amorulŭ sĕŭ a ţinutŭ atâtŭ de multŭ pentru Scarlat, cândŭ ea era învĕţată a face dintr'o nópte de vară o nópte de carnavalŭ! Aci vedeaĭ că avea unŭ oficerŭ cu şapca albă, aci altulŭ cu gulerulŭ roşiŭ, aci unŭ profesore, aci unŭ liptŭ. Schimba, ca Venera antică, cândŭ pe Marte cu Apolonŭ, cândŭ pe Mercur cu Vulcanŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Sĕrmanulŭ Principe! Ajunsese de lua, în tóte serile, fără scirea luĭ negreşitŭ, ceaiŭ cari 'lŭ făcea sĕ nu simţă tótă nóptea.

Bătrâneţile, acéstă bĕutură, cicălitura eĭ tótă ţiua, leşinurile ce-ĭ areta că are şi care luĭ îĭ aducea palpitaţiunĭ şi atacŭ de nerve, tóte acestea contribuiră ca ea se remâe vĕduvă pentru a doua óră.

Cu asemenea caractere deosebite nu putea, dérŭ, sĕ esiste multŭ timpŭ acéstă relaţiune între Scarlat şi ea. Scarlat, de şi maĭ micŭ cu ţece anĭ de câtŭ Princesa, o iubea pentru că era primulŭ amorŭ. Princesa îlŭ iubea de obiceiŭ.

Indată ce obiceiulŭ ş'a făcutŭ şi elŭ vaculŭ, ca tóte lucrurile pământescĭ, amorulŭ ş'a luatŭ sborulŭ.

IV.

Scarlat peste o oră se sculă. Vĕţêndu-mĕ deşteptŭ, îmĭ mulţumi de interesulŭ ce 'ĭ portŭ.

— Dupĕ acestŭ somnŭ, îmĭ ţise elŭ, mĕ simţŭ maĭ liniştitŭ. Décă voeştĭ, dupĕ dejunŭ, vomŭ merge la ţéră la familiă. Amŭ trebuinţă de aerŭ şi de distracţiune. Vomŭ şedea maĭ multe ţile acolo. Mumă-mea, maĭ cu sémă, va fi încântată. Afară déca tu nu aĭ trebuinţă în Bucurescĭ!

— Eŭ voiŭ face totŭ ce voescĭ. 'Mĭ voiŭ cere congediŭ pentru câte-va ţile şi voiŭ merge cu plăcere.

— Şi apoĭ chiarŭ décă veĭ avea trebuinţŭ, suntŭ treĭ ore de acolo pênă aicĭ. Cândŭ voescĭ n'aĭ de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

câtŭ sĕ te repedĭ sĕ 'ţĭ facĭ trĕba şi sĕ te întorcĭ lângă noĭ.

După dejunŭ închiriarămŭ o trăsură de birje şi plecarămŭ. Cândŭ mumă-sea îlŭ vĕdu în starea în în care era, îĭ veni rĕŭ. Ilŭ îmbrăţişă, îlŭ strânse cu frenesiă pe sînŭ, îlŭ sĕrută de o sută de orĭ pe amânduoĭ obrajiĭ şi plânse. Ilŭ certă, plângêndŭ şi surîdêndŭ totŭ-de-o-dată, că nu i-a scrisŭ de atâta timpŭ. Îlŭ întrebă déca n'a fostŭ bolnavŭ de este aşa de slabŭ.

Elŭ îĭ rĕspunse că a fostŭ totŭ-dé-una bine. Se prefăcu că este veselŭ, că rîde; îĭ promise că va repara crima ce a făcutŭ pênă aci, prin şederea maĭ multorŭ dile la ţĕră, şi mĕ luă pe mine de martorŭ alŭ promisiunilorŭ séle.

Tótă diua o petrecurămŭ alergândŭ pe câmpurĭ, vênândŭ, plimbându-ne prin satŭ şi vorbindŭ de viaţa ce amŭ petrecutŭ împreună unŭ anŭ şi maĭ bine. Séra sosirămŭ obosiţĭ şi ne puserămŭ la masă.

Părinţiĭ luĭ Scarlatŭ eraŭ nişte ómenĭ fórte cumŭ se cade. Tatălŭ sĕŭ era unŭ bărbatŭ respectabilŭ, plinŭ de vivacitate, de bunĕtate şi îndatoritorŭ. Muma-sea era blândă, religiósă, bună pentru ţĕranĭ, astŭ-felŭ că toţĭ vorbeaŭ de dênsa cu idolatriă. Avea unŭ singurŭ copilŭ, pe Scarlat şi tótă fericirea, tótă speranţa lorŭ era pusă într' ênsulŭ. Ilŭ iubeaŭ aşa de multŭ, în câtŭ îlŭ perdeaŭ din ochĭ uitêndu-se la dênsulŭ.

După masă Slarlat dispăru. Aşteptaiŭ o oră şi maĭ bine şi elŭ nu se maĭ vĕdu. Intrebaiŭ şi ni-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

meni nu scia sĕ'mi spue ce s'a făcutŭ. Căutaiŭ birjarulŭ, plecasc. Pe locŭ îmi veni ideia că a plecatŭ la Bucurescĭ singurŭ, fără a voi sĕ'mi spue de fricĕ ca sĕ nu'lŭ oprescŭ. Mĕ temuiŭ unŭ momentŭ ca sĕ nu facă vr'o nebuniă, cu tótă liniştea ce aretase; de acea mĕ duseiŭ în satŭ, închiriaiŭ unŭ calŭ şi plecaiŭ, lăsându respunsŭ părinţilorŭ că ne-amŭ dusŭ la unŭ arendaşŭ amicŭ alŭ familiei, cale de o oră şi jumĕtate.

Sosindŭ în Bucurescĭ, mĕ duseiŭ acasă la dênsulŭ. Nu era. Trecuiŭ pe lângă palatulŭ Princesei, mĕ uitaiŭ prin întunerecŭ sĕ vedemŭ déca nu era pe lângă zidŭ, şi nu'lŭ vĕduiŭ nicĭ aci. Din întêmlare îmi aruncaiŭ ochiĭ la feréstra unuĭ birtŭ ce este faciă de acelŭ palatŭ şi mi se păru că dărescŭ pe cine-va care semăna cu dênsulŭ şi care se uita ne-contenitŭ la pórta Princesei.

Intraiŭ înăuntru. Era elŭ, cu o sticlă de vinŭ dinainte, pe care o golise. Era jumĕtate beatŭ. Cumŭ mĕ vĕdu, se posomori. Se aştepta se vede sĕ-i facŭ vr'o observaţiune. Eŭ însĕ nu'i diseiŭ nimicŭ. Mĕ apropiaiŭ de masă şi-i ceruĭ se'mi tórne şi mie unŭ paharŭ cu vinŭ!

— Se maĭ aducă, dise elŭ, schimbându posomoréla în veseliă! Se maĭ aducă, căcĭ în vinŭ uită cine-va tóte necadurile. Ş'apoĭ e maĭ bună beţia de vinŭ de câtŭ de amorŭ. Eĭ garçon! vinŭ!..... Dérŭ cum m'aĭ găsitŭ aicĭ? mĕ întrebă elŭ.

Iĭ spuseiŭ cum.

— Dérŭ ce facĭ, pentru D-deŭ? iĭ diseiŭ, vĕdêndŭ că bea necontenitŭ. Eŭ nu voiŭ sĕ beaŭ de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

catŭ unŭ singurŭ paharŭ, restulŭ îţi va ajunge, maĭ cu sémă că aĭ bĕutŭ destulŭ.

— Destulŭ! qise elŭ, deşertêndŭ încă unŭ paharŭ şi turnândŭ altulŭ. Destulŭ! Nu! Astă séră voiŭ bea câtŭ voiŭ putea. Voiŭ sĕ uitŭ..... înţelegĭ? voiŭ sĕ uitŭ... L'amŭ vĕdutŭ intrândŭ înăuntru, miserabilulŭ.

A doua stĭclă se aduse, şi o destupă şi pe acea.

— Trebue sĕ iasă, adause elŭ, cletinându-se pe scaunŭ. Amŭ sĕ-lŭ pălmuescŭ ca sĕ se bată.

— Ce felŭ? Dérŭ te-a provocatŭ elŭ!

— Da, însĕ n'a trimesŭ nicĭ unŭ martorŭ. Se vede că'ĭ este fricĕ séŭ că Princesa l'a opritŭ a se bate ca sĕ nu se facă scandalulŭ maĭ mare.

— Şi déca îlŭ veĭ provoca, te veĭ bate, şi chiarŭ déca îlŭ veĭ omorî, ce câştigĭ? Ea va fi maĭ furiósă atunci.

— Aĭ dreptate, adause elŭ, deşertândŭ unŭ altŭ paharŭ cu vinŭ. Ce e de făcutŭ atunci?

— Aide sĕ te presentŭ la masca de-aséră.

— In posiţiunea acésta nu voiŭ merge nicĭ o dată. Mâine. . . . Acumŭ trebue sĕ beaŭ!

Umplu érŭ paharu şi începu sĕ cânte pe o ariă din *Traviata* următórele versurĭ, improvisate de dênsulŭ în acelŭ momentŭ:

«Vinulŭ e o bĕutură
«C'o elastică liquóre,
«Unora le dă căldură,
«Altora le dă răcóre:
«Unŭ paharŭ te-a răcoritŭ;
«Qece însĕ te-a 'ncălditŭ!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Apropos, urmă elŭ, după ce termină cânticulŭ, ce ḑicea mumă-mea şi tată-meŭ de plecarea mea?

— Nu le-amŭ spusŭ. Le-amŭ lăsatŭ numaĭ vorbă că ne-amŭ dusŭ împreună la arendaşulŭ de la moşia***

— Scumpŭ amicŭ!..... Vin'o să te sĕrutŭ.

Cândŭ voi sĕ se scóle sĕ mĕ sĕrute, nu putu, căcĭ căḑu pe scaunŭ şi după scaunŭ era sĕ caḑă josŭ décă nu'lŭ ţinémŭ eŭ.

Era bétŭ mortŭ.

Viciulŭ începuse sĕ bată la pórta sufletuluĭ sĕŭ!

Trimiseĭ după o birje, îlŭ puseĭ într'ênsa şi'lŭ duseĭ acasă.

Nu maĭ scia nimicŭ.

O! cândŭ arŭ sci aceste femeĭ ce crimă facŭ arŭ fugi totŭ-dé-una de astŭ-felŭ de caractere.

V.

Precumŭ suntŭ nenorociriĭ aşa de repeḑĭ în câtŭ nu se potŭ vedea în tóte amĕnuntele lorŭ, totŭ asemenea suntŭ inimĭ atâtŭ de profunde în câtŭ nu se potŭ măsura suferinţele ce încércă şi care le sfâşiă. Aşa fuse cu Scarlat! Lovitura fuse aşa de mare, aşa de adâncă în acéstă inimă slabă şi simţitóre, în câtŭ o sfărâmă. Din seara de la restaurantŭ, viciulŭ luase dimensiuniĭ marĭ. Nu'lŭ maĭ vedea cine-va nicăerĭ de câtŭ la restaurantŭ; nu'lŭ întâlnea de câtŭ mergêndŭ acolo diminĕţa şi înturnându-se pe la douĕ óre după meḑulŭ nopţiĭ.

Cândŭ aveamŭ sĕ'lŭ cautŭ, totŭ-dé-una îlŭ gă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sémŭ numaĭ acolo. Din câudŭ în câudŭ, numaĭ atunc cândŭ Princesa se ducea la vr'o rudă séŭ la vr'o amică, Scarlat, sciindŭ maĭ de vreme de la slugĭ, se ducea acasă, se strevestea într'unŭ costumŭ ţĕrănescŭ séŭ de cerşetorŭ, şi astŭ-felŭ îĭ ţinea drumulŭ şi o urmărea fără sĕ fie vĕdutŭ. Cândŭ voia sĕ fie vĕdutŭ, nu se strevestea. Scia totŭ ce se petrecea în casa eĭ, totŭ ce sĕ făcea, unde se ducea dênsa, de multe orĭ până şi ce vorbea şi cu cine vorbea. Organisase o poliţiă secretă care se póte face cu banĭ mulţĭ, dérŭ pe care elŭ o făcuse cu puţinŭ şi cu bunătatea sea.

De la despărţirea sea de Princesa, Scarlat nu maĭ trăia pentru societate; îşĭ formase o lume a luĭ care se compunea din vre-o câte-va butilcĭ cu vinŭ şi câte-va ţigărĭ de tutunŭ.

Pe cândŭ Scarlat mergea cu paşĭ uriaşĭ spre pierderea sea, adică spre spitalŭ, ce făcea acéstă *Mesalină* modernă? Avea ea óre milă de elŭ? Suferea puţinŭ măcarŭ? Avea puţină remuşcare? Nu. Fiarele sălbatice aŭ milă? aŭ remuşcare?

Aflase starea amantuluĭ sĕŭ, pe care la începutŭ arĕtase că 'lŭ iubesce atâtŭ de multŭ, dérŭ îşĭ făcea o plăcere din acéstă suferinţă, din acéstă tortură.

«Domnea ca tigrulŭ prada rănită,
«Domnea ca şoimulŭ stânca 'negrită,
«Şi de câtŭ chinurĭ altŭ nu voia.»

Cândŭ îlŭ vedea trecêndŭ pe sub ferestrile séle, ea se ascundea dupe cortine, privea până trecea şi începea sĕ rîdă cu hohotŭ.

Cândŭ îlŭ întâlnea pe stradă, privea în altă parte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

până trecea, și apoi se uita după elu până îlu perdea din ochi ca se véḑă ce face. Elu, care de atâtea orî îmi ḑisese că ară voi se aibă două trei viciurî de câtu unu ridicolu, devenise ridicolu. Nu se sfia a spune starea sea tutulorŭ, fără a spune însĕ și persóna.

Pe mine nu vrea se mĕ véḑă de câtu fórte rarŭ, din causă că îi făceamŭ observațiunî, îlu sfătuiamŭ pentru scăparea sea. Acu nu nu'lu vĕḑusemŭ de vr'o două trei lunî. Credemŭ că a plecata la familiă.

Intr'o séră îlu vĕḑuî intrându la mine, plinŭ de prafŭ, ne rasŭ, cu barba mare și cu hainele pătate!

Se schimbase atâtŭ de multŭ! Figura îi era slabă în câtu nu se maî vedea de câtu ósele fălcilorŭ, roșite puținŭ de vêntŭ și de sóre; ochiî turburî de vinŭ și de plînsóre; fruntea încreṭită și capulŭ seŭ, care până aci n'avea nicî unŭ firŭ de pĕrŭ albŭ, acumŭ era albŭ pe jumătate.

— Dérŭ de unde dracu viî? îlu întrebaiŭ eŭ. Nu te-amŭ vĕḑutŭ de nu se ține minte!

— Amŭ fostŭ la ṭéră.

— La familiă?

— Nu.

— Dérŭ unde?

— La moșia Princeseî.

— Cu ea?

— Nu. Ea s'a dusŭ cu oficierulŭ și eŭ singurŭ.

— Și ce aî făcutŭ acolo?

— Amŭ șeḑutŭ două lunî străvestitŭ în haine ṭerănescî, la unŭ ṭeranŭ căruia îi recomandasemŭ tăcere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Şi ea nu scia acésta?

— La începutŭ nu scia, dérŭ maĭ pe urmă a aflatŭ.

— Şi ce a făcutŭ?

— Nimicŭ! A tăcutŭ şi s'a făcutŭ că nu sciă, până într'o ḑi cândŭ, plecândŭ oficerulŭ la Bucurescĭ, 'ĭ-amŭ scrisŭ, cerêndu-ĭ voia sĕ mĕ primêscă se ne esplicămŭ.

— Şi a priimitŭ?

— Nu. Atuncĭ ura a intratŭ în sufletulŭ meŭ. Avémŭ unŭ pistolŭ cu douĕ ţeve. Le-amŭ umplutŭ pe amândouĕ, destinate una pentru ea şi alta pentru mine. Şése ḑile amŭ umblatŭ ca nebunŭ cu pistolulŭ în pozunarŭ, otărîtŭ ca, orĭ unde voiŭ întâlni-o, s'o omorŭ; dérŭ cumŭ îmĭ eşea înainte, o emoţiune mĕ coprindea, inima îmĭ bătea, mâna îmĭ tremura şi nu putémŭ nicĭ măcarŭ se tragŭ cocoşulŭ! Ce mizerabilŭ caracterŭ amŭ! Puţinŭ voinţă maĭ multŭ, puţinŭ curagiŭ încă şi a'şŭ fi scăpatŭ lumea de o *Circeiă*, érŭ eŭ de suferinţă.

— Ce nebunŭ escĭ!... Şi cumŭ a remasŭ? Teaĭ întorsŭ singurŭ înainte séŭ dupe ce a plecatŭ dênsa?

— Ea a plecatŭ erĭ diminéţă, şi eŭ dupe prâṇḑŭ, şi astă séră amŭ fostŭ aicĭ.

— Şi ce escĭ hotărîtŭ sĕ faciĭ?

— I'amŭ scrisŭ astăḑĭ şi 'ĭ-amŭ ḑisŭ că, daca în termenŭ de douĕ-ḑecĭ şi patru de ore nu'mĭ va da o întâlnire sĕ ne esplicămŭ, voiŭ usa de pistolulŭ meŭ.

— Ascultă, îĭ ḑiseĭ. Eŭ creḑŭ că n'aĭ cuvêntŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să urmedĭ astŭ-felŭ. Mi se pare că aĭ căḑutŭ în esageraţiunea simţimêntuluĭ opusŭ cu acela care îlŭ simţĭ. Eraĭ sicurŭ, cândŭ aĭ plecatŭ la ţéră, că iubescĭ încă pe Princesa, maĭ multŭ de cât totŭ-dé-una, şi aĭ creḑutŭ că póte să vĕ împăcaţĭ. Acum escĭ sicurŭ că n'o maĭ iubescĭ şi că o să pocĭ să esecuţĭ planulŭ D-tale? Eŭ nu creḑŭ, şi de aceea nu-ţĭ facŭ nicĭ unŭ obstacolŭ. Cândŭ a'şŭ fi sicurŭ, a'şŭ face o hârtie la poliţiă să te trimétă la Mărcuţa. Nu face cine-va o crimă ca acésta, fără a fi cu creeriĭ clătinaţĭ din locŭ.

— Veḑĭ, de aceia nu viŭ eŭ la tine, ḑise elŭ, sculându-se supăratŭ dupe canapea. Imĭ pare rĕŭ că 'ţĭ amŭ maĭ spusŭ. Trebuia să facŭ şi să tacŭ.

— Cândŭ cine-va are unŭ amicŭ, trebue sĕ'lŭ consulte. De aceea suntŭ amiciĭ. Eĭ trebue să ḑică ca philosofulŭ grecŭ: Bate-mĕ, dérŭ ascultă-mĕ. Tu iubescĭ încă pe acéstă femeiă. Ea, escĭ sicurŭ că nu te maĭ iubesce. Ce e de făcută? Să plângĭ? Acésta este lucru vulgarŭ. S'o întorcĭ în elegiă şi să te facĭ martirŭ? Acésta arŭ fi afară din natura omenéscă, fórte necomptabilă cu vêrsta ta, cu inteligenţa şi cu neatărnarea spiritului neapăratŭ unuĭ sufletŭ de poetŭ.

Elŭ se trânti érăşĭ pe canapea şi se făcu că ascultă fără a ḑice unŭ singurŭ cuvêntŭ.

— Ce'ţĭ rămâne să facĭ? urmaĭ eŭ. S'o vorbescĭ de rĕŭ? Arŭ fi fapta unuĭ omŭ fără creştere. Nu trebue să vorbimŭ de rĕŭ pe o femeiă, care amŭ iubit'o, orĭ de ce clasă arŭ fi ea, chiarŭ décă ne-a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

trădatŭ, mai cu sémă cândŭ amŭ primitŭ de la acea femeiă óre cândŭ semne de amorŭ şi cândŭ amŭ petrecutŭ cu dênsa mai multe momente fericite. S'o uitămŭ, étă singurulŭ lucru ce ne mai rămâne de făcutŭ, dupe cum 'ţi amŭ mai spusŭ.

— O! Arŭ fi anevoiă, ḑise elŭ, oftândŭ! Arŭ fi peste puterile mele!

— Atunci suferă şi taci. Lasă timpului sĕ aducă desnodământulŭ acestui romanŭ. Aceia ce ţi s'a întêmplatŭ ţie, s'a întêmplatŭ şi la alţii, şi ei nici n'aŭ căutatŭ sĕ asasine pe fostele lorŭ amante, căci atunci am fi vĕḑutŭ pe fie care ḑi cu sutele asasinate, nici n'aŭ muritŭ de durerea acestei delăsări, căci atunci nu 'i-arŭ fi mai încăputŭ cimitirile.

— Da; însĕ caracterulŭ meŭ se deosibesce de alŭ mulţimei. Acesta este întêiulŭ meŭ amorŭ. Voiŭ sĕ fie şi celŭ din urmă.

— Cine te opresce sĕ nu fiă. Poţi s'o iubescĭ tótă viaţa.

— S'o iubescŭ, în braţele altuia?

— Acela se numesce amorŭ, care merge până la abnegaţiune.

— Dérŭ amorulŭ propriŭ? Ce ḑici despre elŭ?

— Amorulŭ propriŭ, sfăramă-lŭ, înécă-lŭ.

— Da! însĕ elŭ are, ca *Hydra din Lerna*, o sută de capete: îi sfărâmi unulŭ, rĕmâne nouĕḑeci şi nouă; îi sfărămi ḑece, rămânŭ nouĕ-ḑeci. Chiarŭ nouĕ-ḑeci şi nouĕ sfărămându-i, ceea ce este fórte greŭ, totŭ rămâne unulŭ, şi acela e destulŭ.

— Atunci ce este, dérŭ, de făcutŭ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Eŭ ţiŭ la ideia mea. Déca în termenulŭ otărîtŭ nu-mĭ va priimi propunerea, voiŭ face ce'mĭ va dicta capulŭ. O voiŭ omorî, şi cu ea şi pe mine.

Vĕduiŭ că'ĭ intrase acéstă ideiă în capŭ şi numaĭ putea sĕ'ĭ iasă, cu totă sfatulŭ ce'ĭ dedesemŭ.

Numaĭ era nimicŭ de făcutŭ. Negreşitŭ că pe lîngă viciulŭ beţieĭ, care intrase în sufletulŭ sĕŭ, acumŭ începuse sĕ bată la pórta creerilorŭ sĕĭ şi acelŭ alŭ nebunieĭ. Plecă de la mine camŭ supĕratŭ.

VI.

Acea ce scriŭ aicĭ este o istorie adevĕrată. N'am căutatŭ nicĭ odată se inventeḑŭ în nuvelele mele, maĭ cu sémă acum în istoria luĭ Scarlat. Copiesŭ numaĭ. Şi daca copia nu e destulŭ de esactă, lipsescŭ multe lucruriĭ, vina nu este a mea, ci a împrejurărilorŭ. Toţĭ amiciĭ noştriĭ, carĭ cunosceaŭ pe Scarlat, îşĭ voriŭ aduce aminte de cea ce scrimŭ noĭ; căcĭ, toţĭ l'aŭ vĕḑută pe la începutŭ curatŭ, nepătatŭ de nicĭ unŭ viciŭ şi plinŭ de demnitate; şi éră, maĭ pe urmă, până în momentulŭ cândŭ a intratŭ în mormântŭ, l'a vĕḑutŭ împleticindu-se pe uliţile Bucurescilorŭ, cântândŭ prin cafenele şi dormindŭ pe biliarduriĭ.

Din séra descrisă maĭ susŭ, elŭ n'a maĭ venitŭ la mine. Cu tóte acestea, pusesemŭ pe feciorulŭ meŭ sĕ-lŭ urmăréscă şi, la cazŭ de a voi sĕ se sinucidă, sĕ'ĭ ia pistolulŭ din mână. Trecuse maĭ multe sĕptămânĭ şi nu se întêmplase nicĭ unŭ ac-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cidentŭ. Trecu apoĭ o lună, două, treĭ şi feciorulŭ îmĭ raporta numaĭ că merge necontenitŭ la restaurantulŭ din facia palatuluĭ princeseĭ şi la câte-va cafenele. Nu-şĭ maĭ vedea de funcţiunea sea, negligenţă care 'ĭ a cauzatŭ şi destituirea. Sfârşise paralele cu desăvârşire, se împrumutase la maĭ mulţĭ cunoscuţĭ şi amicĭ şi, fiindŭ că nu le plătise, nu-ĭ maĭ da nimenĭ. Părinţiĭ niciĕĭ nu maĭ aveaŭ. Ajunsese dérŭ într'o lipsă complectă.

Işĭ vêndu maĭ întêiŭ mica bibliotică ce maĭ avea; dérŭ ce era aceia la nesăţiosulŭ seŭ viciŭ? Işĭ vêndu aşternutulŭ, mobilele, până şi puţinele haine ce maĭ avea. Apoĭ sfârşindŭ şi aceştĭ banĭ, începu sĕ cérĕ la unulŭ şi altulŭ din amicĭ câte unŭ sfanţŭ, douĭ ca sĕ nu lipséscă de la birtŭ.

Şi acestea se sfîrşiră. Vĕdêndŭ că nu maĭ este niciĕ unŭ miḑlocŭ, începu sĕ mérgă pe la amicĭ şi cunoscuţĭ, sĕ le ĭa haine şi alte obiecte de preţŭ şi sĕ le vĕnḑă ca sĕ-şĭ pótă potoli setea ce'lŭ ardea.

Venise tómna. Era o séră din cele de pe urmă ale lunceĭ luĭ Octombre. Unŭ vêntŭ sufla cu putere. O plóiă mărunţică, amestecată cu zăpadă, îţĭ băga frigulŭ până în óse. Mĕ dusesemŭ la theatru, fiindŭ-că se juca o piesă nouă, *Dalila*, fără a spune feciorului unde mĕ ducŭ.

Cândŭ mĕ întorseĭ acasă, feciorulŭ îmĭ spune că m'a căutatŭ de două ore ca sĕ'mĭ aréte că nisce băcţĭ de la birtŭ întindea de d-nulŭ Scarlat pentru că n'arŭ fi plătită ce mâncase şi ce bĕuse, şi că chiarŭ, în nesupunerea sea, îlŭ loviseră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Mĕ puseĭ într'o trăsură şi alergaĭ numaĭ de cătŭ acolo. Ilŭ găsiĭ dinaintea birtuluĭ, trântitŭ în noroiŭ şi numaĭ în cămaşă şi vestă, căcĭ surtuculuĭ i'lŭ luase la birtŭ. Numaĭ simţea; îngheţase. Ilŭ puseĭ în trăsură şi ilŭ duseĭ acasă la mine,—căcĭ niciĭ casă nu maĭ avea; ilŭ dedese afară pentru neplata chirieĭ şi dormea pe la unulŭ şi pe la altulŭ. Chiămaĭ numaĭ de cătŭ unŭ medicŭ care îĭ dete pentru unŭ momentŭ ajutorulŭ trebuitorŭ; îmĭ spuse însĕ că numaĭ este speranţă de scăpare. Suferinţele şi bĕuturile îĭ atacase plămâniĭ.

— Era sĕ móră în curîndŭ, adause doctorulŭ, dérŭ acéstă séră ia grăbitŭ mórtea. Nu maĭ are de cătŭ vr'o şése ḑile.

Scriseĭ părinţilorŭ, dérŭ nu voiŭ sĕ le scriŭ că e rĕŭ tare, ca sĕ nu le facŭ şi lorŭ vre unŭ rĕŭ maĭ mare.

Adoua-ḑi, cândŭ se deşteptă, era galbenŭ ca mórtea; se uită împrejurŭ şi apoĭ la mine.

— Dérŭ cumŭ se întêmplă sĕ fiŭ la tine? mĕ întrebă elŭ miratŭ.

Iĭ spuseĭ cumŭ, şi elŭ începu sĕ plîrgă.

— Mĕ erţi că m'amŭ purtatŭ aşa rĕŭ cu tine? ḑise elŭ. Tu 'mĭ aĭ fostŭ celŭ maĭ bunŭ amicŭ; aĭ fostŭ fratele meŭ; aĭ făcutŭ totŭ pentru mine, şi cumŭ te-amŭ răsplătitŭ? Cu ingratitudine. Celŭ puţinŭ, cu piciorulŭ pe marginea grópeĭ ce'mĭ este deschisă, îmĭ pare bine că morŭ pe braciele tale şi nu pe ale aceleĭ care amŭ iubit'o atâtŭ şi care 'mĭ a causatŭ mórtea. O ertŭ..... s'o erte şi Dumneḑeŭ. . . . . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Apoĭ se sculă şi ceru sĕ'ĭ aducă o birjă.

— Unde vreĭ sĕ te ducĭ? îlŭ întrebaiŭ eŭ.

— Mĕ ducŭ la unŭ amicŭ cu care amŭ mare trebuinţă.

— Dĕrŭ cumŭ vreĭ sĕ te ducĭ în acéstă posiţiune? Nu vedĭ ce slabŭ escĭ? Lasă sĕ te maĭ întremedĭ.

— Sĕ mĕ maĭ întremedŭ? In mormêntŭ póte! Mĕ simţŭ eŭ; nu'mĭ pare însĕ rĕŭ: scapŭ fără sĕ mĕ fi omorîtŭ singurŭ.

Vĕdêndŭ că voesce sĕ plece cu orĭ ce preţŭ, îĭ dedeĭ o jachetă dintr'ale mele şi trimiseĭ sĕ-ĭ aducă o birje. Nu putu însĕ sĕ se stăpânéscă fără a se abate pe la Princesa, căcĭ audĭĭ dicêndŭ birjarulŭĭ se trécă prin strada unde locuia dênsa.

Cincĭ dile în urmă, primiĭ unŭ plicŭ mare. Era de la elŭ. Îlŭ desfăcuiŭ şi găsiĭ într'ênsulŭ unŭ altulŭ maĭ micŭ pe care scria «*sĕ'lŭ deschidĭ peste treĭ dile*», şi o scrisóre care dicea «viu'o la Spitalulŭ Brâncovenescŭ. Suntŭ pe mórte. Adu'mĭ totŭ de-o-dată şi poesiele tale.»

Alergaĭ. Cumŭ mĕ vĕdu, îlŭ podidiră lacremile.

— Morŭ, îmĭ dise elŭ, şi totŭ tu şi numaĭ tu lângă mine! Pentru ce maĭ are cine-va în lume amicĭ, amante, familiă, déca e condemnatŭ a muri pe braţele unuia, şi acela care e celŭ maĭ de departe? Amŭ scrisŭ acasă, adause elŭ, şi vĕdŭ că n'a venitŭ până acumŭ nimenĭ. Se vede că lipsescŭ.

Căutaiŭ sĕ-lŭ consolŭ că nu este nimicŭ, cu tóte că ochiĭ îĭ eraŭ în fundulŭ capului şi pămêntulŭ îĭ eşise în obradŭ, cum dice poporulŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Lasă, dise elŭ, nu mĕ maĭ consola. Maĭ bine citeşte-mĭ poesia ta *Suferinţa*, căcĭ ea se potrivesce tocmaĭ cu cea ce simţŭ eŭ.

'I-o cetiĭ.

Cândŭ asculta, nu plângea dérŭ facia i se posomora. Apoĭ ceru cartea şi o reciti singurŭ.

Étă acea poesiă:

SUFERINTA

Cine escĭ tu şi pentru ce amorulŭ tĕŭ
Face atâta reŭ.
G. Sand.

Ce? nu'ţĭ ajunge ce-amŭ suferitŭ,
Vreĭ suferinţa eternŭ se-mĭ fiă;
Se n'am ḑi, oră de veseliă
Şi se vĕrsŭ lacremĭ necontenitŭ?

Cândŭ vênătorulŭ laţulŭ ş'a 'ntinsŭ
Din sborŭ se lasă o păsĕricĕ
Şi, pe cândŭ cântă fără de fricĕ,
Elŭ trage laţulŭ şi ea s'a prinsŭ.

Aşa o dată veselŭ şi eŭ
Cântamŭ în pace, în fericire,
N'avémŭ dorinţe, n'avémŭ gîndire,
Iubémŭ părinţiĭ şi Dumneḑeŭ.

De cândŭ amoru-ţĭ însĕ m'a 'nvinsŭ,
Trăescŭ ca mierla în coliviă,
În închisórea ce-ţĭ place ţie
Şi a mea pace de totŭ s'a stinsŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi tu d'acésta te îngâmfezĭ!
Domnescĭ ca tigrulŭ prada rănită,
Ca şoimulŭ agerŭ stânca 'negrită
Şi de câtŭ chinurĭ nu vreĭ se vedĭ!

Ce-amŭ făcutŭ óre? Ce-ţĭ amŭ greşitŭ
Se fiĭ scurtarea ţilelorŭ mele;
Se străbatŭ câmpurĭ, munţĭ şi vălcele?
Pentru ce óre? *Căcĭ te-amŭ iubitŭ?*

Décă e crimă alŭ meŭ amorŭ,
Atuncĭ acusă dumneţeirea
Că 'mĭ a datŭ ochiĭ, 'mĭ a datŭ simţirea
Şi ţie chipulŭ încântătorŭ!

Tu pentru mine escĭ Dumneţeŭ....
Templu în sufletŭ amŭ ziditŭ ţie,
Şi imne sacre de poesiă
Îţĭ scotŭ adesea din pieptulŭ meŭ.

Totulŭ în tine amŭ concentratŭ:
Pace, speranţă şi fericire;
Şi alŭ meŭ sufletŭ plin de iubire
Numaĭ d'amoru-ţĭ s'a inspiratŭ.

Vreĭ se uităŭ óre alŭ meŭ amorŭ?
Flămândulŭ uĭtă se céră hrană?
Copilulŭ uĭtă se ţică *mamă*,
Şi esilatulŭ alŭ ţereĭ dorŭ?

Décă tu însĕ mĕ osândescĭ
Se ducŭ nopţĭ negre de întristare,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ţile noróse fără de sóre
Şi suferinţa îmĭ otărăscĭ,

Voiŭ primi totulŭ mulţumitorŭ :
Chinurĭ eterne, adâncĭ suspine,
Mormântulŭ rece, totulŭ ce vine
De la acea ce eŭ adorŭ.

Căcĭ totŭ e dulce şi îngerescŭ
De la icóna viselorŭ mele;
Şi chiarŭ la mórte ochiĭ 'mĭ prin stele
Vorŭ vedea chipu-ţĭ Dumneţeescŭ!

Fluturulŭ d'aurŭ, strălucitorŭ,
In mâinĭ copile vĕţêndŭ că móre
Totŭ maĭ aruncă ochiĭ pe flóre,
Şi se sfîrşesce mulţumitorŭ.

Pân' alŭ meŭ sufletŭ va esista
Şi 'n pieptŭ ca unda încă va bate;
Până ce ochi 'mĭ lacrĕmĭ vorŭ scóte,
Eŭ, dulce îngerŭ, nu te-oiŭ uita!

Familia veni dupe ce-lŭ îngropase, fiindŭ că într'adevĕrŭ lipsise la Galaţĭ, la o rudă a sea. Ea nu găsi de câtŭ unŭ mormêntŭ pe care depuse singură câte-va florĭ udate de lacremĭ.

Peste treĭ ţile, cândŭ desfăcuiŭ pliculŭ ce'mĭ trimisese, găsiŭ acéstă scrisóre, însocită de următorulŭ manuscriptŭ întitulatŭ : *O fatalitate!*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VII.

Spitalulŭ Brâncovenescŭ, 1865, Noembre 15.

Décă amŭ plecatŭ ḑilele trecute de la tine, amŭ făcutu-o că sciamŭ starea în care mĕ aflamŭ şi nu voiamŭ sĕ'ţĭ facŭ o greutate. Iţĭ mulţumescŭ de câtŭ aĭ făcutŭ pentru mine, căcĭ aĭ făcutŭ maĭ multŭ de câtŭ toţĭ din lumea acésta. Tu aĭ fostŭ maĭ multŭ de câtŭ amiculŭ meŭ; aĭ fostŭ fratele meŭ. Nu amŭ avutŭ pe altulŭ care sĕ mĕ iubéscă maĭ multŭ; acésta o sciŭ, maĭ cu sémă astă-ḑĭ.

O! Déc'aşŭ fi ascultatŭ adesea cuvintele tale, carĭ atuncĭ mi se păreaŭ severe, dérŭ carĭ astă-ḑĭ le înţelegŭ că veneaŭ dintr'o inimă sinceră, de câte amărăciuni n'aşĭ fi scăpatŭ! Póte chiarŭ de acestŭ ângerŭ care se numeşte mórtea şi care pentru uniĭ e celŭ maĭ teribile, însĕ pentru mine celŭ maĭ frumosŭ.

Ţie dérŭ, şi numaĭ ţie, amŭ creḑutŭ că trebue sĕ'ţĭ încredinţeḑŭ acestŭ manuscriptŭ, unŭ micŭ jurnalŭ alŭ ḑilelorŭ mele celorŭ maĭ frumóse şi celorŭ maĭ triste; ţie care cunoscĭ o parte din viaţa mea.

Avémŭ atâta nevoiă de alinare la tóte suferinţele, în câtŭ acelŭ sgomotŭ alŭ loviriĭ suvenirilorŭ trecute, care încetase în sufletulŭ meŭ, s'a desteptatŭ. Atuncĭ îmĭ veni în minte, în urma reflecţiunilorŭ bizare ce sburaŭ în jurulŭ meŭ, în acéstă sală imensă şi infectată de aerulŭ celŭ stricatŭ alŭ bolnavilorŭ, îmĭ veni în minte că omulŭ îşĭ alină şi îşĭ mistue întristările încredinţândule

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

altuia. Amŭ creḑutŭ că acéstă confesiune mută îmĭ va da repausulŭ. Amŭ cugetatŭ asemenea că voiŭ afla unŭ felŭ de bucuriă, revenindŭ pentu cea din urmă dată asupra trecutuluĭ, culegêndŭ încă câte-va florĭ precióse dintr'ênsulŭ, de şi uscate, şi aruncândŭ restulŭ în vêntulŭ uităriĭ.

Amŭ scrisŭ, şi nu m'amŭ înşelatŭ nicĭ de cum, amiculŭ meŭ. Acéstă mărturisire a amoruluĭ meŭ celŭ maĭ sântŭ şi celŭ dintêiŭ, m'a uşuratŭ ; fantasmele, de care se spăimênta imaginaţiunea mea, s'aŭ făcutŭ nevḑute. Dândŭ o aruncătură de ochiŭ asupra timpuluĭ care nu maĭ este, făcêndŭ contŭ lacremilorŭ mele, calculândŭ cu rĕcială causele lorŭ, o alinare tristă şi melancolică a luatŭ loculuĭ durereĭ.

Acumŭ pociŭ sĕ morŭ liniscitŭ şi fără părere de rĕŭ.

Adio, amiculŭ meŭ, fratele meŭ ! Cândŭ timpulŭ îţĭ va permite se citescĭ acestŭ manuscriptŭ, adu'ţĭ aminte de acela care nu maĭ este.

SCARLAT

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

PARTEA A DOUA

O FATALITATE

I.

Este unŭ destinŭ care ne conduce nu unde voimŭ noĭ, ci unde voesce elŭ. In zadarŭ dorimŭ sĕ 'ĭ ocolimŭ calea, în zadarŭ căutămŭ sĕ ne opunemŭ voinţeĭ séle, căcĭ nu putemŭ: voinţa sea este o lege pe care a făcutu-o şi a subscrisu-o Dumneḑeŭ cu mâna sea. Acesta este unŭ adevĕrŭ pe care astă-ḑĭ îlŭ înţelegŭ maĭ multŭ de câtŭ orĭ cândŭ.

Eramŭ de 17 anĭ, cândŭ acestŭ destinŭ m'a luatŭ din braciele familieĭ, din sînulŭ fericireĭ câmpenescĭ, din miḑiloculŭ floriloră în care crescusemŭ şi de subtŭ arboriĭ sub care mĕ umbrisemŭ; m'a

BIBLIOTEOA UNIVERSITĂŢII DIN CLUJ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

luătŭ din midĭloculŭ liniştei şi m'a aruncatŭ în acéstă babilonia care se numesce Bucurescĭ.

Bucurescĭi aŭ ḑisŭ unĭi că este miculŭ Paris. Astŭ-felŭ fiindŭ, elŭ este unŭ infernŭ, unŭ cuibŭ alŭ corupţiunĭi şi alŭ perḑĕreĭ. Cea ce dĕrŭ ḑice Paul Feval despre Paris, eŭ voiŭ ḑice despre Bucurescĭ: Câte tinereţĭ vestejite în elŭ în câte-va lunĭ, câte reputaţiunĭ pătate, câte vise perdute.

O! tinerĭ din provinciă, voĭ pe care hasardulŭ nu v'a adusŭ în sînulŭ seŭ, în atmosfera sea năbuşită, décă trebue frumóselorŭ vóstre imaginaţiunĭ ḑile de credinţă şi de linişte, de vise d'amorŭ perdute în cerŭ; décă vi se pare că este unŭ lucru dulce de a vĕ da sufletulŭ uneĭ vieţĭ iubite pentru a o urma şi a o adora, nu veniţĭ în Bucurescĭ, fugiţĭ de dênsulŭ.

Fugiţĭ, décă unŭ sunetŭ armoniosŭ din cântarea cea eternă a âng̃erilorŭ a rĕsunatŭ în inimile vóstre! Nu aruncaţĭ mulţimeĭ secretulŭ acelorŭ deliciurĭ împungĕtóre în care sufletulŭ plânge tóte bunurile ce visézŭ şi pe care le sciŭ că suntŭ numaĭ în cerŭ.

Aci nu veţĭ avea de câtŭ decepţiunĭ.

Amiculŭ care vĕ va întinde mâna, vĕ va vorbi de rĕŭ.

Confidentulŭ vostru va fi unŭ spionŭ.

Femeia care vĕ va surîde, care vĕ va jura că vĕ iubesce, va fi o Veneră a luĭ Pasiphae, a luĭ Myraha şi a Phedreĭ; va fi Venera ardinte şi curtisană, pentru care se celebraŭ afroditele furióse de la Corinth şi de la Paphos; va fi Venera Aphacită care 'şĭ va vêrî suflarea sea înflăcărată şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

arḑétóre în pieptulŭ vostru fragetŭ şi curatŭ; va fi Venera care vĕ va arunca în cóstă acea săgétă înveninată şi arsă în foculŭ cochetărieĭ şi alŭ sensualismuluĭ ce întărîtă, aţâţă, rĕtăcesce şi prăvălesce în amoruri smintite, precum *tăunulŭ*, puindu-se pe nările nobiluluĭ armăsarŭ, îlŭ face îndată nesupusŭ, neîmblânḑitŭ, furiosŭ; îlŭ împinge, renchedêndŭ cu strigări sălbatice şi duresóse, peste crânguri, peste râpĭ şi peste torente, până cândŭ cade sfâşiatŭ, sdrobitŭ, plinŭ de sânge şi tină, şi, în luptă, îşĭ dă suflarea subt insecta care 'lŭ muşcă, îlŭ arde şi 'lŭ ucide.

Fugiţĭ de Bucurescĭ, décă voiţĭ se vedeţĭ sburându-vĕ ilusiuile în primăvéra juneţeĭ vóstre, ca frunḑele pălite de tómnă.

Aci nu veţĭ putea trăi: décă vĕ ve-ţĭ lipi pe lângă cine-va cu sinceritate, veţĭ fi calomniaţĭ; décă veţĭ avea inimă, veţĭ fi trataţĭ de imbecilĭ.

Décă în sufletulŭ vostru aveţĭ o scânteiă de amorŭ propriŭ, de demnitate, de sinceritate, de aspiraţiunĭ frumóse, fugiţĭ de Bucurescĭ de nu voiţĭ sĕ le perdeţĭ pe tóte! Fugiţĭ de Bucurescĭ, de nu voiţĭ se perdeţĭ maĭ multŭ de câtŭ speranţa, se perdeţĭ castitatea intiligenţeĭ vóstre.

Bucuresciulŭ este cazanulŭ în care se fierbe tóte pasiunile. Fugiţĭ de elŭ, décă nu voiţĭ ca mirosulŭ celŭ infectŭ alŭ fumuluĭ seŭ se vĕ îmbete, sĕ vĕ înece, sĕ vĕ asficsiese.

Décă nu puteţĭ sĕ vĕ târâţĭ, se linguşiţĭ, se înşelaţĭ, se faceţĭ intrige, se speculaţĭ cu credulitatea publică, se faceţĭ fanfaronadă, se vĕ însînuaţĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fugiţi de Bucuresci, căci ve-ţi muri în miseriă şi obscuritate. Miseria, acestŭ viciŭ care omóră corpulŭ! Obscuritatea, acestŭ viciŭ care omóră spiritulŭ!

Inimi nobile, naturi blânde şi generóse, cari aţi împrumutatŭ de la âgeri tóte bunurile unuiŭ sufletŭ mare şi sântŭ, fugiţi de Bucuresci, décă voiţi se trăiţi şi se fiţi fericiţi.

Cândŭ amŭ sositŭ în Bucuresci nu avémŭ nici o cunoscinţă. Dupe ce amŭ intratŭ în colegiŭ, amŭ făcutŭ mai multe cu scolari de vêrta mea; amŭ legatŭ chiarŭ căte-va amicii. Dérŭ cumŭ eramŭ sfiosŭ de caracterŭ şi de atitudine, neavêndŭ nimicŭ din acea încredere în mine ce făcea pe unii din camaradii mei de colegiŭ a se încerca la întêlniri şi familiarităţi aventuróse, nu mĕ gîndémŭ nici sĕ vĕdŭ, nici sĕ fiŭ vĕdutŭ. Cu multŭ mai puţinŭ mĕ gîndémŭ sĕ iubescŭ aci pe cine-va, mai cu sémă că cugetamŭ la o fată, la unŭ âgerŭ, la o amică din copilăriă cu care-mi trecusemŭ tóte ţilele cele mai frumóse în viaţa unui copilŭ. Pe dênsa, dupe mumă-mea, o iubémŭ mai multŭ; dérŭ o iubémŭ cumŭ aşŭ fi iubitŭ o soră, o amică. Se vede că nu se aprinsese încă în sufletulŭ meŭ acea flacără care arde în inimile de 17 ani. Imi făcusemŭ o deprindere din intimitatea Eleonorei. Alergamŭ pe câmpŭ singuri, prindémŭ fluturi, culegiamŭ flori, şedémŭ împreună la umbra vre unuiŭ stejarŭ bătrânŭ, cândŭ ea resemată cu capulŭ de umărulŭ meŭ, cândŭ eŭ de alŭ seŭ.

Părinţii sĕi mĕ vedea ca pe copilulŭ lorŭ. Ei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

şedeaŭ totŭ în acelaşŭ satŭ, fiindŭ-că satulŭ era pusŭ pe douĕ petice de moşiă, jumĕtate a nóstră şi jumĕtate a lorŭ. Părinţiĭ noştriĭ eraŭ ceĭ maĭ legaţi ómeni din lume; nu era între eĭ niciŏ neînţelegere. nu fusese niciŏ certă de acelea de care se găseşte maĭ totŭ-dé-una între douĭ proprietarĭ vecinĭ. Avéŭ chiar intenţiuni pentru noĭ amândouĭ; căci, la plecare, cândŭ 'mĭ amŭ luatŭ adio de la eĭ tatălŭ Eleonoriĭ 'mĭ a ḑisŭ:

— Dute în Bucurescĭ şi învéţă bine. Eştĭ de 17 anĭ. Eleonora este de 12. Peste 6 anĭ, cândŭ veĭ termina colegiulŭ, amŭ o socotélă cu Dumnéta. Voiŭ aduce şi pe Eleonora anulŭ acesta în Pensionŭ la Bucurescĭ, de şi a maĭ făcutŭ 5 anĭ în Pensionulŭ din Ploescĭ.

Apoĭ dupe ce'ĭ amŭ promisŭ că mĕ voiŭ sili cătŭ se pote de multŭ, m'a îmbrăţişatŭ şi m'a sărutatŭ. Eleonora plângea. Plîngeamŭ şi eŭ, fără sĕ sciŭ pentru ce. Se vede că inimile nóstre presimţéŭ că nu aŭ sĕ se maĭ întâlnéscă.

Şése anĭ în Bucurescĭ ĭ-amŭ petrecutŭ la colegiŭ şi în casă cu câte-va cărţi ce-mĭ împrumutase din camaradiĭ meĭ de colegiŭ. Patru anĭ mĕ ducémŭ în fiă-care véră de petrecémŭ la ţéră la familiă cele douĕ lunĭ ale vacanţeĭ. Ceĭ douĭ anĭ din urmă însĕ n'amŭ maĭ pututŭ sĕ mergŭ, fiind-că, neputêndŭ trăi numaĭ cu mica sumă ce-mĭ trimitea de acasă, mĕ amploiasemŭ la unŭ Ministerŭ, dupe obiceiulŭ ţereĭ.

Nu mĕ ducémŭ în niciŏ casă; nu cunosciamŭ niciŏ familiă. Cândŭ mi se ura cu lecţiunile şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu cititulŭ, plecamŭ pe josŭ la *Bănésa*, la *Fieràstrĕŭ* séŭ la *Filarctă*, mĕ aşedamŭ subtŭ vre unŭ arbore, citeamŭ, respiramŭ aerulŭ celŭ curatŭ şi câte-o dată adormémŭ. Acésta îmĭ aducea aminte de ţéră, de familiă, de Eleonora. Déca mi se făcea fóme, mĕ ducémŭ prin prejurŭ, luamŭ ceva şi mâncamŭ pe érbă verde. Ce fericitŭ eramŭ atunci! Dupe ce se înnsera şi era lună, mĕ ducémŭ la móră la *Florésca*, privémŭ maĭ întêiŭ la acelŭ tabloŭ câmpenescŭ, cumŭ ţerancele ducéŭ vitele la apă; ascultamŭ scârţâitulŭ puţurilorŭ, sbierătulŭ viţeilorŭ şi mugetulŭ vacilorŭ; apoĭ mĕ ducémŭ şi mĕ aşedamŭ pe marginea eleşteuluĭ. Aci contemplamŭ apa şi acelŭ firmamentŭ ce atrage cugetările sufletuluĭ, astŭ-felŭ dupe cum atrage abisuluĭ pe celŭ ce se aplécă într'ênsulŭ, ca şi cum arŭ vrea sĕ-ĭ spue nisce secrete.

Adormitŭ în acéstă mare de cugetărĭ, de unde nu căutamŭ nicĭ unŭ ţĕrmŭ, mĕ pomenémŭ acasă obositŭ, dérŭ cu sufletulŭ plinŭ de mulţumire. Mĕ culcamŭ, şi, adoua-dĭ, deşteptându-mĕ şi terminându-mĭ tóte ocupaţiunile, reîncepémŭ din noŭ acéstă plăcută şi fericită viaţă! Dérŭ fericirea nu ţine multŭ, precumŭ seninătatea unuĭ cerŭ nu ţine multŭ! Nisce norĭ s'aŭ ridicatŭ pe cerulŭ sufletuluĭ meŭ. Precumŭ paserile răpitóre filfîe în aerŭ asteptându se-şĭ véḑă prada şi, îndată ce o vede, se repede asupra eĭ, aşa amorulŭ pândea o pradă; m'a găsitŭ pe mine.

Unŭ camaradŭ de colegiŭ, unulŭ din ceĭ maĭ bunĭ amicĭ aĭ meĭ. Alesandru S.....se afla bol-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

navŭ de câte-va ḑile. M'amŭ dusŭ sĕ-lŭ vĕḑŭ. Elŭ era bolnavŭ de tifosŭ. Nicĭ unulŭ din amiciĭ sĕĭ nu voise sĕ 'lŭ véḑă. S'a bucuratŭ atâtŭ de multŭ cândŭ m'a vĕḑutŭ, în câtă a voitŭ sĕ sară din patŭ sĕ mĕ sĕrute, déca o damă care era acolo nu'lŭ oprea.

Imĭ recomandă pe acéstă damă. Era Princesa Margareta, sora-sea. Cumŭ eramŭ timidŭ, nu sciŭ ce-ĭ amŭ rĕspunsŭ la câte-va întrebărĭ ale séle, ce se atingeŭ despre amicia mea cu fratele-sĕŭ. Imĭ mulţămi că eŭ amŭ fostŭ singurŭ care 'mĭ amŭ espusŭ póte viaţa pentru unŭ amicŭ.

— Suntŭ rare astŭ-felŭ de amiciĭ, îmĭ ḑicea ea; şi felicitŭ pe fratele meŭ de alegerea ce a făcutŭ în persóna Dumitale.

Eŭ îĭ mulţumiĭ, spuindu-ĭ că datoria unuĭ amicŭ adevĕratŭ este a se jerfi pentru amiculŭ sĕŭ.

— Se făcea odată, îmĭ respunse Princesa, pe timpulŭ luĭ Pilade şi Orestŭ; dérŭ astăḑĭ suntŭ fórte rare aceste amiciĭ, şi de aceia eŭ amŭ felicitatŭ pe fratele meŭ.

O ori câtŭ amŭ şedutŭ la amiculŭ meŭ, amŭ pututŭ sĕ observŭ pe Princesa. Era între 32 şi 34 de anĭ. Nu era de totŭ frumósă, dérŭ era plăcută. Iĭ lipsea puţinŭ din regula trăsurilorŭ. Avea însĕ o gură mică, nisce dinţĭ albĭ ca sidefulŭ şi nisce ochĭ carĭ nu se potŭ descrie. Eĭ avéŭ tótă mândria, tótă măreţia ochilorŭ negrĭ şi totŭ de o dată tótă tinereţea ochilorŭ albastriĭ. Eraŭ marĭ şi micĭ, căcĭ une-orĭ curiositatea spiritului, admirarea, îĭ ţinea de totŭ deschişĭ; altă dată îĭ înota jumătate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

închişĭ în indolinta lînceţeală a unuĭ sufletŭ obositŭ, şi cu cătŭ se micşoraŭ cu atâtŭ foculŭ lorŭ devenea maĭ viŭ şi maĭ pătrunţĕtorŭ. Dérŭ cea ce caracterisa aceştĭ ochĭ, cea ce le da moliciunea ochilorŭ de nordŭ unită cu strălucirea ochilorŭ de orientŭ, era cerculŭ ca facia ruginieĭ care-ĭ înconjura şi subtŭ care îĭ simţeaĭ bătêndŭ, căcĭ acestŭ cercŭ nu era altŭ ce-va de cătŭ reflectulŭ orbiteĭ lorŭ din năuntru pe pelea cea maĭ fină şi maĭ străvĕţĕtóre ce-ĭ înconjura.

Mâinile şi piciórele eraŭ aşa de potrivite, în cătŭ décă arŭ fi fostŭ puţinŭ maĭ marĭ, arŭ fi fostŭ vulgare; décă arŭ fi fostŭ puţinŭ maĭ micĭ, arŭ fi fostŭ de cârtiţă.

Purta o rochiă de mătase albastră, închisă până susŭ. Gâtulŭ albŭ ca marmora, străbătutŭ de nisce vine albastre, era înconjuratŭ de o mică batistă de gazŭ. Capulŭ sĕŭ era încadratŭ de unŭ pĕrŭ castaniŭ închisŭ, în cătŭ de departe l'aĭ fi pututŭ lua de negru, undatŭ de natură, împărţitŭ în douĕ viţe late, dese şi cu îndemânare umflate, şi din care câte-va viţişóre, neregulate, pline de cochetăriă, despărţite de cele l'alte, lăsa sĕ se vĕdă între dênsele, în douĕ treĭ locurĭ, pielea albă a frunţeĭ séle albe, lată şi naltă. Părea unŭ surîsŭ în pĕruiŭ seŭ! Sprîncenile de o nuanţă ceva maĭ dulce de cătŭ pĕrulŭ, ne încărcândŭ de locŭ pleopa, lăsa ochilorŭ tótă valórea lorŭ.

O! De ce amŭ vĕdutŭ pe acéstă femeiă! De ce nu mi s'a ruptŭ piciórele cândŭ amŭ urcatŭ scareĭ! De ce n'amŭ orbitŭ înainte de a o vedea!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Tóte aceste frumuseți, amestecate cu spiritulŭ și cu mândria sea, m'aŭ fermecatŭ. Amŭ începutŭ sĕ iubescŭ p'acéstă femeiă. Nu fusesemŭ până în acelŭ momentŭ 'naintea uneĭ femeĭ de unŭ asemenea rangŭ, de o asemenea bunătate și de unŭ spiritŭ așa de distinsŭ. Câtŭ amŭ ședutŭ acolo, m'a tratatŭ ca și pe fratele seŭ. Părea că eramŭ cunoscuțĭ de maĭ mulțĭ anĭ! Cu tóte acestea, eŭ stamŭ multŭ înaintea eĭ; nu aflamŭ nicĭ o vorbă: o privémŭ numaĭ și eramŭ mulțumitŭ. Din cândŭ în cândŭ articulamŭ câte unŭ cuvêntŭ, două. Ea băgase de séma timiditatea mea, și de aceia îșĭ înduoise amabilitatea.

Mĕ invită sĕ maĭ viŭ sĕ vĕdŭ pe fratele seŭ, fiindŭ adesea singurŭ, și, pretestândŭ că are sĕ facă câte-va visite, ne părăsi. Cinci minute în urmă plecaiŭ și eŭ.

Tótă ḑiua aceĭa cugetaiŭ la Princesa. Séra însĕ cetitulŭ, ideia că póte Princesa nicĭ că se gândesce la mine, séŭ se gândesce ca la unŭ copilŭ; séŭ că, de și vĕduvă, dérŭ póte sĕ aibă vr'unŭ legământŭ de inimă; tóte acestea mĕ liniștirá și adormiiŭ.

A doua ḑi nu mĕ maĭ gîndeamŭ la dênsa, cu sufletulŭ și cu inima, cumŭ mĕ gîndisemŭ în ḑiua trecută.

Ce era acésta óre? Era crisa bóleĭ care aduce agravarea și póte mórtea!

II.

De cândŭ vĕḑusemŭ pe Alexandru, trecuse maĭ multe ḑile și nu mĕ dusesemŭ la elŭ. Mĕ temémŭ nu de bóla luĭ, ci de o alta maĭ mare, maĭ incurabilă, de care n'amŭ pututŭ scăpa. Din cea ce-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

este scrisŭ pentru unŭ omŭ în cartea destinuluĭ nu se póte schimba nimicŭ. Dorémŭ sĕ vĕdĭ şi sĕ nu vĕdŭ pe Princesa. Eramŭ ca omulŭ care arŭ voi sĕ se răcoréscă în rîŭ, dérŭ frica de a nu se îneca îlŭ opresce. 'Mĭ era fricĕ sĕ nu mĕ înecŭ în acelŭ rîŭ turburatŭ de pasiunile sociale, în fundulŭ căruia nu putémŭ sĕ vĕdŭ nimicŭ, maĭ cu sémă că avémŭ în memoria mea, înaintea mea, unŭ pîrîŭ limpede, curatŭ, ne periculosŭ, care era sufletulŭ Eleonoriĭ şi în care m'aşŭ fi pututŭ răcori.

Pe Eleonora o vedeamŭ fórte desŭ. Se făcuse mare şi multŭ maĭ frumósă. In tóte duminecile o întêlnémŭ la o mătuşe a sea, care era însărcinată s'o ia din Pensionŭ în ḑilele de sĕrbătóre şi s'o îngrijéscă. Cândŭ mĕ ducémŭ s'e vĕdŭ, o găsémŭ totŭ-dé-una asteptându-mĕ cu câte unŭ coşuleţŭ de păpuşe plinŭ cu fructe adunate din grădină, chiarŭ în ḑiua aceia; îmĭ da cafea în céşcă de păpuşe; mĕ trata, în fine, ca pe timpulŭ acela cândŭ nu gândémŭ de câtŭ la jucăriĭ, timpulŭ copilărieĭ. Era mare, dérŭ era totŭ copilă. Mie 'mĭ plăcea fórte multŭ, căcĭ era resfrîngerea caracteruluĭ meŭ.

— Îţĭ aducĭ aminte?..... îmĭ ḑicea, cu aerulŭ celŭ maĭ plăcutŭ din lume..... îţĭ aducĭ aminte?

Şi începea se-mĭ enumere tóte suvenirile trecutuluĭ. O! ce frumóse eraŭ! Şi cu ce dulcéţă, cu ce entusiasmŭ le spunea ea!! Vorbea limba aceia care se aude în fundulŭ inimeĭ, cum ḑice Petrarca:

«Il parlar che nell' anima si sent»

Plângeamŭ de fericire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cu vre-o câte-va luni însĕ înainte de a vedea pe Princesa, Eleonora plecă la ţéra, de vacanţa Crăciunului, şi o bólă o ţinu tótă érna aceea şi tótă véra. Nevederea eĭ de atâta timpŭ lăsase unŭ golŭ în sufletulŭ meŭ. Amŭ fostŭ destinatŭ se mi-lŭ umple Princesa!

Cinci ḑile în urma primeĭ întrevederĭ cu Princesa, mĕ întorcémŭ acasă pe Strada Francecă. Mergeamŭ cugetândŭ la nisce afaceri de familiă. Acéstă cugetare îmĭ fuse întreruptă de sgomotulŭ uneĭ trăsurĭ. Ridicaiŭ ochiĭ şi vĕḑuiŭ la douĕ-ḑeci de paşi în facia mea o trăsură fórte elegantă, cu nisce caĭ negriĭ ca smeiĭ şi cu lacheĭ muiaţi numaĭ în firŭ. Cândŭ ajunse în dreptulŭ meŭ, d'o dată vĕḑuiŭ o mână mică, strânsă într'o mânuşiă ca facia paiuluĭ, că-mĭ face semnŭ sĕ mĕ apropiŭ de trăsură şi cu cea l'altă mână făcêndŭ semnŭ vizitiuluĭ se opréscă. Mĕ apropiaiŭ de trăsură. Era Princesa!

— Alexandru e fórte rĕŭ,—îmĭ ḑice ea, cu unŭ aerŭ ce semăna maĭ multŭ cu alŭ unuĭ generalŭ care a câştigatŭ o bătăliă de câtŭ cu alŭ uneĭ femeĭ care spune că fratele seŭ e bolnavŭ.—De ce n'aĭ maĭ venitŭ se-lŭ veḑi? Te-a aşteptatŭ mereŭ ḑilele acéstea. Sciĭ că pe altulŭ n'ascéptă, fiindŭ că nu vine nicĭ unulŭ.

Mĕ scusaiŭ că amŭ fostŭ şi eŭ bolnavŭ şi-ĭ promiseiŭ că mĕ voiŭ duce adoua-ḑi negreşitŭ. O întrebaiŭ însĕ la ce oră.

— Vin'o pe la douĕ, îmĭ ḑise ea. Atunci voiŭ fi şi eŭ gata.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ne salutarĕmŭ şi trăsura porni în galopŭ.

O! Acea trăsură ajunsese, pentru mine, clopoţelulŭ care vestesce venirea cuĭ-va. In urmă cu câte-va luĭ cunosceamŭ la o sută de paşĭ depărtare sgemotulŭ rótelorŭ, fluerulŭ maşinelor, tropătulŭ cailorŭ. Décă era acésta unŭ presimţimêntŭ alŭ inimeĭ, apoĭ inima nu 'nşélă nicĭ o dată! Chiar paşiĭ eĭ începusemŭ sĕ-ĭ cunoscŭ!

A doua ḑi, la ore fixată, eramŭ la Princesa. Feciorulŭ avea ordine a mĕ întroduce lângă dênsa în salonaşŭ.

Amŭ vĕḑutŭ maĭ multe salonaşe în Bucurescĭ, dórŭ acesta ara superiorŭ tutulorŭ celorŭ l'alte; pociŭ ḑice era complectŭ. Tapetulŭ de chărtiă grenată cu florĭ de catifea négră; cortine de damascŭ; policandru; sobe de marmoră; pendulă cu *Sapho* aruncându-se dupe stîncă şi cu *Diana* jucându-se cu câiniĭ seĭ; candelabre cu *Venera* jucându-se cu amoriĭ şi cu capete de sfincsĭ; mobilele cele maĭ nuoĭ şi maĭ elegante; unŭ tapetŭ cu florĭ; o masă rotundă de scrisŭ; oglinḑĭ marĭ câtŭ pereţiĭ; etajere pe la colţurĭ pline cu cele maĭ frumóse lucrurĭ de artă şi, în fine, câte-va tablourĭ. Cele maĭ principale din aceste tablourĭ eraŭ: celŭ dântêiŭ, *Perderea ilusiunilorŭ*, de *Ch. Gleyre*, care represinta pe unŭ bătrânŭ, trecutulŭ, cu mâna la capŭ, cugetându la ḑilele trecute, şi maĭ departe nisce copiĭ, vitorulŭ, jucându-se la sóre; érŭ celŭ d'aldoilea era *Psiche* şi *Amorulŭ*, de *Gérard*.

Cea ce făcea însĕ şi maĭ frumosŭ, şi maĭ artisticŭ salonaşulŭ Princeseĭ, era neregula în care se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

afla: colea lângă sobă unŭ fotelŭ, pe care araŭ nisce jurnale de modă; pe masă câte-va cărți, între care una deschisă; pe canapea o batistă și unŭ evantailŭ aruncate; colea unŭ port-monè, dincolo jurnale politice. Piano deschisŭ și o mulțime de note staŭ respândite pe elŭ; pe pupitru era închisă Serenada lui *Schubert*. Totulŭ areta gustulŭ elegantŭ alŭ uneĭ dame marĭ, totulŭ respîndea parfumulŭ femeieĭ de o societate distinsă.

Aci ședea femeia care era sĕ jóce o mare rolă în viața mea. Cum mĕ vĕdu, Princesa se sculă în picióre și'mĭ întinse mâna sĕ 'ĭ-o sĕrutŭ. Facia eĭ era purpuriă, nu sciŭ de ce! Era fórte simplu îmbrăcată.

— Fratele meŭ, îmĭ dise ea, făcêndu-mĭ semnŭ sĕ ședŭ, te-a așteptatŭ până acumŭ; dérŭ o căldură și o durere de capŭ grósnică, care l'a coprinsŭ în acestŭ momentŭ, l'a făcutŭ sĕ céră a rĕmânea puținŭ singurŭ. Acumŭ dórme. Îlŭ veĭ aștepta la mine până cândŭ se va scula, décă acésta îțĭ face plăcere!

— Nu credŭ, Dómnă, îĭ respunseĭ eŭ, cu destulă sfiială; nu credŭ sĕ se găséscă unŭ singurŭ omŭ, de orĭ-ce vêrstă și de orĭ-ce condițiune, care se nu-ĭ placă a fi în societate cu Dumnéta!

— Estĭ fórte galantŭ, Domnule Scarlat! La întêia vedere te-amŭ cunoscutŭ ca băiatŭ bunŭ; astă-dĭ te vĕdŭ și galantŭ; mâine póte sĕ descoperŭ și alte calități!

— Vedețĭ cu ochiĭ iubireĭ ce avețĭ pentru fratele D-vóstă, Dómnă!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nicĭ de cum. Vĕdŭ cu ochiĭ adevĕruluĭ.

Se sculă apoĭ, trase unŭ cordonŭ care era lângă uşiă şi unŭ lacheŭ apăru. Nu sciŭ ce-ĭ spuse încetŭ, căcĭ audiiŭ numaĭ aceste douĕ cuvinte: *nu suntĭ a casă.*

— Amŭ spusŭ, urmă ea, după ce îşĭ reluă unŭ altŭ locŭ pe canapea, în faţiă cu fotoliulŭ meŭ, amŭ spusŭ că îndată ce fratele meŭ se va scula se vie se ne anunciă.

Apoĭ începu convorbirea. Vorbirămŭ de litere, de arte, de politică şi chiarŭ de mode. Princesa este dreptŭ nu era o femeiă învĕţată, dĕrŭ avea ideiă de tóte. Era unŭ felŭ de encyclopediă resumată.

Dulciaţa limbagiuluĭ eĭ şi modestia sĕŭ timiditatea mea, precumŭ şi contactulŭ privirilorŭ nóstre la schimbarea fie căruĭ cuvêntŭ, făcu pe Princesa se aducă convorbirea pe terâmulŭ amoruluĭ. Dupe ce făcurămŭ şi eŭ şi Princesa diferite disertaţiunĭ asupra fiuluĭ Venereĭ, Princesa mĕ întrebă cu unŭ ochiŭ scrutătorŭ:

— Aĭ iubitŭ vre o dată, Domnule Scarlatu?

— O suvenire, Dómnă; unŭ amorŭ de copilăriă. Cea ce se ţice unŭ amorŭ seriosŭ, n'amŭ încercatŭ nicĭ o dĕtă.

— Adevĕratŭ?

— Fórte adevĕrată.

— Şi nu aĭ găsitŭ pe nimenĭ care se poţĭ iubi, sĕŭ n'aĭ întêlnitŭ pe cine-va care sĕ te iubéscă?

Acéstă întrebare, posiţiunea sea, căutătura şi zîmbetulŭ sĕŭ îmĭ deteră curagiŭ. Amorulŭ dă a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ripi la călcâiă lui Mercurŭ, curagiŭ fricosului şi credinţă ateului. Iucepémŭ sĕ simţŭ c'o iubescŭ. O iubémŭ chiarŭ.

— Ba amŭ întêlnitŭ pe cine-va, Dómnă, îi ḑiseiŭ, uitându-mĕ dreptŭ în ochiĭ sĕĭ, ca sĕ vĕḑŭ ce impresiune îi facŭ cuvintele mele; amŭ întêlnitŭ o femeiă frumósă, nobilă, bună, plină de calităţi distinse, pe care, din ḑiua de cândŭ amŭ întêlnitu-o, o iubescŭ ca unŭ nebunŭ şi care nu sciŭ décă trebue sĕ sperŭ că mĕ va iubi şi ea vre o dată!

La cele din urmă cuvinte, érăşi priviiŭ în ochiĭ sĕĭ, pe carĭ ea îĭ lăsă în josŭ. Nu respunse nimicŭ însĕ. Tăcerea, s'a ḑisŭ adesea, este aprobarea, de acea eŭ o luaĭ ca jumĕtate bătălia câştigată. Începuiŭ sĕ sperŭ că am sĕ fiŭ iubitŭ de acéstă femeiă, séŭ că póte deja suntŭ.

— Şi de multŭ cunoscĭ pe acea femeiă? mĕ întrebă ea.

— Numaĭ de cincĭ ḑile, îi respunseiŭ, privindu-o érŭ în faciă.

Ea îşĭ lăsă érŭ ochiĭ în josŭ.

— Şi potŭ întreba, fără a fi indiscretă, cine este acea femeiă? adaose ea, făcêndu-se că n'a înţelesŭ de cine este vorba.

— Iubescŭ multŭ pe acéstă femeiă ca sĕ o potŭ spune la cine-va. Dérŭ fiindŭ-că Dumnĕta nu faci parte din lumea ceĭ l'altă, îţĭ voiŭ spune.

— Cine este? întrebă ea, uitându-se cu ochiĭ marĭ la mine.

— Acea femeiă frumósă, nobilă, cu calităţi distinse.....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Şi pe care o iubeşti, mĕ întrerupse ea.....

— Eşti Dumnéta.

— Eŭ! esclamă ea.

— Dumnéta! strigaiŭ eŭ cu entusiasmŭ, căḑêndu-ĭ la picióre şi sărutîndu-ĭ mâna cu frenesiă! Dumnéta, pe care din momentulŭ cândŭ te-amŭ vĕḑutŭ inima mea s'a aprinsŭ d'unŭ amorŭ nebunŭ, eternŭ; d'unŭ amorŭ care nu l'amŭ încercatŭ până acumŭ.

— Scólă, Domnule, strigă ea, trăgêndu-şĭ mâna tremurândŭ dintr'ale mele Scólă sĕ nu intre cine-va; sĕ nu intre fociorulŭ séŭ băiatulŭ meŭ, căcĭ n'aşŭ maĭ da ochĭ cu elŭ!

— Nu, dómnă, strigaiŭ eŭ cu aprindere; nu mĕ voiŭ scula până nu-mĭ veĭ spune décă mĕ iubeştĭ séŭ nu; până nu veĭ da sentinţa de mórte séŭ de viaţă. Eştĭ cea dintêiŭ femeiă lângă care încercŭ acestŭ simţimêntŭ mare ce se numeşte amorŭ. Lingă Dumnéta simţŭ că suntŭ unŭ altulu maĭ forte, maĭ mare, maĭ bunŭ. Décă vreĭ unŭ sclavŭ orbŭ, supusŭ, lăsatŭ în voia sórteĭ, mĕ aĭ pe mine. Te iubescŭ... Te iubescŭ!

— Eştĭ nebunŭ . ḑise ea, confusă.

— Da, nebunŭ de fericire că te vĕḑŭ aicĭ înaintea mea, nebunŭ de amorŭ! Cine n'arŭ fi nebunŭ ca mine cândŭ arŭ fi înaintea flacărilorŭ ce esŭ din luminele ochilorŭ Dumitale? Spune-mĭ că mĕ iubeştĭ, şi-ţĭ voiŭ ridica unŭ templu în imina mea, unde se fiĭ adorată cum n'a maĭ fostŭ altă femeiă.

— Eĭ bine ..... ḑise ea repede.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Apoĭ tăcu, par'că arŭ fi opritu-o ceva.

— Eĭ bine? o întrebaiŭ eŭ.

— Eĭ bine! te iubescŭ şi eŭ!

Nu terminase bine cuvêntulŭ celŭ din urmă şi lacremile mele începură se curgă în câtŭ, în câteva secunde, mâinile séle eraŭ ude de ele şi de sărutărĭ. Plângea şi ea.

— Din momentulŭ în care te-amŭ vĕdutŭ, adaose ea, Dumnéta aĭ ocupatŭ sufletulŭ meŭ. Te aşteptamŭ, te dorémŭ, te iubémŭ. Câte-va ţile, în care 'mĭ-aĭ spusŭ că aĭ fostŭ bolnavŭ şi n'aĭ venitŭ, suferiamŭ. Cândŭ te-amŭ întêlnitŭ în Strada Francesă, nu m'amŭ pututŭ stăpâni de a tresări şi de a te chiăma. Suntŭ mistere în viaţa omenéscă carĭ nu se pótŭ esplica. Am vĕdutŭ ómenĭ carĭ facŭ totŭ ca se fie iubiţĭ; stăruescŭ timpŭ îndelungatŭ pe lângă o femeiă şi nu potŭ se fiă chiarŭ favorisaţĭ de sórtă a le săruta mâna; amŭ vĕdutŭ însĕ alţiĭ, carĭ, de la prima vedere, inspiră simpatiă, amorŭ. Dumnéta eştĭ dintre ceĭ din urmă.

O ascultamŭ inundêndu-mĕ de acestŭ glasŭ atâtŭ de dulce şi plăcutŭ ce vibra în sufletulŭ meŭ ca o cântare ceréscă. Ţinémŭ mâinile eĭ într'ale mele; căutăturele mele eraŭ pironite într'ale eĭ, şi sufletulŭ meŭ mergea la dênsa şi alŭ seŭ venea la mine şi se reînturnaŭ din ce în ce maĭ fericite, maĭ avute, maĭ mândre.

Iubeamŭ pe acéstă femeiă, şi nu cerémŭ de la dênsa de câtŭ inimă şi totŭ binele ce dă amorulŭ celŭ mare şi sântŭ.

Amĭ vĕdutŭ prea curândŭ, fără se cunoscŭ, pe acéstă femeiă şi amŭ cunoscutŭ-o prea târdiŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ah! îmĭ voiŭ aduce aminte totŭ déuna de acéstă ḑi, chiarŭ de aşŭ trăi o sută de anĭ! Dérŭ nu voiŭ sci sĕ descriŭ cu de-amănuntulŭ tóte simţimêntele încercate, tóte faptele petrecute. Mişcarea ce voiŭ păstra totŭ dé-una din aceste câte-va óre ale viăţiĭ mele, singure cele maĭ fericite, e sicură, viă, pipăită; dérŭ suvenirea, ce ochiĭ şi urechile arŭ fi voitŭ se păstreze, e deşartă, mişcătóre, peritóre ca umbra care mĕ înconjóră!

Mărturisirea sea îmĭ părea atâtŭ de dréptă, atâtŭ de naturală, atâtŭ de sinceră, în câtŭ nu-ĭ puteamŭ respunde de câtŭ prin lacrĕme şi prin suspine.

— O! îĭ ḑiseiŭ eŭ, dupe câte-va momente de tăcere, décă m'aĭ iubi jumĕtate precum te iubescŭ eŭ, amŭ aduce Paradisulŭ pe pămêntŭ! N'amŭ scrisŭ nicĭ o dată versurĭ, dérŭ aşŭ fi capabilŭ sĕ te cântŭ ca Dante pe Beatrice, ca Petrarca pe Laura, ca Lamartine pe Elevira; aşŭ fi capabilŭ se suferŭ închisórea ca Tasso pentru tine.

Capulŭ îmĭ ardea ca unŭ cuptorŭ, pieptulŭ îmĭ bătea cu furiă, inima mi se îneca de fericire când spunémŭ aceste cuvinte.

— Nu 'ţĭ-amŭ spusŭ că te iubescŭ? Linişteştete acum, adaose ea, uitându-se cu milă la mine! Nu veḑĭ că aĭ îngălbinitŭ şi arḑĭ, pare că aĭ frigurĭ! Décă nu te veĭ linişti, aĭ sĕ te bolnăveştĭ şi pe urmă nu veĭ putea sĕ viĭ sĕ mĕ veḑĭ.

Şi ca sĕ schimbe situaţiunea, se sculă de pe canapea, se puse la piano şi începu se cânte serenda luĭ Schubert, acea flóre furată de compositorŭ din grădina melodielorŭ cereştĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Eŭ m'amŭ pusŭ pe unŭ taburelŭ la piciórele séle.

Cine a iubitŭ şi n'a fostŭ lângă femeia ce iubea cându cântă serenada luĭ Schubert, n'a înţelesŭ nicĭ o dată ce este musica şi ce este iubirea.

Torente de armoniă se strecoraŭ în sufletulŭ meŭ; în totŭ corpulŭ meŭ alergaŭ fiorĭ de plăcere. Incetulŭ cu încetulŭ mĕ apropiaiŭ de Princesa fără sĕ sciŭ şi fără sĕ simţŭ, în câtŭ ea începuse se simţă palpitările mele în minutulŭ celŭ maĭ încântătorŭ alŭ cereşteĭ melodiĭ. Acestŭ curatŭ sentimentŭ alŭ mişcăriĭ celeĭ maĭ adâncĭ fibre din inima omuluĭ ne pătrunse pe amândouĭ de o dată. Degetile séle se jucaŭ pe piano; érŭ ochiĭ eĭ eraŭ aţintaţĭ într'aĭ meĭ. Ea avea o privire rătăcită şi plină de focŭ care aprinse şi pe a mea.

De o dată, pe cându armonia vibra în sufletele nóstre, unŭ felŭ de magnetŭ atrăgea buzele nóstre. Ea îşĭ aplecă puţinŭ capulŭ către mine, fără sĕ simţă. Eŭ ridicaiŭ pe alŭ meŭ puţinŭ. Atunci mâinile séle se ridicară dupe clapele pianuluĭ şi se aruncară de gâtulŭ meŭ şi buzele nóstre se atinseră. Totŭ corpulŭ ni se înfioră. Inimile nóstre începură se bată; apoĭ numaĭ simţirămŭ nimicŭ. Sufletele nóstre, ca douĕ columbe, îşĭ luase ,sborulŭ către cerulŭ fericiriĭ.

Nu maĭ rămăsese pe pământŭ de câtŭ douĕ bucăţĭ de lutŭ.

III.

Şése lunĭ de ţile amŭ trăitŭ cu Princesa într'o deplină fericire. Micĭ norĭ veneaŭ câte-o dată de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

turburaŭ cerulŭ fericiriĭ nóstre ; dérŭ acești norĭ dispăreaŭ la privirile nóstre, la surîsurile nóstre. Alesandru, fratele Princeseĭ, se făcuse bine de bóla ce suferise unŭ momentŭ ; dérŭ avea o altă bólă care era perpetuă, și de care nu putea sĕ scape nicĭ o dată : urâtulŭ.

De și de 23 de anĭ, dérŭ se desgustase de lume ca unŭ omŭ care a trăitŭ 70. Nu maĭ iubea nimicŭ, nicĭ chiarŭ pe soru-sea. Societatea nóstră conruptă îlŭ făcuse neîncredĕtorŭ. Curtase 20 de femeĭ pe rândŭ și se părea că iubesce pe acea căria'ĭ face curte ; dérŭ unŭ cuvêntŭ alŭ seŭ, unŭ surîsŭ maĭ deosebitŭ aruncatŭ unuĭ altŭ bărbatŭ, îĭ inspira neîncrederea în acea femeiă și, în fine, o lăsa și începea cu alta. Astŭ-felŭ, n'a iubitŭ nicĭ una, n'a înțelesŭ nicĭ odată ce este amorulŭ în lumea acésta. Surîdea la declamațiunile acelorŭ ómenĭ carĭ aŭ necontenitŭ în gură cuvêntulŭ onóre, patriă, libertate ! Vĕduse pe câțĭ-va carĭ înșelase o dată poporulŭ și nu maĭ credea nicĭ pe ceĭ sinceriĭ. Cândŭ i se propuse sĕ ia și elŭ parte la actele politice carĭ se sucedară în anĭ din urmă, elŭ dete din umerĭ și respunse :

— Ce voițĭ sĕ facŭ ? Nu pociŭ lua parte ; căcĭ nu mĕ încredŭ în nimenĭ. Îmĭ pare că nu vĕdŭ nicăerĭ sinceritate. Póte sĕ mĕ înșelŭ ; suntŭ sicurŭ că mĕ înșelŭ, fiindŭ-că într'o societate de câte-va milióne, neapăratŭ trebue sĕ fiă câțĭ-va ómenĭ cumŭ se cade ; dérŭ astŭ-felŭ este credința mea.

Acestŭ caracterŭ nu putea, dérŭ, sĕ trăéscă în mijlocŭlŭ societățeĭ nóstre. Intr'o ḑi plecă din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţéră ; mai întêiŭ priimiiŭ scire că sĕ află în Italia; apoi în Mecsicŭ ; pe urmă în Statele Unite; şi mai pe urmă nu sciŭ unde ; căci n'amŭ mai priimitŭ nicĭ o scire de la elŭ până astă-dĭ.

Princesa rĕmăsese cu copilulŭ sĕŭ şi cu o femeiă, numită Dómna N..... care venea în tóte dilele. Copilulŭ, dândulŭ în pensionŭ, rămăsese numai cu D-na N..... Eŭ. dreptŭ sĕ spuĭ. nu o puteamŭ suferi nicĭ de cumŭ. Ea era o femiă destulŭ de neplăcută. Scumpă, egoistă, lacomă, urândŭ juneţia pentru că n'o mai avea, şi frumuseţia pentru că n'o avusese nicĭ o dată. Avea asupră-ĭ unŭ mirosŭ secŭ de defăimare bătrână şi de tóne rele. Ea avusese bărbatŭ şi copiĭ ; dérŭ nu iubise pe nimenĭ. Avea o limbă de acelea care unde muşcă lasă veninŭ. Figura îĭ era fórte ciudată: unŭ pĕrŭ căruntŭ, dérŭ rarŭ în câtŭ se vedea pielea mai prin tóte părţile capuluĭ; nisce ochĭ micĭ ; grumazĭĭ prea groşĭ ; unŭ nasŭ camŭ strîmbŭ ; o bărbiă macră şi o gură supţire şi întórsă înăuntru.

De câtŭ-va timpŭ începuse se vie la Princesa fórte desŭ ; câte o dată şi de treĭ orĭ pe dĭ. Acésta mĕ făcea s'o urăscŭ şi mai multŭ; căcĭ de multe orĭ îmĭ turbura cele mai frumóse momente ce trebuia se petrecŭ cu femeia ce iubiamŭ. Cea ce mĕ revolta însĕ şi mai multŭ, era micele secrete ce avéŭ împreună, semnele ce suprindémŭ, cuvintele pe jumĕtate ce'mĭ loveaŭ auduluĭ şi de unde deducémŭ că şi ea nu putea se mĕ sufere şi lupta din tóte puterile a rĕci amorulŭ nostru. Astă-dĭ suntŭ sicurŭ că ea a făcutŭ sĕ se sfărime acea legătură ce credeamŭ că va trăi câtŭ şi noĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Într'o ḑi spuseiŭ Princeseĭ bănuelile mele şi o rugaiŭ se otărască o dată pentru totŭ dé-una la cine ţine maĭ multŭ, la mine orĭ la D-na N.....

Ea se roşi şi-mĭ respunse că n'amŭ cuvêntŭ sĕ urăscŭ pe D-na N ... fiindŭ că ea are o mare simpatiă pentru mine şi-ĭ vorbesce totŭ dé-una bine de mine.

— Eŭ suntŭ convinsŭ că acéstă femeiă lucréḑă se rĕcéscă amorulŭ nostru, ḑiseiŭ Princeseĭ. Ea trebue se-ţĭ vorbéscă de cine-va cu care sĕ mĕ schimbĭ.

— Ce felŭ? Mĕ bănueştĭ! strigă ea supărată. Ce? eŭ suntŭ femeiă de uliţă, se-mĭ ïaŭ amanţĭ dupe comandă?

— Nu..... Margareto; n'amŭ voitŭ sĕ ḑicŭ astŭfelŭ; dérŭ sciĭ proverbulŭ acela care ḑice că picătura fărâmă piatra. Amorulŭ teŭ póte se fiă tare ca granitulŭ; dérŭ stăruinţa Dómneĭ N..... fiindŭ şi ea necontenită ca picătura, póte se facă ca proverbulŭ sĕ aibă dreptate.

— O! Ce ingratŭ eştĭ, adaose ea începándŭ sĕ'şĭ îmbunese aerulŭ. Dérŭ nu sciĭ câtŭ de multŭ te iubescŭ? Nu sciĭ că pentru tine suntŭ capabilă se facŭ tóte sacrificiele? Cere şi veḑĭ décă te iubescŭ!

— Se nu maĭ primeştĭ în casă pe acea femeiă.

— Acésta nu se póte. Cumŭ amŭ se daŭ eŭ o femeiă afară fără niclŭ unŭ motivŭ?

— Dă ordine feciorului se spue că nu eştĭ a casă.

— Ţĭ-amŭ probatŭ, amiculŭ meŭ, până acumŭ îndestulŭ că te iubescŭ! Îţĭ jurŭ, pe copilulŭ meŭ, că te iubescŭ cumŭ n'amŭ iubitŭ unŭ altŭ omŭ în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lumea acésta: dérŭ te rogŭ nu-mĭ cere se închidŭ ușa Dómneĭ N..... că nu voiŭ putea.

— Atuncĭ rămâĭ cu dênsa, fiindŭ că ți-ĭ la ea maĭ multŭ de câtŭ la mine.

Și luându-mĭ pălăria, plecaiŭ. Ea era destulŭ de mândră ca sĕ-mĭ pótă ḑice ceva, sĕ mĕ oprească; dérŭ vĕḑulĭ în fața eĭ frica de a nu o părăsi, cu tótă sicurauța ce avea de amorulŭ meŭ. Ea avea esperiența trecutuluĭ. Unŭ micŭ lucru sfăramă în inima omuluĭ unŭ amorŭ mare, și unŭ mare lucru nu póte sfărâma unŭ amorŭ micŭ, o legătură.

Mĕ duseiŭ acasă și-ĭ scriseiŭ acéstă epistolă:

Dómnă,

«Aḑĭ 'mĭ aĭ probatŭ că nu mĕ iubeștĭ și nu m'aĭ iubitŭ nicĭ o dată. Trebue sĕ fie între Dumnéta și Dómna N... unŭ obiectŭ care vĕ légă atâtŭ de multŭ, unŭ obiectŭ ce iubeștĭ. De ce nu 'mĭ aĭ spusŭ de la începutŭ ca sĕ mĕ preparŭ la acéstă lovitură? Te-amŭ iubitŭ, te iubescŭ, voiŭ căuta sĕ te uitŭ.

«Amŭ plecatŭ fără sĕ'mĭ iaŭ adio; îmĭ pare camŭ bruscŭ și de aceia amŭ găsitŭ de cuviință a-ți scrie și a'mĭ cere scuse.

«Adio! Dómnă. Póte că nu ne vomŭ maĭ revedea nicĭ o dată. Mâine plecŭ la țéră, la părinți.

SCARLAT.

Amŭ pus'o într'unŭ plicŭ, amŭ sigilatu-o și amŭ trimisu-o. Tótă séra aceia amŭ umblatŭ ca nebunŭ, maĭ cu sémă orele care altă dată le petrecémŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lângă dênsa. Nóptea n'amŭ dormitŭ nicĭ de cumŭ. In sufletulŭ meŭ se lupta urĭtarea séŭ ura şi amorulŭ.

La ce draculŭ amŭ cugetatŭ de amŭ luatŭ la seriosŭ petrecerea ce'şĭ a făcutŭ o damă mare cu mine, unŭ copilŭ, unŭ omŭ cu inimă? Suntŭ óre amantulŭ séŭ? Mĕ iubeşte ea óre? Simţimêntulŭ ce are pentru mine de ce atuncĭ preţuesce maĭ puţinŭ de câtŭ pentru Dómna N...? Nu mĕ înşélă ea óre? Atuncĭ îmĭ veni în gândŭ, pentru întêia dată de cândŭ cunósceamŭ pe Princesa, numele, figura chiarŭ a Eleonorieĭ. Nu maĭ sciamŭ de multŭ nimicŭ de dênsa. Hotăriŭ în acelŭ momentŭ ca a doua dĭ se mĕ ducŭ negreşit se vĕdŭ pe acelŭ ângerŭ plinŭ de candóre, pe care Dumneḑeŭ îlŭ trimisese pe pământŭ se aréte ce este bunătatea şi virturea.

Dérŭ eŭ nu sciamă ce este unŭ omŭ prinsŭ între amorŭ şi necasŭ. Mĕ coboramŭ în sufletulŭ meŭ şi simţiamŭ că iubescŭ, şi iubescŭ fórte multŭ, pe Princesa. Mĕ urcamŭ în capulŭ meŭ, şi găsémŭ necasulŭ contra eĭ pentru nepăsarea ce'mĭ arĕtase. Ideia de a vedea pe Eleonora venea numaĭ unŭ momentŭ şi apoĭ trecea. Cugetarea care se amesteca şi în ura şi în amorulŭ meŭ era numaĭ pentru Princesa. Cu tóte acestea voiamŭ se pedepsescŭ pe Princesa, prin părăsirea de câtŭ-va timpŭ, de şi simţémŭ că eŭ era se suferŭ maĭ multŭ pedépsa. Făcémŭ ca copiĭ ce refusă bombónele ce nu li s'a datŭ cândŭ voiaŭ eĭ, şi plângŭ cândŭ vĕdŭ pe altulŭ mâncându-le.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Adoua ḑi de diminéță o scrisóre de la mumă-mea, fórte tristă și plină de adevěruri, mĕ hotărâ și mai multŭ sĕ plecŭ la ṭéră și sĕ părăsescŭ pe Princesa. Étă ce 'mĭ scria mumă-mea:

Fiulŭ meŭ!

«Aĭ făcutŭ reŭ de ne-aĭ uitatŭ, și cu atâtŭ maĭ multŭ pe Eleonora. Ea sĕ află fórte reŭ bolnavă. Astă-ḑi abia amŭ pătrunsŭ secretulŭ bóleĭ séle. Obiectulŭ principalŭ escĭ tu. Te iubesce fórte multŭ, sermana fată! Déca arŭ fi mărturisitŭ maĭ nainte amorulŭ ce are pentru tine, póte nu aĭ fi căḑutŭ în ghiarele aceleĭ femeĭ. De și astă-ḑi este camŭ târḑiŭ, dérŭ eŭ creḑŭ că totŭ o putemŭ scăpa de mórte, déca veĭ veni se o veḑĭ, sĕ-ĭ spuĭ că numaĭ pe ea o iubescĭ și că acea femeiă, cu care scie tótă lumea și Eleonora chiarŭ că eștĭ în relaṭiĭ, a fostŭ numaĭ o prietină.

«Ce luptă crudă nu s'a petrecutŭ în sufletulŭ acesteĭ copile mândre și virtuóse, cândŭ a aflatŭ că aĭ uitatu-o pentru alta! Ea, care era o fată francă, de câtŭ-va timpŭ se petrecea în sufletulŭ seŭ o parte misterióză și tăcea. Acésta îĭ causă o melancoliă, care maĭ pe urmă se prefăcu într'o bólă de pieptŭ. Amŭ întrebatu-o adesea causa întristăriĭ séle, dérŭ ea tăgăduia, ḑicêndŭ că nu are nicĭ una. Amŭ urmăritu-o de aprópe și, în fine, amŭ aflatŭ că cauza este, cum 'ṭĭ-amŭ spusŭ, amorulŭ ce are pentru tine. De la plecarea ta ea nu se maĭ gândea de câtŭ la tine. Totŭ déuna vor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bia cu entusiasmŭ de ḑilele ce le-aţĭ petrecutŭ împreună. Cândŭ priimiamŭ scrisorĭ de la tine, în care vorbiaĭ şi de dênsa, ea maĭ întêiŭ se roşia, apoĭ bătea din palme, rîdea şi, fără sĕ vrea póte, îşĭ manifesta bucuria ce simţia în fundulŭ inimeĭ. Dintr'o ḑi,—îmĭ pare c'am d'atunciĭ tu n'aĭ maĭ scrisŭ nimicŭ — din acea ḑi sufletulŭ eĭ se coprinse de o tristeţiă profundă. Ceru la tatălŭ seŭ se vie la Bucurescĭ, şi, cum elŭ o are numaĭ pe dênsa, ca sĕĭ facă plăcerea, consimţi. Venită la Bucurescĭ, dupe cumŭ 'mĭ-a spusŭ tatălŭ seŭ, căută tóte miḑlócele se afle totulŭ despre tine. Se ducea la teatru, la soarele, cerceta, întreba.

«Nu sciamŭ causa acesteĭ cereriĭ de a merge la Bucurescĭ; maĭ târḑiŭ însĕ amŭ aflatu-o. Ea primise o scrisóre anonimă, nu sciŭ de la cine, prin care îĭ spunea că tu escĭ cu acea femeiă.

«O! ce miserabiliĭ suntŭ aceĭ ómeniĭ cariĭ scriŭ anonimŭ, fără sĕ se gândéscă că potŭ sfărâma o inimă slabă!

«A mersŭ, a cercetatŭ şi a aflatŭ. Atunciĭ s'a întorsŭ la ţéră şi d'atunciĭ nu maĭ are ḑi senină. Maĭ ḑilele trecute, era unŭ timpŭ frumosŭ. Eà, ridicându-se din patulŭ eĭ şi uitându-se pe feréstră afară, treseri şi ḑise cu durere.

«— Ah! ce timpŭ frumosŭ! Câte ḑile de acestea, altă dată, le-amŭ petrecutŭ fericită! Ce este lumea acésta! ce schimbare, Dumneḑeule!

«Eramŭ singură cu dênsa. O întrebaiŭ cuvêntulŭ aceleĭ esclamăriĭ dureróse şi ea îmĭ respunse:

«— Nu sciŭ pentru ce adineóriĭ 'mĭ-a venitŭ aşa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de reŭ câudŭ amŭ vĕ̦dutŭ o ḑi de primăvĕră aşa de frumósă! Dĕrŭ nu e nimicŭ! Acumŭ a trecutŭ totŭ.

«Altă dĕtă, înaintea mea şi a mumeĭ séle, nu sciŭ cum venise vorba de rândunele, vĕ̦dêndule venindŭ; căcĭ ochiĭ seĭ se umplură de lacreme dulcĭ. Ea ne ḑise c'unŭ surîsŭ îngerescŭ:

«— Nu sciŭ pentru ce câudŭ vĕ̦dŭ şi câudŭ auḑŭ vorbindu-se de rândunele simţŭ în mine o mişcare streină şi'mĭ vine sĕ plângŭ!

«Era ĕrŭ vr'unŭ suvenirŭ d'ale tale.

«Maĭ în urmă o amică a familieĭ desfăcu albumulŭ, şi, câudŭ veni la fătografia ta, stătu maĭ multŭ sĕ o privéscă. Eleonora îşĭ aruncă ochiĭ, tresări ca o căprióră la sunetulŭ cornuluĭ de vênătóre, şi câte-va lacreme se strecură pe obrajiĭ seĭ

«— Ĕrtă-mĕ, îmĭ ḑise ea, sărindŭ de gâtulŭ meŭ! Ertă-mĕ; suntŭ o nebună. N'amŭ pututŭ se-mĭ ţiŭ acéstă mişcare. Veḑĭ cum îmĭ bate inima?

«Într'adevĕrŭ inima îĭ bătea cu furiă. Ce misterŭ e şi amorulŭ! Nu putémŭ ceti în acelŭ momentŭ, în acelŭ sufletŭ purŭ, limpede ca cristalulŭ, o pasiune aşa de mare! Cine n'a iubitŭ séŭ n'a urîtŭ nicĭ o dĕtă, nu sciă ce va sĕ ḑică o pasiune mare, ḑicea cine-va. Acesta este unŭ adevĕrŭ pe care l'amŭ constatatŭ însu-mĭ.

«Amŭ vĕ̦dutŭ puţinŭ câte puţinŭ acéstă flóre preciósă, care nu avea consciinţa profumuluĭ seŭ ce îlŭ esala, séŭ a culóreĭ ce o nuanţa, crescêndŭ, desvoltându-se, înflorindŭ sub auspiciele luĭ Dumneḑeŭ, şi apoĭ ofilindu-se, stingêndu-se numaĭ la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

suflarea unuĭ amorŭ. Amŭ vĕdutu-o tênără, veselă, plină de viață, și astădĭ o vĕdŭ palidă ca mórtea și tristă ca durerea.

«Erĭ ducêndu-mĕ prin satŭ se visitezŭ nisce femeĭ bolnave, aflaiŭ că se găsesce reŭ de totŭ. M'amŭ dusŭ la dênsa. Ah! ce spectacolŭ durerosŭ, Dumneḑeulŭ meŭ! Figura sea palidă, ângerescă, încadrată cu bendele pêruluĭ seŭ, abia se vedea în miḑloculŭ albeței așternutuluĭ. Ochiĭ seĭ ceĭ marĭ, maĭ fără căutare, eraŭ semi-închșĭ sub pleopele lorŭ cele lungĭ, care aruncaŭ o urmbră transparentă pe obrajiĭ eĭ, ce acumŭ eraŭ săpațĭ de urmele bóleĭ. Une-orĭ buzele eĭ se mișcaŭ ușorŭ. Îșĭ ținea amândouĕ mâinile séle pe pieptŭ într'o atitudine plină de gracie și de modestiă. Nu vĕḑusemŭ pe Eleonora de câte-va ḑile și acumŭ fuiŭ spăimântată de schimbările trăsurilorŭ séle.

«Te conjurŭ, dérŭ, vin'o îndata ce veĭ priimi acéstă epistolă. Eleonora va muri, déckă nu veĭ veni, și eŭ nu voiŭ maĭ putea sĕ te vĕḑŭ de câtŭ ca pe omorîtorulŭ sĕŭ.

«Te așteptŭ chiarŭ astă-séră. La revedere.

CATERINA'

Cum am cetitŭ acéstă scrisóre, amŭ trimisŭ pe feciorulŭ meŭ se-mĭ aducă o trăsusă și eŭ amŭ începutŭ se'mĭ facŭ giamantanulŭ. Cuvêntulŭ «nu te voiŭ privi de câtŭ ca pe omorîtorul sĕŭ», suna la urechile mele. Eramŭ gata de plecare. Trăsura venise și se și așeḑase bagagiulŭ într'însa, cândŭ unŭ cupé intră în curte la mine. Feciorulŭ îmĭ anunciă pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Princesa. Ḑiseiŭ se-ĭ spue că nu suntŭ acasă şi că m'amŭ dusŭ la barieră înainte se asteptŭ trăsura; dérŭ până să se întórcă feciorulŭ se-ĭ spue, ea şi intrase.

— Amŭ venitŭ se-ţĭ cetescŭ o scrisóre de la fratele meŭ, care te privesce, ḑise ea, stăpânindu-şĭ turburarea, provenită la vederea trăsurii de drumŭ.

Trăseĭ Princeseĭ unŭ fotelŭ, îĭ mulţămiŭ cu aerulŭ celŭ maĭ rece din lume, luaiŭ scrisórea şi o cetiŭ. Era vorba de banĭ. Cerea se iaŭ de la arendaşulŭ seŭ şi se-ĭ trimitŭ printr'unŭ bancherŭ la Neapole. Promiseiŭ Princeseĭ că îndată voiŭ merge la unŭ bancherŭ, voiŭ lua baniĭ şi îĭ voiŭ trimite. Şi fiindŭ că acumŭ suntŭ în momentŭ de a pleca, voiŭ depune eŭ garanţiă până cândŭ arendaşulŭ, dupe o scrisóre a mea, va aduce acea sumă.

Vĕḑêndŭ ea că nu este glumă, şi că eramŭ decisŭ cu orĭ-ce preţŭ s'o părăsescŭ, de o dată ochiĭ i se umplurĕ de lacrĕmĭ.

— Nu se póte, nu se póte, strigă ea, ne maĭ putêndu-şĭ stăpâni suspinele. Nu se póte să mĕ părăsescĭ aşa, cândŭ eŭ te iubescŭ atâta!

Eraŭ óre acestea lacrămĭ scóse din iubire séŭ din rana amoruluĭ propriŭ? Amŭ vĕḑutŭ maĭ pe urmă că eraŭ provenite din ambiţiunea de a nu fi părăsită. Ce bine făceamŭ atunci de urmamŭ impresiunilorŭ ce'mĭ cauzase scrisórea mumeĭ mele! Lacremile însĕ, maĭ cu sémă ale femeieĭ ce iubimŭ, aŭ o putere fórte mare asupra nóstră. N'amŭ pututŭ se resistŭ la acelea ale Princeseĭ. Răciala mea s'a prefăcutŭ în milă; m'amŭ apropiatŭ de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dênsa; 'l-amŭ luatŭ mâna şi 'l-amŭ sărutatu-o. Ea a săritŭ de gâtulŭ meŭ, m'a sĕrutatŭ cu unŭ zîmbetŭ care semăna cu surîsulŭ auroreĭ cândŭ ese dupe unŭ munte, şi 'mĭ a ḑisŭ:

— Nu e aşa că nu mĕ veĭ face sĕ suferŭ? Tu sciĭ câtŭ te-amŭ iubitŭ şi câtŭ te iubescŭ! Voescĭ, pe lângă sacrificiile ce amŭ făcutŭ, se maĭ facŭ şi pe acela de a nu maĭ priimi pe D-na N**? îlŭ voiŭ face, numaĭ rămâĭ.

Ultaiŭ totulŭ înaintea rugămintelorŭ, înaintea lacremelorŭ séle, până şi scrisórea mumă-meĭ, şi rămăseiŭ.

IV.

Câte-va momente stăturămŭ îmbrăţişaţĭ. In acelŭ timpŭ uitasemŭ scrisórea mumă-meĭ, pe Eleonora şi chiarŭ pe Dumneḑeŭ. Ertaţi-mĕ fiinţe scumpe şi iubite, voĭ care sunteţĭ în ceruri şi voĭ care sunteţĭ încă pe pământŭ, ertaţi-mĕ pentru acéstă ingratitudine! De şi nu m'aţĭ blestematŭ atuncĭ; dérŭ acéstă călcare a datorieĭ de omŭ şi de fiŭ m'a ajunsŭ! Amorulŭ este însĕ care m'a abătutŭ de la acéstă datoriă. Décă elŭ arŭ raţiona, lumea n'arŭ fi aceia ce este astă-ḑĭ şi elŭ nu s'arŭ maĭ numi astŭ-felŭ.

Iubeamŭ pe Princesa, amŭ spusu-o de o sută de orĭ în acestŭ manuscriptŭ, şi totŭ îmĭ place s'o repetŭ, căcĭ o iubescŭ încă. Incendiurile marĭ nu se stingŭ lesne. Pasiunile marĭ nu disparŭ numaĭ de câtŭ; ele trăescŭ câte-odată câtŭ omulŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care le încércă, şi de multe orĭ ele 'ĭ causédă mórtea.

Dupĕ acea îmbrăţişare, cândŭ ne-amŭ trasŭ îndărătŭ şi ne-amŭ privitŭ în faciă, obrazulŭ eĭ ca şi alŭ meŭ era vĕrgatŭ de urmele lacremilorŭ ce lăsase în calea lorŭ.

Nu putémŭ sĕ vorbimŭ. Într'adevărŭ, cuvêntulŭ cată sĕ tacă cândŭ cugetarea vorbeşte cu sufletulŭ.

Dupe câte-va momente de contemplare dulce şi plină de mulţumire, Princesa rupse tăcerea.

— Aĭ tu încredere în mine? întrebă ea.

— Décă amŭ! Dérŭ tu eştĭ conducătórea vieţeĭ mele!

— Acéstă trăsură, care este în curte, era destinată sĕ te ducă la ţéră, nu este aşa?

— Da.

— Eĭ bine! acéstă trăsură va merge la ţéră; însĕ nu acolo unde otărâseşĭ. Mĕ urmezĭ?

— La marginile lumeĭ, de va fi.

— Îţĭ mulţumescŭ, adaose, strângându-mĭ mâna cu tandreţiă.

Apoĭ chemă pe lacheulŭ seŭ, îĭ dete ordine sĕ se întórcă acasă cu trăsura sea, se pue caiĭ la postalionŭ, se pue cele necesariĭ pentru o lună şi se vie unde'lŭ va anunţa peste douĕ ore. Dupĕ aceste ordine îmĭ luă braciulŭ şi-mĭ dise:

— Aĭdemŭ.

Mergémŭ, fără sĕ ştiŭ unde; dérŭ mergémŭ cu mulţumire. Ne urcarămŭ în trăsură şi ea porni spre bariera *Têrgului d'Afară*, în locŭ de a porni spre aceea a *Têrgovişteĭ*, destinată maĭ nainte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Când eşirămŭ din Bucuresci, şi ajunserămŭ în luciulŭ câmpiei, întrebaiŭ pe Princesa cumŭ de a sciutŭ pentru ce plecamŭ la ţérră!

— Dupe ce amŭ cetitŭ scrisórea ta, îmĭ respunse ea, şi dupe modulŭ cum m'aĭ părăsitŭ, eramŭ sicură că aĭ sĕ mĕ schimbĭ pentru altŭ-cineva. Amŭ trimisŭ, dérŭ, unŭ omŭ alŭ meŭ se te spioneze. Elŭ a aflatŭ totŭ, până şi coprinderea scrisoriĭ ce aĭ priimitŭ de la mumă-ta, şi a venitŭ de 'mĭ a spusŭ. Atunci amorulŭ propriŭ, sângeratŭ, a învinsŭ ambiţiunea, orgoliulŭ meŭ, şi, înarmată de ocasiunea cu scrisórea fratelui-meŭ, convinsă că nu va suferi câtuşĭ de puţinŭ demnitatea mea, amŭ venitŭ, sicură că te voiŭ opri, fiindŭ-că sciŭ câtŭ mĕ iubescĭ.

— Dérŭ déca n'aĭ fi reuşitŭ se mĕ oprescĭ?

— Atunci . . . atunci nu sciŭ ce aşŭ fi făcutŭ. Eramŭ sicură însĕ de reuşită, de acea m'amŭ asardatŭ.

— Cumŭ te jocĭ cu viaţa mea!

Vorbindŭ, uĭtasemŭ posiţiunile cele frumóse şi pitorescĭ ce începuserămŭ a întêlni, verdeaţa care în luna luĭ Maiŭ este tênără şi d'o colóre ca smarandulŭ şi profumulŭ care se ridica din florile dupe poene.

O fericire mare te confundă

Patru ore câtŭ ţinu acéstă călĕtotiă, Princesa fu pentru mine plină de luare aminte şi de preveninţe graţióse. Vorbele eĭ eraŭ însoţite de o bunătate rară, puţinŭ gravă şi aţintată. Ea simţea, ca şi mine, că cine-va nu se póte iniţia într'o fericire de câtŭ trecêndŭ prin încercărĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pe la şése ore trăsura nóstră coti drumulŭ şi o luă pe marginea unuĭ întinsŭ lacŭ, limpele şi puţinŭ camŭ albastru, care semăna multŭ cu lacurile din Elveţia şi Italia; apoĭ, finindu-se laculŭ, urmă marginea uneĭ grădiniĭ cu arboriĭ seculariĭ şi opri înaintea unorŭ porţiĭ mariĭ, aşedate în mijlocŭlŭ unuĭ lungŭ grilagiŭ. Pórta se deschise şi noĭ ne pomenirămŭ într'o curte-grădină în mijlocŭlŭ căria era o casă mare cu două etagie. Pe din afară semăna multŭ cu o Vilă dupe marginea laculuĭ Majore. Casa Princeseĭ, ca şi acele Vile, fiindŭ pusă p'o óre care înălţime, domina laculŭ. Interiorulŭ era de o bogăţiă nedescriptivă.

Eşirămŭ îndată în balconŭ. Princesa, surîdêndŭ de surprisa mea, se uĭta la mine cu amorŭ, pare că arŭ fi voitŭ se mĕ întrebe:

— Heĭ! cum găsescĭ locŭlŭ unde te-amŭ adusŭ eŭ? Este totŭ aşa ca acela la care voiaĭ sĕ te ducĭ, séŭ este maĭ frumosŭ?

Ea era sicură că e maĭ frumosŭ!

Ordonă sĕ ne facă prînzulŭ şi ne coborîrămŭ în grădină. Sórele da cea din urmă sĕrutare selbeloră ce ne înconjura. Aerulŭ era îmbălsămatŭ de profumulŭ a miĭ de floriĭ ale primăvereĭ. Frunzele, cariĭ avéŭ încă o verdéţă tênără, tremuraŭ la suflarea cea uşóră a zefiruluĭ. Păserile de totŭ felulŭ ciripeaŭ, sburaŭ, se căutaŭ între arboriĭ şi numaĭ ele turburaŭ, cu micile loră strigăriĭ voióse, profunda tăcere a selbeĭ. Inima îmĭ crescea cu putere. Resuflamŭ c'unŭ nesaţiŭ nespusŭ tóte profumele, tóte emanaţiunile suave ale naturеĭ. Um-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

blamŭ încetŭ unulŭ resematŭ de celŭ l'altŭ. Abia schimbamŭ din cândŭ în cândŭ câte-va cuvinte distracte. Unŭ momentŭ voiiŭ se-mĭ aducŭ aminte câte-va impresiunĭ ale primeĭ mele juneţĭ petrecute cu Eleonora; dérŭ îmĭ fuse peste putinţă! Amorulŭ Princeseĭ copleşise totŭ.

— Cumŭ găseştĭ tu acestŭ locŭ? mĕ întrebă Princesa, rupândŭ tăcerea.

— Unŭ Paradis.

— Voescĭ tu, amiculŭ meŭ, se şedemŭ maĭ multŭ timpŭ aicĭ?

— Tótă viaţa, décă vreĭ tu. Ce felŭ? cândŭ cine-vă pune mâna pe fericire, trebue sĕ-ĭ dea drumulŭ îndată? Şi ce sĕ facemŭ în lume? N'o cunóscemŭ îndestulŭ?

— Aĭ dreptate, îmĭ ḑise ea, suspinândŭ? Pentru ce se ne întórcemŭ, cândŭ avemŭ aicĭ totŭ? Suntŭ atâtea farmece aicĭ, în esistenţa acésta, încâtŭ arŭ fi păcatŭ s'o părăsimŭ şi sĕ ne aruncămŭ în prevalea cea scînteietóre ce se numesee lume!

Póte că amŭ fi vorbitŭ până la ḑiuă, décă nu venea sĕ ne chieme la masă!

Ḑilele ce urmă acestia fură ḑilele cele adevĕrate fericite ale viăţeĭ mele. Simţiiŭ, în tótă îmbătătórea deplinătate, ce va sĕ ḑică a iubi şi a fi iubitŭ. Mi se părea că acéstă iubire n'are sĕ se termine nicĭ o dată. Iubiamŭ! Eramŭ iubitŭ! Acestŭ simţimêntŭ îmĭ ocupa tótă inima. Acéstă îmbătare era aşa de complectă în câtŭ nu maĭ aveamŭ nevoiă nicĭ de suvenire, nicĭ de speranţă. Presentulŭ era tótă viaţa mea. Cea ce fusesemŭ, cea ce voiŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ajunge nu putea nicĭ de cumŭ sĕ isbutéscă a mĕ ocupa : iubémŭ ! iubémŭ !

Acumŭ, cândŭ cugetarea, singurătatea, disperarea m'aŭ luminatŭ asupra atâtorŭ lucrurĭ ce Princesa îmĭ ḑicea atuncĭ, şi ce s'a petrecutŭ în urmă, mi se pare că ea, care vorbea de amorŭ, nu iubise nicĭ o dată, séŭ maĭ bine că eŭ iubeamŭ precumŭ nimenĭ n'a iubitŭ în lume. Princesa era sufletulŭ meŭ, gândirea mea, viaţa mea. Nu eramŭ ca aceĭ care facŭ proecte de viitorŭ pentru ca sĕ fiă fericiţĭ împreună. Acésta arŭ fi fostŭ pentru mine o gândire afară din cea ce simţiamŭ şi nu putémŭ s'o amŭ. Imĭ simţiamŭ inima atărnându de o mulţumire maĭ presusŭ de tóte calculele şi de tóte prevederile. Puterile viăţiĭ şi cugetările mele abia eraŭ de ajunsŭ acesteĭ îmbĕtărĭ.

O ! femeiă ! Te-amŭ iubitŭ şi te iubescŭ, chiarŭ acumŭ, dându-ţĭ viaţa mea, priimindŭ chinulŭ de mórte în care trăescŭ ; dérŭ nu te iubescŭ ca atuncĭ. Acumŭ scĭŭ cea ce facŭ; amŭ o voiuţă ; atuncĭ nu aveamŭ nicĭ una : iubémŭ, acésta era pentru mine datoriă, onóre, virtute.

Cea ce s'a petrecutŭ între mine şi Princesa în timpŭ de o lună, câtŭ am statŭ la ţéră, la moşia eĭ, nu aşŭ putea sĕ descriŭ. 'Mĭ-arŭ trebui o pénă de maestru şi memoriă. Totulŭ aci îmĭ plăcea şi mĕ îmbĕta. Décă ea era lângă mine, eramŭ fericitŭ. Déca lipsea unŭ momentŭ, eramŭ nenorocitŭ. Cândŭ îmĭ vorbia, vocea sea resuna în mine şi destepta unŭ ecoŭ aşa de putinte care murmura neîncetatŭ, astŭ-felŭ că o ascultamŭ încă şi cândŭ numaĭ vorbia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Amŭ trăitŭ óre eŭ altă viaţă în acelŭ timpŭ? N'amŭ fostŭ óre răpitŭ în cerŭ, într'o atmosferă necunoscută? Nu era óre unŭ visŭ în care numaĭ amorulŭ era deşteptŭ, pe cândŭ înţelepciunea şi datoria dormiaŭ în inimă-mĭ?

Într'adevĕrŭ a fostŭ unŭ visŭ, unŭ delirŭ, o îmbătare fără nume; căcĭ, cândŭ a venitŭ realitatea, m'amŭ vĕdutŭ singurŭ numaĭ c'unŭ resimţimêntŭ care'şĭ avea bucuria sea durerósă. Inima mea este sdrobită de cerésca îmbrăţişare care a ţinutu-o aşa de multŭ.

Mi se pare, de cândŭ amŭ intratŭ în singurătate, că décă acea stare arŭ fi ţinutŭ maĭ multŭ, puterea mi s'arŭ fi topitŭ cu încetulŭ ca o céră albă într'o sobă de porţelanŭ şi că sufletulŭ meŭ s'arŭ fi evaporatŭ ca unŭ aburŭ la sóre.

Ah! de ce n'amŭ muritŭ atuncĭ, Dumneḑeulŭ meŭ, érŭ nu dupe cumŭ morŭ astă-ḑĭ! Aşŭ fi muritŭ cu credinţă că este fericire pe pământŭ şi că o dă numaĭ femeia!

Cu câtŭ înaintezŭ cu povestirea faptuluĭ, cu atâtŭ mĕ apropiŭ de unŭ momentŭ care, cu câtŭ a fostŭ de plăcutŭ, de mare la începutŭ, cu atâtŭ a fostŭ de durerosŭ în urmă.

Pe la finele uneia din lunele de tómnă, căcĭ amŭ petrecutŭ tótă véra la ţérră, era una din acele serĭ frumóse de care se găsescŭ numaĭ la noĭ şi în Italia. Princesa îmĭ propuse se facemŭ o preumblare cu barca pe lacŭ. Priimiŭ cu cea maĭ mare mulţumire, şi, ca douĭ copiĭ, alergarămŭ sĕ vedemŭ care din duoĭ ajunge maĭ curândŭ. Se'n-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţelege că eŭ aşŭ fi ajunsŭ ; dérŭ trebue totŭ deuna sĕ lăsămŭ acestuĭ secsŭ slabŭ, care în realitate este celŭ maĭ tare, se-ĭ lăsămŭ satisfacerea că póte birui şi elŭ. Princesa dérŭ a ajunsŭ cea dintêiŭ şi a şi săritŭ în luntre, unde amŭ urmatu-o. Avémŭ de conducĕtore pe unŭ ţeranŭ care servia la Princesa de 20 de anĭ. In câte-va momente furămŭ în mĭdlocŭlŭ apeĭ!

Era unŭ tabloŭ minunatŭ. Luna, ce privea pe furişŭ printre sălciele plîngĕtóre dupĕ marginea laculuĭ, se juca în undele cele line ale apeĭ. Tăcerea cea maĭ solemnă domnea peste totŭ. Stelele sclipeaŭ dé-supra nóstră ca nişte flacărĭ în depărtare. Vêntulŭ, ce abia adia, aducea dupe câmpiă îmbătătorulŭ profumŭ alŭ florilorŭ. Eŭ şedeamŭ lungitŭ la picĭórele Princeseĭ, cu bărbia pe genuchiulŭ seŭ şi cu ochiĭ ţintiţĭ în aĭ seĭ. Nimicŭ nu ne turbura din acéstă încântare meditativă de câtŭ sunetulŭ lopeţilorŭ.

— Nu voeştĭ, îmĭ ţise Princesa, se depunemŭ la malŭ pe acestŭ conducĕtore şi se lăsămŭ barca în voia eĭ pe lacŭ ? Mi se pare că fericirea nu este complectă câudŭ suntŭ treĭ!

— Aĭ apucatŭ înainte. Tocmaĭ acésta voiamŭ seţĭ propuiŭ şi eŭ.

— Care va se ţică ne-amŭ înţelesŭ? ţise ea, bătându în palme ca unŭ copilŭ care a câştigatŭ ceva. Cheorghe, adaose ea, trage la malulŭ celŭ l'altŭ, la coverc㠊

Conducĕtorulŭ trase barca unde i se ordonase ; şi, câudŭ ajunse la malŭ, i se ţise sĕ se cobóre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

şi se aştepte până cându va fi strigatu ca se vie cu cei laltă luntre. Apoi luaiu eu lopeţile şi înaintaĭ în largulu laculuĭ. Cându ajunserămu în midlocu, încetaiu de a maĭ mâna şi-mĭ luaiu loculuĭ dîntêiu. Numaĭ aceĭ carĭ, iubindu, aŭ fostu în asemenea posiţiune, sciu plăcerea şi îmbătarea ce se simte; ea nu se póte descrie. Eu, care până în acelu momentu nu scrisesemu nicĭ unu versu, sufletulu meu, umplênduse de plăcere, a debordatu şi amu improvisatu acésta poesiă, pe care amu cântatu-o Princeseĭ îndată pe o arie ce cunosciamu.

Cându luna 'n unde îşĭ scaldă faţa;
Cându vêntulu plînge în câmpu pe florĭ;
Cându susu din nubiĭ se lăsa ciaţa
Ca fumu din cerurĭ peste ninsorĭ,

Perdutu pe gânduriĭ, cu tine 'n lume,
Plinu de iubire şi de misteru,
Eu şoptestu nopţiĭ unu dulce nume,
Unu dulce eco scăpatu din cerŭ!

Rafal îlu plimbă din munţĭ pe vale;
Venus îlu strînge la pieptu uşoru;
Şi călĕtorulu s'opreşte 'n cale
Şi îlu ascultă plinu de amoru!

Margo şoptesce apa pe maluriĭ,
Margo repetă cascada 'n stâncĭ,
Şi vêntulu mariĭ, udatu de valurĭ,
Margo repetă prin văĭ adâncĭ!
Şi ecoulu nopţiĭ repeta fiă-care sfîrşitu de strofă;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

însĕ celŭ mai frumosŭ era finele strofei a treia: *Amoru!*

Cându terminaŭ cânticulŭ, auḑiŭ una din acele respirări tari şi prelungite eşindŭ încetişoru din buzele Princesei, par' că pieptulŭ, apăsatŭ de o greutate, ş'arŭ fi datŭ într'o singură resuflare tótă respirarea unei viăţi lungi.

Fuiŭ turburatŭ.

— Suferi? O întrebaiŭ cu întristare.

— Nu, ḑise ea: acésta nu e o suferinţă, ci o cugetare.

— La ce cugeţi óre, ca sĕ te facă sĕ suspini aşa de tare?

— Cugetŭ că déca Dumneḑeŭ arŭ reţine, ca în acestŭ momentŭ, tótă natura în nemişcare; décă luna acésta arŭ remânea astŭ-felŭ suspendată, disculŭ pe jumĕtate afundatŭ dupĕ acele sălcii ce sémănă cu nisce gene din plopa ceruluĭ; décă acéstă lumină şi acéstă umbră arŭ remânea astŭfelŭ cufundate şi nesicure în atmosferă; acestŭ lacŭ totŭ aşa de limpede; aerulŭ totŭ aşa de căldicelŭ; amĕnduoĭ ţermiĭ totŭ în acéstă distanţă de barcă; totŭ acéstă privire a ta în ochiĭ meĭ, totŭ acéstă armoniă a vociĭ tale, totŭ acéstă posiţiune, aşŭ înţelege, în fine, cea ce n'amŭ înţelesŭ încă de când cugetŭ séŭ de când visesŭ.

— Ce óre?

— Eternitatea amoruluĭ.

— N'aĭ de câtŭ sĕ vreĭ şi aşa va fi.

— Eĭ bine! ḑise ea cu entusiasmŭ, îţĭ jurŭ că nu mĕ voiŭ întórce în lume. Voiŭ muri cu tine aicĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Aceste cuvinte le ḑise cu o atâta putere, cu o atâta încredere, în câtŭ îĭ făcu o emoţiune teribile. Atârnă amêndouĕ mâînile de gâtulŭ meŭ, astŭ-felŭ că obrazulŭ mi se atinse de alŭ eĭ. Ardéŭ amândouĭ. Închiseiŭ ochiĭ. Nu dormémŭ, dérŭ nu sciamŭ ce facŭ. Câtŭ amŭ statŭ în acéstă nesimţire sublimă, nu potŭ spune; sciŭ numaĭ că m'amŭ pomenitŭ într'unŭ tremurŭ de acelea care'lŭ aduce spaîma.

Şi étă cumŭ:

Pe când stamŭ cu ochiĭ închişĭ şi trebuia sĕ vĕḑŭ în întunericŭ, eŭ vedeamŭ într'unŭ orisonŭ de lumină. La miḑlocŭlŭ aceleĭ lumine vĕḑuiŭ o figură îngerésc㠠adormită înaintea mea. Era óre o eternă durere, o eternă adoraţiune ce 'mĭ prepara acea nópte în misterulŭ sĕŭ, séŭ cea ce'mĭ va aduce diminéţa împreună cu desceptarea, remuşcarea?

Vaĭ! acésta era.

Ea semăna c'o mórtă. Cérşafulŭ trasŭ maĭ josŭ, lăsa sĕ se véḑă gâtulŭ jumĕtate golŭ şi braţiulŭ dreptŭ. Pĕrulŭ îĭ cădea ca nisce inele maĭ de aurŭ pe gâtu-ĭ aplecatŭ pe perină. Într'unulŭ din degete îĭ lucea unŭ inelŭ. Ochiĭ îĭ eraŭ închişĭ. Era óre mórtă? Mĕ apropriaĭ maĭ lângă dênsa. Vaĭ! era mórtă şi era Eleonora! Atuncĭ unŭ fiorŭ rece începu sĕ 'mĭ alerge prin totŭ corpulŭ şi mĕ deşteptaĭ din acéstă meditare, cumŭ spuseĭ, tremurândŭ de fricĕ şi de remuşcare.

— Ce aĭ? mĕ întrebă Princesa, speriată.

— Sĕ mergemŭ, căcĭ 'mĭ este frigŭ.

Ne întórserăm acasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Omulŭ presimte nenorocirea precum şi fericirea, şi în somnŭ şi deşteptŭ.

V.

Cândŭ ajunseiŭ acasă, eramŭ ca unŭ omŭ care s'a sculatŭ dupe o beţiă.

Suntŭ unele emoţiunĭ morale ca unele fapte fisice care îţĭ daŭ o lovitură violinte în capŭ şi te restórnă. La începutŭ nu simte cine-va nimicŭ, fără numaĭ o comoţiune profundă, o ameţială durerósă care'ţĭ stinge tótă cugetarea. Cadĭ, avêndŭ numaĭ cunoscinţa deşartă a unuĭ pericolŭ mare. Astŭ-felŭ a fostŭ pentru mine acea vedeniă fulgerătóre. Priimisemŭ în inimă o lovitură plină de spaimă; ideile mi se turburară într'o ameţială penibile. O secundă nu maĭ vĕdeaŭ nimicŭ, nu maĭ audiŭ nimicŭ. Apartamentulŭ meŭ mi se părea întunecosŭ; nu maĭ în mĭdlocŭ vedeamŭ unŭ punctŭ luminosŭ şi în elŭ acea închipuire mută ce vĕdusemŭ şi în barcă.

Era numaĭ o închipuire; dérŭ cu tóte acestea o remuşcare disperată mĕ apăsa pînă în rerunchĭ. N'amŭ pututŭ sĕ dormŭ tótă nóptea. Amŭ cerutŭ Princeseĭ sĕ mĕ lase singurŭ, pretestândŭ o indisposiţiune, şi ea m'a lăsatŭ. Tótă nóptea doue cugetărĭ se isbeaŭ în sufletulŭ meŭ: se plecŭ a doua ḑi séŭ sĕ nu plecŭ! A muritŭ séŭ n'a muritŭ! Décă va fi muritŭ, pentru ce sĕ maĭ mĕ ducŭ? Dérŭ décă nu va fi muritŭ? Atuncĭ póte s'o scapŭ! Insĕ Princesa, ce sĕ facŭ cu Princesa? Ce preteste se găsescŭ? Şi décă va afla adevĕrulŭ, nu se va rĕci ea de mine? Nu mĕ va părăsi chiarŭ? Luptă te-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ribile şi disperată din care nu sciamŭ cum se esŭ! Supliciŭ înfiorătorŭ, impusŭ sufletuluĭ meŭ nevoitŭ de a vărsa lacremĭ curate pentru unŭ îngerŭ în mĭdlocŭlŭ cochetărieĭ şi desfrînărĭĭ. Vaĭ! când nu scie cine-va aicĭ pe pămêntŭ sĕ vorbéscă altă limbă de cătŭ acea a îngerilorŭ, se află în mare pericolŭ de a fi desperechiatŭ.

Vĕdŭĭ înaintea mea pe Princesa amorósă, pe mumă-mea severă şi blestemându-mĕ şi pe Eleonora murindŭ cu numele meŭ pe buze. Amorulŭ astă dată fuse maĭ slabŭ şi mĕ deciseiŭ sĕ plecŭ. Cum se făcu ḑiuă dedeĭ ordine a'mĭ găti postalionulŭ. Dérŭ Princesa nu se sculase încă şi eŭ nu puteamŭ sĕ plecŭ fără sĕ o vĕḑŭ, fără sĕ'ĭ spuĭ; însĕ ce sĕ'ĭ spuĭ? Ce motivŭ se găsescŭ? Sĕ'ĭ spuĭ că mumă-mea este bolnavă? Mĕ va întreba că de unde sciŭ şi îmĭ va cere scrisórea! Sĕ'ĭ spuĭ că a venitŭ unŭ omŭ într'adinsŭ şi a şi plecatŭ pe locŭ, acesta era celŭ maĭ bunŭ mĭdlocŭ. Asteptaĭ, dérŭ, sĕ se scóle Princesa. Astă dată, ca nicĭ o dată, dormi fórte multŭ! Abia pe la 10 ore se desceptă şi putu sĕ mĕ primĕscă. Însĕ, tocmaĭ când mĕ pregătémŭ sĕ intru la dênsa, feciorulŭ îmĭ anunţă pe unŭ omŭ cu o scrisóre.

— De unde este? întrebaiŭ.

— De la familia D-tale, îmĭ respunse.

Mĕ făcuiŭ galbenŭ ca turta de ciară. Presimţirea érŭ îmĭ veni viă în sufletŭ. Ḑiseiŭ sĕ intre. Elŭ era cu capulŭ golŭ, dupe cum umblă aceia carĭ alergŭ în afacerea unuĭ mortŭ. Cândŭ mĕ vĕḑu, îmĭ întinse scrisórea şi începu sĕ plângă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— A muritŭ? îlŭ întrebaiŭ eŭ, fără a avea curagiulŭ se iaŭ scrisórea din mâna sea.

— A muritŭ, Domnule, respunse elŭ, dându din capŭ..... Şi în ce felŭ? Se ferésckă Dumneḑeŭ pe toţĭ vrăjmaşiĭ şi pismaşiĭ.

Acestea le ḑicea cu unŭ aerŭ care îţĭ sfîrşia inima. Elŭ era unulŭ din aceĭ ómenĭ care se devotéză, pentru o familiă ce a servitu-o, precum se devotéză câinele celŭ maĭ credinciosŭ. Fusese maĭ întêiŭ slugă la familia mea vr'o patru anĭ, şi apoĭ la tatălŭ Eleonoriĭ nouă. Scia tóte copilăriele nóstre, tóte ḑilele fericite ce petrecusemŭ împreună cu acestŭ ángerŭ de bunătate. Când rătăciamŭ pe câmpurĭ, cândŭ ne uĭtamŭ la umbra vre-unuĭ arbore, cândŭ admiramŭ posiţiunile cele frumóse şi culegeamŭ florile cu miĭ de fecie, elŭ venea de ne chiăma la masă séŭ ne spunea că s'a făcutŭ séră şi că părinţiĭ noştriĭ s'aŭ îngrijatŭ de lipsa nóstră. Era o umbră care juca unŭ rolŭ în suvenirele nóstre.

Nu-mĭ venea sĕ deschizŭ scrisórea. Eramŭ într'unŭ momentŭ de acelea în care se află omulŭ condamnatŭ la mórte, asceptându-şĭ ora esecuţiuniĭ. Cu tóte acestea o deschiseiŭ şi abia putuiŭ sĕ citescŭ cele dintêiŭ treĭ cuvinte:

«*Omoritorŭ! Omoritorŭ! Omoritorŭ!*»

Apoĭ căḑuĭ fără simţire. Cândŭ m'amŭ desteptatŭ amŭ găsitŭ pe Princesa lângă căpĕtêiulŭ meŭ; însĕ, în locŭ sĕ fie compătimitóre, suferindă de posiţiunea mea, ea era din contra posomorâtă, plină de mâniă până în fundulŭ ochilorŭ. Ţinea scrisórea în mână. Ea o citise. Eŭ însĕ n'amŭ cititu-o de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

câtŭ peste unŭ anŭ, cândŭ aveamŭ trebuinţă de ceva prin care se potŭ uĭta unŭ demonŭ şi sĕ mĕ închinŭ unuĭ îngerŭ care a sburatŭ în cerurĭ.

Copiezŭ aci acea scrisóre ca istoria sĕ-şĭ urmeze cursulŭ eĭ.

«*Fiulŭ meŭ*,

«Omorîtorŭ! omorîtorŭ! omorîtorŭ! Acesta este epitetulŭ ce ţi se cuvine cu dreptŭ cuvêntŭ! Iţĭ scriŭ cu ea mórtă dinaintea mea de o oră. Nu te blestemŭ, căcĭ şi ea te-a ertatŭ. Ş'apoĭ mama nu trebue sĕ-şĭ blesteme copilulŭ chiarŭ cândŭ a făcutŭ o crimă în contra eĭ; trebue se caute se-lŭ scótă din rătăcire şi se-lŭ aducă pe calea adevĕruluĭ.

«Cred că trebue sĕ-ţĭ scriŭ prin câte peripeţiĭ a trecutŭ bóla sermaneĭ fete, de atuncĭ de cândŭ 'ţĭ-amŭ trimisŭ întêia scrisóre. Mĕ înfiorezŭ gândindu-mĕ numaĭ! N'a avutŭ o ḑi veselă, o ḑi fericită. Bóla mergea fórte încetŭ, ce e dreptŭ; dérĕ avea momente care făceaŭ câtŭ ḑece anĭ de bólă. Nu sciamŭ că era espusă şi la alte pericole.

«Mĕ duceamŭ fórte desŭ s'o vĕḑŭ; pociŭ ḑice de douĕ orĭ pe ḑi. De vr'o câte-va ḑile însĕ, începuse sĕ se simţă maĭ bine, maĭ puternică, maĭ veselă. Se vede că era aproprierea criseĭ celeĭ marĭ. Alerga pe câmpurĭ, se aşeḑa pe la umbra unorŭ arborĭ vechĭ unde a'ţĭ statŭ împreună, dupe cumŭ îmĭ spunea ea; aduna florĭ, le făcea buchete şi le punea la rădăcina acelorŭ arborĭ. Citea totŭ d'a-una pe o carte numită *Noua Eloisă* şi pe alta numită *Werter*. Aceste cărţĭ nu le lăsa nicĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

o détă. Dormia chiarŭ cu ele la căpètêiŭ. Cu tóte acestea de atuncĭ părea maĭ schimbată; avea o privire de şi maĭ veselă, dérŭ puţinŭ maĭ râtăcită; unŭ surîsŭ care te înghiăţa; unŭ umbletŭ ca acela alŭ lebedeĭ cândŭ este în ajunulŭ de a scóte cea dintêiŭ cântare, care prevestesce mórtea sea; se îmlădia ca trestia care este în ajunulŭ de a fi frîntă de o furtună. Plîngea câte-o détă, dérŭ plîngea surîdêndŭ!

«Alaltă-ierĭ séră m'amŭ dusŭ s'o vĕdŭ, cu tóte că o vĕdusemŭ şi ḑiua. Mare Dumneḑeŭ! ce schimbare în câte-va ore! Privirea, care maĭ de diminéţă îĭ era veselă, acumŭ îĭ era turburată şi posomorîtă. Era culcată în patŭ şi ţinea într'o mână pe *Werter*, fără a ceti. Mumă-sea sta în genuchĭ la capulŭ eĭ şi-ĭ observa tóte mişcările.

«— Ce aĭ, Eleonoro, îĭ ḑiseiŭ eŭ? ce simţĭ?

«Ea se uĭtă la mine lungŭ, apoĭ întórse capulŭ spre perete, fără a'mĭ respunde nimicŭ. O apucaĭ de mână, era uscată şi ardea. Resuflarea eĭ cea tare semăna penibile, îngreuiată.

«— A trimisŭ cine-va la doctorŭ în Bucurescĭ? întrebaiŭ pe mumă-sea.

«— Vaĭ! nu, prietina mea, îmĭ respunse ea, cu lacremile în ochĭ şi sculându-se de josŭ. Crisa a fostŭ aşia de repede, în câtŭ nu ne-a datŭ timpŭ sĕ ne maĭ gândimŭ de câtŭ cumŭ sĕ-ĭ dămŭ ajutorulŭ momentanŭ. Bărbatulŭ meŭ şeḑu până acumŭ aci; dérŭ, ne maĭ putêndŭ răbda privirea eĭ, s'a retrasŭ în camera luĭ într'o posiţiune de plînsŭ.

«— Şi de ce nu vorbesce când o întrebĭ câte ceva?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

«— Nu vedĭ că numaĭ cunósce? Este nebună.

«— Nebună! strigaiŭ eŭ, simţindu-mĭ puterile slăbindŭ şi corpulŭ tremurîndŭ, coprinsă ca de unŭ fiorŭ mortalŭ.

«— Nebună, repeta ea, frîngêndu-şĭ mâinele de disperare.

«Plînsetele eĭ deveniseră convulsive. Apoĭ încetară de o dată; îĭ stătură lacremile; i se îndoui corpulŭ şi fu îndată prada unuĭ atacŭ de nerve spăimântătorŭ.

«Chemaiŭ femeĭa din casă, îĭ dedeiŭ ajutorulŭ necesarŭ spre a o transporta în camera eĭ şi eŭ remăseiŭ cu Eleonora până la ḑiuă. Maĭ tótă nóptea vorbea nisce cuvinte neînţelese. Din cândŭ în cândŭ auḑeamŭ pronunţândŭ numele tĕŭ.

«— Elŭ va veni, ḑicea ea. Voiŭ merge cu elŭ la biserica din satŭ şi acolo... şi acolo...

«Nu maĭ auḑémŭ, séŭ maĭ bine nu maĭ înţelegeamŭ finalulŭ. Apoĭ începea sĕ cânte unŭ felŭ de baladă, ale căreĭ cuvinte le pronunţa fórte bine:

Intr'o verde grădiniţă
Sta o jună copiliţă
Floricele adunândŭ
Şi dulcĭ lacrime vĕrsândŭ.
Unŭ băiatŭ atuncĭ trecea
Şi copileĭ îĭ ḑicea:

— Spune'mĭ mie, îngeraşŭ,
Frumuşelŭ şi drăgălaşŭ,
De ce plângĭ? de ce suspinĭ?
De ce fruntea ta înclinĭ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Plânsulŭ ţie nu-ţĭ e datŭ,
Mândră fată de 'mpăratŭ!

Plânsulŭ este datŭ la stele,
Ca sĕ ude floricele,
Se rĕsară şi sĕ crĕscă,
Şi pe sînu-ţĭ sĕ 'nflorĕscă.
Ca pe ele-unŭ fluturelŭ
Sĕ se jóce singurelŭ.»

Fluturelulŭ s'a jucatŭ
Şi în urmă a sburatŭ!!

«Dupe terminarea cânteculuĭ îşĭ puse mâinile la ochĭ, părêndŭ că voia sĕ nu întêlnéscă privirile unorŭ vedenĭ.

«Despre ţiuă adormi puţinŭ şi, cândŭ se desteptă, era maĭ liniscită; însĕ totŭ nu mĕ cunoscea; era totŭ în acea stare de nesimţire!

«Trimiseiŭ la doctorŭ. Elŭ veni tocmaĭ peste ţi. Pe mamă n'o maĭ lăsaiŭ se vie s'o véţă de câtŭ maĭ pe sĕră. Dupe ce doctorulŭ îĭ dete câte-va linguĭ de unŭ medicamentŭ fórte tare, în câtŭ făcu o sguduire în totŭ interiorulŭ seŭ, peste vre-o douĕ ore se maĭ linisci. Doctorulŭ plecându, vĕţu şi pe mamă, o cercetă şi găsi că nu este nimicŭ gravŭ; ba chiarŭîĭ dete voiă sĕ şéţă lângă fică-sea, maĭ cu sémă că spera aĭ aduce o mare schimbare medicamentele séle.

— Este concentrarea de sânge, ţicea elŭ. Indată ce elŭ va începe se circule în regulă, fata se va face bine; căcĭ bóla nu este aşa gravă, pe câtŭ s'a aretatŭ pe la începutŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

«Intr'adevĕrŭ, îndată ce a înseratŭ, s'a şi făcutŭ o mare schimbare. A începutŭ se vorbéscă maĭ regulatŭ. A chematŭ pe mumă-sea s'o sărute. Mie 'mĭ a întinsŭ mâna surîdêndu-mĭ.

«— Ce vise frumóse amŭ avutŭ în somnulŭ meŭ, dicea ea! Amŭ avutŭ şi unulŭ urîtŭ, dérŭ acela a trecutŭ lesne.

«— Şi care este acela urîtulŭ, fata mea?

«— Se făcea că eramŭ p'o stîncă de piatră şi unŭ vulturŭ, repedindu-se asupra mea, cu cioculŭ seŭ ascuţitŭ, 'mĭ a smulsŭ inima. Pipăindu-mĕ însĕ, ndată dupe ce m'amŭ desteptatŭ, şi vĕdêndu-mĭ inima la locŭ, spaima a trecutŭ!

— Acestea suntŭ vise de nópte!

«— Vise! Dérŭ aşŭ fi voitŭ ca unele din ele se fie realităţi, adaose ea, uitându-se lungŭ la mine.

«Nu sciamŭ ce voesce se înţelégă; dérŭ eramŭ sicură că eştĭ tu la midlocŭ.

«Se înoptase bine. Suntŭ câte-va ore de atuncĭ. Mumă-sea mĕ rugă se mĕ întorcŭ acasă ca sĕ mĕ odihnescŭ, căcĭ astă nópte nu maĭ are nevoiă de mine şi că póte veghia ea. Vĕdêndŭ că nu maĭ este pericolŭ, m'amŭ întorsŭ îndată acasă. Eraŭ dece ore din nópte şi o lună frumósă se plimba pe nemărginitulŭ albastru alŭ ceruluĭ. Cum ajunseiŭ acasă, căduiŭ în patŭ, doborîtă de ostenélă şi nesomnŭ. Peste treĭ ore însĕ auduiŭ pe cine-va bătêndŭ la uşiă cu furiă. Tatălŭ teŭ se sculă şi deschise. Era sermana mumă, cu pĕrulŭ despletitŭ, cu picióre le unulŭ golŭ şi altulŭ în pantofŭ, disperată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

«— Unde'mĭ este fiica mea? strigă ea, căḑêndŭ în braciele mele. N'a venitŭ p'aicĭ?

«— Ce felŭ? Nu este acasă? o întrebaiŭ mirată!

«— Nu!

«Şi fiă care cuvêntŭ îlŭ spunea tremurândŭ.

«— Nu, adause plîngêndŭ. Unŭ momentŭ amŭ părăsitu-o ca sĕ mĕ ducŭ sĕ'ĭ fierbŭ doctoriele; căcĭ nu voiamŭ sĕ maĭ neodihnescŭ pe biata femeiă din casă, care a suferitŭ, sărmana, destule nopţĭ de nesomnŭ; dérŭ cândŭ m'amŭ întorsŭ, ea nu maĭ era în patŭ, puiulŭ sburase din cuibulŭ seŭ. Unde se fiă? Dumneḑeulŭ meŭ, unde se fiă? strigă biata mamă, ca eşită din mințĭ.

Imĭ luaiŭ o haină maĭ grósă, şi eşirămŭ se o căutămŭ. Visitarămŭ tóte locurile pe unde sciamŭ că se ducea ea singură; dérŭ nimicŭ! Ne întórserămŭ acasă, se vedemŭ déca nu s'o fi întorsŭ. Totŭ nimicŭ. Căutaiŭ prin curte se vĕḑŭ déca nu voiŭ găsi ceva dupe care sĕ mĕ orientezŭ. O! teribilŭ! teribilŭ! Tocmaĭ lângă puţulŭ din curte, la lumina luneĭ, vĕḑuiŭ o panglică. Era panglica albastră care-ĭ ţinea părulŭ. O luaiŭ repede fără sĕ vĕḑă mumă-sea. Cu tóte acestea nu'ĭ scăpă din vedere. Alergă la mine, 'mĭ-o luă din mână şi strigă, arĕtândŭ la puţŭ:

«— Trebue sĕ fie aicĭ! trebue sĕ fie aicĭ!

«Acéstă ideiă îmĭ venise şi mie. Strigaiŭ, şi tatălŭ, sluga, femeia şi duoĭ lucrătorĭ carĭ eraŭ în curte alergară. Cândŭ ne uitarămŭ, ceva albŭ plutea ca o lebădă pe unŭ lacŭ în fundulŭ ceiŭ adâncŭ alŭ puţuluĭ. Părinţiĭ, la acestŭ spectacolŭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

căḑură unulŭ în braţele altuia, şi póte că arŭ fi căḑutŭ josŭ dócă nu le damŭ ajutorulŭ necesariŭ şi nu-l transportamŭ în camera lorŭ. Apoĭ amŭ pusŭ de a scosŭ pe sărmana fată din puţŭ.

«Mâine se va îngropa, sub stejarulŭ celŭ mare din vale, dupe dorinţa eĭ, găsită scrisă pe una din cele douĕ cărţĭ.

«Vin'o măcarŭ astă dată se-ţĭ veḑĭ victima, ducându-o la mormêntŭ.

CATERINA

Acesta e sfîrşitulŭ ce avu amorulŭ sărmaneĭ fete

— Te veĭ duce? mĕ întrebă Princesa, arętându-mĭ scrisórea.

— Mĕ voiŭ duce, îĭ respunseiŭ. Datoria mĕ chiamă.

— Datoria, adause ea cu unŭ rîsŭ ironicŭ: datorŭ d'a vedea o mórtă! Morţiĭ se 'ngrópă.

— Dérŭ mumă-mea, tatălŭ meŭ?

— Eĭ aŭ făcutŭ şi vorŭ face maĭ multŭ de cât tine. Ce se facĭ acolo? Se plângĭ? se te vaeţĭ? Acésta e comunŭ. Se rîḑĭ? Acésta arŭ fi o insultă adusă mórteĭ. Nu creḑŭ că veĭ face nimicŭ din tóte acestea. Veĭ şedea acasă, şi d'acolo póte veĭ suferi o durere óre-care. Acésta poţĭ s'o facĭ şi aicĭ, maĭ cu sémă că aicĭ mĕ aĭ pe mine care te iubescŭ şi te voiŭ consola.

— Dérŭ amorulŭ mumeĭ, nu consolă elŭ óre?

— Da; însĕ nu ca alŭ uneĭ amante.

— In fine, orĭ ce va fi, adăogaiŭ eŭ, dupe câteva momente de gândire, trebue sĕ mĕ ducŭ, şi mĕ voiŭ duce.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Te veĭ duce, adaose ea, cu întristare! Te veĭ duce şi mĕ veĭ părăsi?

— Nicĭ de cumŭ, iubita mea; mĕ voiŭ întórce peste câte-va ḑile.

— Ascultă, urmă ea, luându-mĭ mâinile într'ale séle. Mĕ iubescĭ tu unŭ sfertŭ dupe cumŭ te ubescŭ eŭ?

— D'o sută de orĭ maĭ multŭ! strigaiŭ eŭ. Tu sciĭ acésta.

— Eĭ bine, adaose ea, cu lacremele în ochĭ, rămâĭ astă-ḑĭ, te rogŭ. Peste patru ḑile vomŭ merge împreumă la Bucurescĭ, şi d'acolo veĭ merge şi'ţĭ veĭ vedea familia. Ce felŭ? Creḑĭ tu că eŭ nu compătimescŭ îndestulŭ la întristarea ta? Aşŭ fi o ingrată, o femeiă fără inimă, cândŭ aşŭ sta indiferinţă la o lovitură aşa de gravă!

De şi aceste cuvinte conţinéŭ o ironiă destulŭ de fină, totuşĭ nu o băgaiŭ de sémă în preocuparea şi întristarea mea.

— Rămâĭ, — ímĭ ḑise cu vocea cea maĭ dulce din lume, puindŭ amândouĕ mâinile dupe gâtulŭ meŭ şi privindu-mĕ în faciă cu ochiĭ seĭ frumoşĭ, strălucitorĭ de flacărĭ şi de lacremĭ. — Rămâĭ. Décă veĭ face şi acestŭ sacrificiŭ pentru mine, se sciĭ că ţĭ voiŭ fi recunoscĕtorŭ tótă viaţa. De la atitudinea ta depandă se ţîntărimŭ pentru totŭ déuna lanţul ce ne légă aḑĭ séŭ sĕ'lŭ slăbimŭ, sĕ'lŭ dĕşirămŭ. Tu estĭ bunŭ însĕ, eştĭ generosŭ, aĭ inimă şi prin urmare nu mĕ veĭ facese suferŭ, de óre ce poseḑĭ aceste cualităţĭ şi de óre ce mĕ iubesci, căcĭ mĕ iubescĭ încă, nu este aşa?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acéstă rugăciune o făcu cu atâta graciă perfidă în câtŭ consimţiiŭ şi rĕmăseiŭ.

A doua-ḑi de diminéţă, cândŭ veni timpulŭ dejunuluĭ, mĕ coborâiŭ în sala de mâncare. Aşteptaiŭ pe Princesa sĕ viŭ, dérŭ nu veni. Intrebaiŭ şi mi se spuse că a plecatŭ de diminéţă la Bucurescĭ.

Plecase fără sĕ-mĭ spue nimicŭ, şi maĭ cu sémă dupe convorbirea ce avusesemŭ în ajunŭ! Acésta era o trădare; era fapta uneĭ femeĭ miserabile.

Luaiŭ o trăsură şi porniiŭ la Bucurescĭ. Mĕ duseiŭ la dênsa, nu mĕ priimi. A doua-ḑi mĕ priimi când îmĭ spuse că nisce afacerĭ d'o mare importanţă o făcuse sĕ plece de diminéţă, şi, fiindŭ că eŭ dormémŭ, nu voise sĕ mĕ destepte.

De atuncĭ începu sĕ mĕ priméscă maĭ rece, apoĭ maĭ rarŭ, până ajunse acolo unde se sciă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

PARTEA A TREIA

LUCRURILE RELE SE TERMINĂ PRIN REŬ

I.

Era destulŭ sĕ se arunce o mână de pământŭ peste corpulŭ rece alŭ luĭ Scarlat, ca Princesa, ne maĭ avêndu'lŭ nicĭ în faciă, nicĭ în memoriă, se arunce şi ea vĕlulŭ uĭtăreĭ peste amorulŭ seŭ cu oficerulŭ.

Valetulŭ de trefŭ numaĭ era amantulŭ acesteĭ femeĭ, chiarŭ în ajunulŭ anuluĭ următorŭ. Cum însĕ ea nu putea trăi fără amorŭ, séŭ maĭ bine cum ḑicŭ femeiele de bulevardŭ, fără amusamentŭ îşĭ luase unŭ altŭ obiectŭ alŭ petrecerilorŭ scle de carnavalŭ.

Dérŭ acestŭ obiectŭ 'ĭ a fostŭ fatalŭ!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Noulŭ amantŭ alŭ Margaretei era unŭ tênărŭ proprietarŭ, cu destulă stare, cu destulŭ amorŭ propriŭ şi cu unŭ caracterŭ violentŭ peste măsură. Elŭ îşi terminase studiile de dreptŭ în Paris, dérŭ nu-şi făcuse o profesiune din acea ce învĕţase. Pleda câte-o dĕtă pentru unŭ amicŭ, în procese politice; maĭ desŭ însĕ pleda pentru săracĭ. Elŭ avea destulă stare cu care sĕ trăiască şi nu făcea ca aceia carĭ, de şi aŭ destulŭ, totŭ caută se strîngă necontenitŭ pentru eĭ, fără sĕ se gândéscă la miseria celorŭ l'alţĭ, fără sĕ se convingă că datoria unuĭ omŭ în societate este de a fi folositorŭ concetăţenilorŭ seĭ.

Avea tóte calităţile unuĭ omŭ de inimă: bunŭ, milosŭ în câtŭ arŭ fi fostŭ în stare se'şi dea cea din urmă para pentru unŭ omŭ în miseriă; dérŭ avea şi unŭ defectŭ: contradicţiunea.

Era destulŭ se-ĭ vorbescĭ reŭ de unŭ omŭ, ca elŭ se prindă simpatiă de acela. Nu trebuia de câtŭ sĕ se spue de o femeiă că e infidelă, că e fără inimă şi fără caracterŭ, pentru ca acea femeiă se devie amanta luĭ.

Tocmaĭ acestŭ defectŭ l'a apropiatŭ de Princesa.

Curândŭ dupe mórtea luĭ Scarlat elŭ se afla la mine cu maĭ mulţĭ amicĭ. Se deschise vorba tocmaĭ despre nenorocitulŭ amorŭ alŭ luĭ Scarlat pentru Princesa şi de purtarea acestia către omulŭ care a iubitu-o atâta şi care şa sacrificatŭ viaţa pentru dênsa.

Toţĭ o sfâşiaŭ, toţĭ îĭ daŭ calificativele cele maĭ grozave. Unulŭ din ceĭ de faciă chiarŭ luă manuscriptulŭ luĭ Scarlat şi ceru voie celorŭ l'alţĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

a'lŭ ceti. Dupe ce se terminâ cetirea, toţĭ eraŭ şi maĭ indignaţĭ, veḑêndŭ câtă inimă avea acelŭ nenorocitŭ poetŭ şi câtă indiferinţă se găsea în acelŭ coprŭ de femeiă fără inimă. Numaĭ Manoilŭ—aşa sĕ numea amiculŭ nostru;—numaĭ elŭ nu ḑicea nimicŭ; părea că cugetă la ceva seriosŭ.

— La ce te gândeştĭ tu, Manoilŭ? îlŭ întrebă unulŭ dintre ceĭ presinţĭ.

— Mĕ gândescŭ că voiŭ faceţĭ pe draculŭ negru ca tăciunie, pe câdŭ elŭ nu este tocmaĭ aşa, dupe cum ne spune Millton.

— Cumŭ? —Ilŭ întrebaiŭ eŭ.— Creḑĭ tu că este ceva esageratŭ în cele spuse despre Princesa? Din contra, acea ce se ḑice despre dênsa este fórte puţinŭ în comparaţiune cu adevĕrulŭ. Suntŭ lucrurĭ carĭ nu se potŭ spune, fără a face se roşiască pe acela care le ḑice.

— Tocmaĭ pentru că voĭ aveţĭ acéstă opiniune de Princesa, eŭ amŭ se-ĭ facŭ curte. Suntŭ curiosŭ se vedemŭ décă se va purta şi cu mine ca cu amiculŭ nostru Scarlat! Chiarŭ décă arŭ avea aceiaşĭ purtare, totuşĭ eŭ nu voiŭ muri ca dênsulŭ de amorŭ. Prin urmare, încercândŭ, nu voiŭ perde nimicŭ.

— Câtŭ de multŭ te înşelĭ, amiculŭ meŭ, ĭĭ ḑiseĭ. Acéstă femeiă are o manieră a eĭ proprie prin care légă pe bărbaţĭ de dêusa cu unŭ lanţŭ pe care nu 'lŭ póte rupe de câtŭ mórtea unuia din douĭ. Este atâta de abilă, în câtŭ totŭ déuna ea este care triumfă până în fine.

— Fiă. Voiŭ merge până la estremitate. Te

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

potŭ asicura însĕ că acela care va cădea, în acéstă luptă ce începŭ, nu voiŭ fi eŭ.

— O ! Cătŭ despre acésta nu mĕ îndoiescŭ ! Dérŭ trebue se sciĭ că viaţa, dupe cum a ḑisŭ unŭ mare romanţierŭ, este unŭ concertŭ în care şi ceĭ buniĭ musicanţi ca şi ceĭ rĕĭ suntŭ pe acelaşŭ piciorŭ în orchestă, subt direcţiunea şefuluĭ. Asemenea şi cu femeia. In facia eĭ toţi omeniĭ aŭ aceiaşĭ valóre şi se pórtă cu toţi dupe notele ce are înainte.

— Creḑŭ că nicĭ eŭ, nicĭ Dumnĕta, nicĭ alţiĭ nu cunoscŭ pe femeiă într'unŭ chipŭ absolutŭ, îmĭ ḑise elă zîmbindŭ. Care e acela ce póte pretinde că cunósce pe femeiă în tóte amĕnuntele? Cu tóte acestea, precum îmĭ spuĭ că Princesa are maniera eĭ de a lega pe cine-va la carulŭ seŭ triumfătorŭ, amŭ şi eŭ manierele mele de a opri carulŭ în locŭ!

— Nu te prinde, nu te juca cu foculŭ ! Veḑŭ că 'ţĭ a intratŭ în capŭ se deviĭ amantulŭ Princeseĭ ; nu potŭ se te opresceŭ. Dérŭ aduţi aminte totŭ-dé-una de acea ce'ţĭ ḑicŭ : nu perde din vedere esemplele recente carĭ suntŭ pline de învĕţăminte.

— Sciĭ că maĭ mulţi fluturĭ perŭ unulŭ dupe altulŭ în flacărĭ, mergêndŭ se ia focŭ de la lumânare; dérŭ din toţi, până în fine, sĕ găsesce unulŭ care stinge lumânarea!

— Se dea dumnedeŭ se fiĭ tu fluturile celŭ din urmă !

Toţi prietiniĭ ceĭ l'alţi privéŭ pe Manoilŭ cu milă. Eĭ îlŭ crdéŭ deja ca şi perdutŭ, căcĭ cunos-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

céŭ caracterulŭ Princeseĭ. Despre resistenţa eĭ, nu era nicĭ o bănuială. Unŭ băiatŭ ca Manoilŭ era o achisiţiune escelentă pentru dênsa. Pe urmă Manoilŭ, pe lângă frumuseţiă şi tinereţe, avea stare care, de şi nu servesce totŭ déuna a cumpăra o femeiă, dérŭ ajută fórte multŭ în cale până se ajungĭ la orĭ care.

Manoilŭ, ce e dreptŭ, nu prea avusese relaţiunĭ multe cu femeiele. Una singură era cunoscută publicŭ cu care trăise maĭ mulţĭ anĭ, cu care călătorise prin Europa, cu care trecuse nopţĭ frumóse pe undele laculuĭ Majore şi Lemane, la lumina luneĭ, şi cu care admirase frumósele grădinĭ şi ruinĭ carĭ înconjóră Neapole. Dérŭ de acéstă femeiă nu l'a despărţitŭ nicĭ unŭ altŭ amorŭ, nicĭ certurile carĭ suntŭ propriĭ între amanţĭ, ci mâna misteriósă a destinuluĭ, mórtea.

Ea a muritŭ iubindŭ pe Manoilŭ şi fiindŭ iubită de dêusulŭ.

Pe câtŭ Alesandru, fratele Princeseĭ, era scepticŭ, pe atâtŭ Manoilŭ era omŭ alŭ inspiraţiuniĭ, alŭ imaginaţiuniĭ. Avea inimă care bătea la orĭ ce sentimentŭ mare, la orĭ ce ideiă generósă. L'amŭ vĕdutŭ adesea posomorîndŭ sprîncenele la comiterea uneĭ crime cetită într'unŭ romanŭ, la facerea uneĭ intrige infame spre a specula séŭ deposeda pe unŭ omŭ de amorŭ orĭ de banĭ precumŭ şi pe o femeiă. L'amŭ vĕdutŭ însĕ plîngîndŭ cu lacremĭ şiróie, cu sughiţurĭ chiarŭ, la cetirea uneĭ fapte generóse, uneĭ abnegaţiunĭ sublime.

Simţea emoţiunĭ de o dulciaţă neesprimabilă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cându făcea vre unu bine pe subtu ascunsu, de care nu avea se roşiască.

Ş'apoi, acea ce nu se întêmplă sufleteloŭ celoru rele, celoru stricate, îi plăcea se contêmple natura în tótă magnificienţa ei. Vederea unei strălucite rpuneri de sóre îi causa o bucuriă copilărésca. Era fericitu cându găsea, într'o carte, mângâitórea pictură a unui simţimântu generosu şi bunu; profunda simpatiă ce făcea se vibrese cu plăcere în elu acésta cetire, dovedea că nu suntu rupte tóte córdele cele nobile a le inimei séle.

Pe câtu iubea cu pasiune pe Lamartine, Thomas Moore, Petrarca, Bolintinénu şi Alexandri, aceşti mari bine făcetori ai cugetăriĭ suferinde, alu căroru geniu îţi lasă, cum ḑice Eugeniu Sue' — totu dé-una gura atâtu de fragetăţi şi atâtu de suavă, pe atâtu fugea de Byron, Alfred de Musset şi acei poetaşi de pe la noi, imitatori ai acestora, alu căroru scepticismu sterpu şi sfăşiitoru inu'ţi lasă pe buze de câtu amărâciune.

Inţelegea aşa de bine tóte miseriile, tóte nenorocirile în câtu adesea împingea delicateţa şi temerea d'a nu atinge durerea celoru ce suferă până la cele mai esagerate amănunte. Cerca fără cuvêntu o întristare sfăşiitóre; câte-o dată simţea o mare trebuinţă de a iubi şi a'şi depune unde-va totu devotamentulu. Cea dintêiu pornire a sea era totu-dé-una naivă, sinceră şi bună. O singură reflecţiune venea, dupe cum amu mai ḑisu, ca se turbure aceste nobile calităţi: *contraḑicerea!* Din acestu punct de vedere, era într'ênsulu o luptă neîncetată între a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ceste simţimênte şi între omenire ! Simtimêntele inimeĭ îĭ ḑiceaŭ : fă totŭ cea ce'ţĭ ḑice lumea, érŭ capulŭ îĭ ḑicea : fă din contra.

Simţimêntele cele nobile şi frumóse le avea de la mamă, érŭ încĕpĕţânarea de la tată.

Orĭ de câte orĭ a ascultatŭ numaĭ capulŭ, a fostŭ înşelatŭ, precum s'a întêmplatŭ şi cu Princesa.

II.

Nu vomŭ spune aci miḑlócele prin care Manoilŭ a pututŭ ajunge sĕ se facă amantulŭ Princeseĭ. Aceste miḑlóce suntŭ cunoscute, şi numaĭ este trebuinţă a le repeta, căcĭ arŭ fi greŭ pentru noĭ se repetămŭ lucrurĭ neplăcute nouă.

Vomŭ spune numaĭ atâta că, dupe desfacerea cu oficerulŭ, nu a trecutŭ multŭ timpŭ ca Manoilŭ se-ĭ ia loculŭ.

Cele dintêiŭ douĕ lunĭ de érnă, tótă primăvéra şi cea dintêiŭ lună de véră, aceştĭ douĭ amanţĭ trăiră astŭ-felŭ cum scia Princesa sĕ trăéscă în primele lunĭ ale amoruluĭ eĭ, şi Manoilŭ totŭ déuna. In carnavalŭ mergeaŭ la theatre, la balurĭ, séŭ petrecéŭ acasă la Princesa. Primăvéra şi véra pe timpulŭ frumosŭ se ducéŭ din cândŭ în cândŭ la ţéra, unde căutaŭ repausulŭ contra oboselelorŭ produse de eticheta capitaleĭ.

Intr'o ḑi, aflându-se împreună la ţéră la moşia Princeseĭ, ea apucă de mână pe Manoilŭ şi, privindulŭ cu o căutătură pasionată, îĭ ḑise :

— Sciĭ tu, amiculŭ meŭ, că trebue se plecŭ în Francia ca sĕ'mĭ ducŭ copilulŭ în scólele din Paris ? Nu e aşa că mĕ veĭ însoţi şi tu ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acéstă nuvelă şi acéstă propunere fuse pentru Manoilŭ o surprindere! De cândŭ se cunosceaŭ, nu-i spusese nicĭ o dată că voesce se-şĭ ducă copilulŭ în streinătate. Cum îĭ veni acéstă ideiă tocmaĭ acum, cândŭ scia că Manoilŭ, din causa neplăţiĭ arendaşuluĭ, cauta singurŭ moşia sea şi era tocmaĭ timpulŭ cosituluĭ, adunatuluĭ şi apoĭ alŭ aratuluĭ de tómnă!

Unŭ felŭ de bănuială trecu prin mintea amiculuĭ nostru!

— Nu'mĭ spusese-şĭ nicĭ o dată acéstă decisiune a ta,—îĭ dise ĕlŭ.—Cum 'ţĭ a venitŭ tocmaĭ acum, cândŭ sciĭ că suntŭ fórte ocupatŭ? Lasă se trécă aceste treĭ lunĭ, cândŭ munca câmpuluĭ cere presinţa mea la moşiă, şi apoĭ te voiŭ urma chiarŭ la marginile lumeĭ!

— Nu se póte, amicumŭ meŭ. Tu sciĭ că eŭ ţiŭ fórte multŭ la tine, dérŭ trebue se îngrijescŭ şi de copilulŭ meŭ. Apoĭ sănătatea mea este cam sdruncinată şi trebue se mĕ ducŭ la băĭ. Prin urmare, voiŭ face o cură la Ems, unde 'mĭ a recomandatŭ mediculŭ meŭ, şi de acolo voiŭ trece la Paris unde voiŭ şedea atâta câtŭ îmĭ trebue se instalesŭ pe Iorguşoşŭ, (aşa se numea copilulŭ). Décă estĭ ocupatŭ, décă nu poţĭ veni cu mine, óre n'aĭ încredere se mĕ veḑĭ plecândŭ singură?

Orĭ din dispositiunea mâhnită a spirituluĭ seŭ, orĭ din grăbirea cu care Princesa voia sĕ se desparţă de elŭ, aceste proecte aduseră aminte luĭ Manoilŭ vorbele cele rele ce se ḑiceaŭ de amanta luĭ, şi maĭ cu sémă misterióselе aventurĭ ce se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

spuncu că se petrecu totu dé-una în viaţa acesteï femeï. Pentru prima óră Manoilu simţi bănuiala, îndouiala şi chiaru gelosia.

Ameţitu de ideia uneï fericiri ce gustase în timpulu câtu durase amoruluï loru, elu nu se maï gîndise unu momentu la trecutu. Lângă acésta femeiă plăcută credluse orbesce, acea ce este aşa de comodu, aşa de bună, aşa de înţelepţesce de credlutu, că era singuru iubitu; credluse orbesce în nobila închipuire ce'şi făcuse despre dênsa; uitase totu ce se dlisese şi totu ce cetise despre dênsa în manuscriptulu luï Scarlat şi în cea ce-ï dlisesemu noï.

Acum tóte aceste sarcasme ale nóstre, tóte acele cuvinte asicurătóre, tóte acele vorbe îï veneau cu sgomotu în minte şi îï clătinau credinţa aşa de tare clădită la începutu.

Elu rămase pentru unu momentu mutu în facca proectelorŭ Princeseï. Nu scia ce se-ï dlică se nu arĕta nicï că o bănuesce, nicï că îï dă voe se se ducă cu tótă liniccea de spiritu.

Princesa însĕ, care avea destulă intiligenţă pentru ca se pótă vedea dupĕ figură situaţiunea unuï omu, înţelese óre cumu posiţiunea amantuluï eï.

Ea rupse tăcerea.

— Nu te teme. Nu voiu şedea multu în streinătate. În totu timpulu lipseï mele vomu comunica împreună. Din tóte oraşiele în care voiu ajunge, îţi voiu scrie. De unde voiu rămânea maï multu, de esemplu din Ems şi Paris, îţi voiu scrie celu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

puținŭ de două orĭ pe septămână. Décă are apoĭ cine-va maĭ multă dorință de a nu sta departe, aceia suntŭ eŭ, căcĭ tu sciĭ câtŭ ţiŭ la tine, câtŭ te iubescŭ! Voiŭ face tóte midilóccle sĕ mĕ întorcŭ câtŭ se póte maĭ curând. Odată întórsă, voiŭ fi numaĭ pentru Dumnéta, numaĭ pentru tine. Din cândŭ în cândŭ te veĭ areta la theatru; în colo veĭ veni în tóte ţilele, în tóte serile, în totŭ momentulŭ se petrecĭ lângă amanta ta, lângă acea care te iubesce ca sufletulŭ seŭ, ca viaţa sea. Ah! dragulŭ meŭ! décă aĭ sci bucuria copilărésca ce'mĭ facŭ cândŭ gândescŭ la esistența ce'mĭ pregătescŭ pentru noĭ amândouĭ, la misterulŭ ce va înveli amorulŭ nostru, la acele lungĭ preumblărĭ séra resematŭ unulŭ de braciulŭ celuĭ l'altŭ, la acele ore petrecute singurĭ departe de o lume gretósă şi gelósă!

Este câtŭ-va timpŭ de gândŭ gândescŭ, adaose Princesa, că cine-va póte fi fericitŭ cu viaţa cea maĭ isolată şi cea maĭ cumpătată, şi că avemŭ se judicămŭ prin noĭ înşine despre acele esistenţe modeste ale cărora condițiunĭ nouă ăstora bogaţi nicĭ nu ne trece prin gêndŭ.

Séŭ că Manoilŭ fuse răpitŭ de limbagiulŭ Princeseĭ şi de acele promisiunĭ de unŭ viitorŭ fericitŭ, séŭ că delicateţia sufletuluĭ seŭ îlŭ făcu se 'şĭ înece în inimă. orĭ ce presimţimêntŭ, căcĭ elŭ consimţi la pornirea amanteĭ séle, fără măcarŭ a maĭ ţice unŭ cuvêntŭ prin care se caute a o reţine.

Plecarea se hotărî în cea dintêiŭ Sâmbătă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ei veniră la Bucuresci. Princesa se pregăti de plecare și într'adevĕrŭ, în ziua otărîtă, trăsura Princesei cu cai de poste era pe drumulŭ de la Bucuresci la Giurgiu. Neapăratŭ Manoilŭ era cu dênsa ca se o petrécă până se va îmbarca pe vaporŭ.

Cum se întêmplă în acea zi că vaporulŭ veni tocmaĭ nóptea târdiŭ. Până la acea oră, Princesa și cu Manoilŭ nu se maĭ perdéŭ din vedere. Deosebirea era atâtŭ, că pe cândŭ ea era veselă peste măsură, elŭ avea în inimă unŭ felŭ de apăsare grea care îlŭ strivea.

Ora despărțirii sosi. Princesa recomandă luĭ Manoilŭ păstrarea credinței intacte. Se sărutară, plânseră și, din doui care vărsa lacremi maĭ multe și maĭ ferbinți, era Princesa. Veporulŭ se depărtă de malŭ și batistele fâlfâiră din amăudouĕ părțile până nu se se maĭ putură vedea în întunericŭ.

III.

Ah! iubiți lectori, voi cari ați avutŭ asemenea momente de despărțiri cu obiectulŭ iubireĭ vóstre, numaĭ voi puteți înțelege trista stare morală în care se afla amiculŭ nostru! Voi, cari v'ați întorsŭ de la Smîrda la Giurgiu singuri într'o trăsură, în care cu câte-va ore séu minute maĭ nainte duseserăți o persónă iubită, sciți ce golŭ se face atunci în jurulŭ vostru și în inima vóstră!

O greutate apăsa pe sufletulŭ luĭ Manoilŭ. Cândŭ ajunse la otelŭ, în Giurgiu, nu maĭ era în starea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sea normală. Mulțime de idei veneau și treceu prin mintea lui. Câte-o dată îi părea rău că nu a plecatu cu Princesa.

Dérŭ speranța, acestŭ balsamŭ bine făcătorŭ pentru inimile suferinde și nobile, venea îndată și îi spunea că obiectulŭ iubirei séle se va reîntorna. Dérŭ cândŭ? Cândŭ?

Ce se va face elŭ singurŭ o lună, două, póte chiarŭ trei?

Ea 'i a promisŭ însă că-i va scrie. Acéstă ideiă îi veni în minte și aștepta. Aștepta trei ḑile, șése, nouĕ, două-spre̥ḑece, dérŭ nici o scrisóre. Elŭ calcula în fie-care momentŭ, cu guidulŭ în mână, distanța, localitățile. Dupe calcululŭ seŭ, Princesa ajunsese de două séŭ trei ḑile la Ems, și cu tóte acestea nici măcarŭ două rînduri nu'lŭ anunțaŭ déc̆ă ea a ajunsŭ și se află bine.

Treŭră încă atâtea ḑile, și încă atâtea, și elŭ nu scia nimicŭ despre obiectulŭ amoruluĭ seŭ!

Atunci îșĭ aduse aminte că ochiĭ carĭ nu se vedŭ se uită.

Pe la finele luĭ Augustŭ, déră, se decise se părăséscă țéra spre a merge se găséscă pe Princesa

Secerișulŭ și strânsulŭ eraŭ terminate. Nu maĭ. rămăsese de câtŭ aratulŭ de tómnă. Pentru acesta însărcină pe ipistatulŭ seŭ și rugă pe unŭ amicŭ proprietarŭ vecinŭ se observe acea ce se va face.

In cele dintêiŭ ḑile ale luniĭ luĭ Septembre stilŭ vechiŭ Manoilŭ intră la mine.

— Sciĭ — îmĭ ḑise elŭ, — că mâine plecŭ în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

streinătate? Suntŭ două luni de cându Margareta a plecatŭ, şi cu tóte acestea până adi n'amŭ nici două rinduri de la dênsa. Ce crediĭ tu de acéstă purtare?

— Mĕ întrebi adi pe mine, ce credŭ de acestă purtare, tu care rideai altă détă de consiliele mele? Ce credŭ eŭ? Acea ce amŭ credutŭ totŭ dé-una. Acesteĭ femeĭ a trebuitŭ atâta timpŭ câtŭ sĕ se despartă de tine pentru a găsi unŭ altŭ omŭ cu care se petrécă. Ea nu este femeia amoruluĭ, ci numaĭ a capriciuluĭ, a aventurilorŭ galante.

Manoilŭ, la aceste cuvinte, îşĭ puse mâna pe frunte, îşĭ aşedă cotulŭ pe masă şi începu se cugete. Prea târdiŭ, dérŭ cugeta!

Atunci îĭ veni în minte câtŭ de greŭ lucru este ca cine-va se fie încăpĕţênatŭ, se aibă defectulŭ contradicţiuniĭ!

— Credi,—dise elŭ, dupe unŭ momentŭ de cugetare,—credi că mĕ voiŭ lăsa eŭ a fi aşa lesne jucatŭ de o curtisană? O! nu. Te potŭ asicura despre acésta. Voiŭ merge se o cautŭ până la marginile lumeĭ şi, dupe cele ce 'ţi voiŭ scrie, veĭ vedea décă acéstă femeiă a înşelatŭ unŭ omŭ ca mine fără a fi pedepsită!

A doua di plecă.

Elŭ însĕ nu făcu ca Princesa, se promită că scrie şi se nu se ţie de vorbă. Nu trecu multe dile, dupe plecarea sea, şi scrisorile începură a veni.

Le dămŭ aci astŭ-felŭ cum le-am priimitŭ:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Paris, 11/23 Septembre, 1866.

Suntŭ patru ḑile de câudŭ mĕ aflu în Paris. Amŭ cercetatŭ despre Margareta şi abia amŭ aflatŭ erĭ că locuesce într'unŭ hotelŭ din *Rue Viviene*. Alergŭ acolo, însĕ ea plecase. Amŭ cercetatŭ despre faptele séle, câtŭ a locuitŭ acestŭ hotelŭ, şi amŭ aflatŭ totulŭ. Fiindŭ că nu maĭ sta acolo ca sĕ se témă de vr'o indiscreţiune, şi fiindŭ că amŭ datŭ vr'o 40 francĭ unuĭ garçon, elŭ 'mĭ a spusŭ tóte amănuntele din ḑilele câte a petrecutŭ Princesa acolo.

Ţi le comunicŭ şi ţie:

Cândŭ a sositŭ în Paris, era încocită de unŭ tênărŭ ungurŭ, baronulŭ Keteny. Trecea în ochiĭ lumeĭ d'acolo de femeia acestuĭ ungurŭ, pentru ca sĕ nu fie aflată séŭ cunoscută de compatrioţiĭ şi compatrióţele séle. Ca se acopere maĭ bine acestŭ misterŭ, în cele dintâiŭ ḑile ea puse pe fiulŭ seŭ în lyceulŭ *Louis le Grand* şi rămase singură cu amantulŭ seŭ.

De unde va fi găsitŭ pe acestŭ tênărŭ, nu sciŭ. Ilŭ va fi luatŭ de la Pesta séŭ l'a aflatŭ la Ems, garçonulŭ n'a sciutŭ se'mĭ spue. Totŭ ce a pututŭ se'mĭ aréte, este că ea eşia cu dênsulŭ în tóte părţile, atâtŭ ḑiua câtŭ şi séra. Acésta a făcutŭ pe câţi-va românĭ, şeḑĕtorĭ şi trecĕtorĭ prin capitala Franciei, se afle despre esistenţa eĭ în Paris, şi unĭĭ se o visitese, cam indiscretŭ este dreptŭ, cea ce o supăra fórte multŭ.

De la unulŭ din aceştĭ românĭ amŭ aflatŭ eŭ locuinţa Princeseĭ. Ce folosŭ însĕ, căcĭ sosisemŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

prea târdiŭ. Ea plecase cu treĭ ḑile înainte de sosirea mea în Paris.

Unde s'o fi dusŭ? Acésta era întrebarea ce'mĭ făcémŭ. Unŭ ḑiarŭ însĕ veni sĕ'mĭ aréte urma eĭ.

Se întêmplase unŭ accidentŭ po drumulŭ de ferŭ între Paris şi Dijon, chiar cu trenulŭ acela care ducea pe Margareta. Ḑiarulŭ de care vorbimŭ areta atâtŭ persónele carĭ s'aŭ rănitŭ câtŭ şi acelea carĭ aŭ scăpatŭ neatinse. Între acestea din urmă se afla şi baronulŭ Keteny cu femeia sea.

Trenulŭ acela mergea la Geneva.

Mulţumescŭ luĭ Dumneḑeŭ că a conservatu-o sănătósă pentru răsbunarea mea!

Eĭ amŭ cetitŭ în ḑiarulŭ acesta amănunte şi astă séră cu trenulŭ de la 8 ore şi 40 minute pornescŭ pentru Elveţia.

Veĭ auḑi de mine în curîndŭ şi veĭ fi satisfăcutŭ.

MANOILU

Vevey, $^{13}/_{25}$ Septembre, 1866.

Étă-mĕ de eĭ în Vevey. Nu este în Elveţia unŭ oraşŭ maĭ rîḑĕtorŭ, maĭ frumosŭ, maĭ admirabilŭ situatŭ ca Veveyulŭ. Aşeḑatŭ pe marginea laculuĭ Leman, în facia nalţilorŭ munţĭ carĭ domină Saint Gigolph şi Meillerie de romantică memoriă, elŭ este adăpostitŭ de vêrfurĭ ce se ridicŭ unulŭ peste altulŭ coronaţĭ de boschete şi carĭ formesă între ele vălcele, a cărorŭ răcóre şi umbragiŭ facŭ clima dulce şi temperată.

O plimbare încântătóre ce se întinde în aceste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vălcele servă mulțimeĭ călĕtorilorŭ și presintă la fie care pasŭ unŭ aspectŭ noŭ și pespective totŭ déuna frumóse.

«Eŭ călătorescŭ în acestŭ momentŭ ca o rîndunică,—ḑice Victor Hugo.—Unde vĕḑŭ unŭ colțŭ de cerŭ albastru, mĕ oprescŭ. Suntŭ la Vevey, frumosŭ oraşŭ albŭ, curatŭ, englesŭ, și umbritŭ de Alpĭ ca de unŭ paravanŭ. Amŭ înaintea mea unŭ cerŭ de vară, sóre, déluĭ carĭ acoperă viele și acelŭ încântătorŭ Leman, închisŭ între munțĭ albĭ de zăpadă ca într'unŭ vasŭ d'argintŭ.»

Veveyulŭ are treĭ lucrurĭ maĭ cu sémă încântătóre: proprietatea, clima și biserica sea. Elŭ este, pentru aceste calităț̆ĭ, întâlnirea tutulorŭ streinilorŭ din tótă lumea carĭ visitéză Elveția. Otelele luĭ suntŭ totŭ déuna pline. Aci se întêlnesce chinesulŭ cu australianulŭ, arabulŭ cu rusulŭ și cu danesulŭ. Americanele și englesele suntŭ în abondență. Veḑĭ câte ḑece femeĭ de acéstă naționalitate venindŭ cu câte unŭ singurŭ bătrânŭ se petrécă vara și tómna aci, fără bărbațiĭ séŭ frațiĭ lorŭ, căcĭ aceştia, fiindŭ ómenĭ de afacerĭ, interesele lorŭ nu'ĭ lasă se însociască pe femeiele și surorile lorŭ.

Asemenea se întêmplă și cu rusóicele.

Mĕ aflu la *Grand Hôtel de Vevey*.

Intêiŭ amŭ sositŭ la Geneva. Amŭ cercetatŭ despre Margareta, séŭ maĭ bine despre baronulŭ eĭ. Plecaseră. Cândŭ însĕ în ḑiarulŭ călĕtorilorŭ amŭ vĕḑutŭ că se aflaŭ la Vevey, în *Hôtel Trois Couronnes*, amŭ venitŭ erĭ aicĭ.

Séra era, dupe obiceiŭ, balŭ la *Grand Hôtel*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Amŭ creḑutŭ că va veni acolo, şi n'am voitŭ sĕ mĕ ducŭ la dênsa la holelŭ, lăsându se-l facŭ surprindere în balŭ. Eŭ, care nu m'amŭ dusŭ la asemenea petreceri de multŭ, care n'amŭ danţatŭ de nu se ţine minte, amŭ fostŭ ispititŭ se mĕ punŭ în francŭ şi se mĕ coborŭ în sală. Cu tóte acestea amŭ asteptatŭ până la mieḑulŭ nopţiĭ şi ea nu s'a vĕḑutŭ. Amŭ danţatŭ, amŭ observatŭ, amŭ convorbitŭ cu câte-va dame cu care făcusemŭ cunoscinţă la masă; m'amŭ plimbatŭ prin spaţiosulŭ parcŭ, ce înconjóră hotelulŭ despre lacŭ şi despre apusŭ, cu o damă englesă, cunoscinţă din alte rînduri cându amŭ fostŭ aicĭ, dérŭ pe Margareta séŭ pe baronulŭ eĭ nu amŭ întêlnitŭ nicăeri.

M'amŭ retrasŭ din balŭ şi amŭ alergatŭ la hotelulŭ la care trăsese. Amŭ întrebatŭ pe portarŭ şi elŭ 'mĭ a spusŭ că plecase de doue ḑile pentru Italia pe calea Simplonului. Acéstă scire îmĭ causă o turburare peste mĕsură. Mĕ întorseiŭ la hotelŭ, intraĭ în camera mea, mĕ aşeḑaĭ în patŭ, însĕ mulţimea cugetărilorŭ, agitarea în care mĕ aflamŭ, nu mĕ lăsă se dormŭ.

In acelŭ timpŭ ţĭ scriseiŭ acéstă epistolă. Aḑĭ plecŭ pentru Italia, dupe ce maĭ întêiŭ voiŭ visita Clarens, Montreux, Chillon şi Saint-Maurice, se vedemŭ décă nu se va fi opritŭ într'unulŭ din aceste oraşiele.

MANOILU

Milan, $^{12}/_{30}$ Septembre, 1866.

In tótă calea n'amŭ găsitu-o nicăeri. Pare că scia că o urmăresçŭ şi fugea totŭ-déuna înaintea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mea, care alergamŭ dupe dênsa cum ne spune fabula că alérgă sórele dupe lună fără sĕ o pótă ajunge.

Amŭ trecutŭ prin Clarens, fără a 'mĭ maĭ aduce aminte că aci este locŭlŭ unde eroiĭ lui Rousseau din *Noua Eloisă* aşedase templulŭ amorului lorŭ şi unde este chiar mormêntulŭ Eloiseĭ. Castelulŭ de Chillon, pe care altă dată îlŭ visitam cu plăcere, dupe marginea căruia privémŭ laculŭ ce mi se areta unŭ întinsŭ Ocian în partea despre Geneva, îmĭ părea acum o colibă ţerănéscă ca tóte colibele. Frumósele versurĭ ale lui Byron asupra acestuĭ castelŭ, pe care altă dată le citémŭ cu esaltaţiune, nu-mĭ maĭ veneaŭ nicĭ chiar în minte. *Hôtel Byron*, unde acestŭ mare poetŭ îşĭ scrisese o mare parte din operele luĭ, a dispărutŭ vederilorŭ mele.

Nu maĭ vedeamŭ de câtŭ umbra dupe care alergamŭ, paserea dupe care sburamŭ.

Laculŭ Leman, celŭ maĭ frumosŭ lacŭ din Elveţia, care scaldă piciórele munţilorŭ Jura, Jorat şi Alpiĭ ce îĭ servŭ de cadru, îmĭ părea unŭ lacŭ de la noĭ dupe lângă Borcea.

Uitasemŭ până şi aceste versurĭ pe care altă dată le cetémŭ cu plăcere pe malurile séle, séŭ în barcă pe undele luĭ, cu o fiinţă iubită alăturĭ:

Dieu dit, et le Léman étale son rivage;
L'existence au néant succède dans ces lieux;
Du verdoyant coteau le riche paysage
Déploie élégamment ses contours gracieux,
Et du mont argenté la majesté sauvage
Porte son éclat dans les cieux.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Sur tes bords enchanteurs, où règne l'abondance,
Partout où l'homme libre a su la mériter,
Où le même bonheur orne de sa présence
Et le palais du riche et le toit du berger,
Beau lac, quand la nature est rendue au silence,
Sur tes bords j'aime à méditer.

Mais j'aime mieux encor, couché sur la verdure,
Du haut du Pélerin, au déclin d'un beau jour,
Admirer du bleu lac l'élégante courbure,
Image de la lune au temps de son retour,
Et nos monts étalant la brillante ceinture
Qui forme notre heureux séjour.

Mont riant, qu'il est doux sur ta pente embellie
D'admirer de nos flots les changeantes couleurs!
Heureux qui, soutenu par une main chérie,
Peut suivre de tes bois les contours enchanteurs;
Heureux qui, sur ces bords, peut voir couler sa vie
Au sein des vertus et des fleurs.

Des bosquets de Clarens, quand la liquide plaine
Se déroule à mes yeux dans toute sa beauté;
Quand déployant au loin leur éclatante chaîne,
Nos Alpes à l'azur mêlent leur pureté,
Au-delà de ces monts, je me souviens à peine
Qu'il est un pays plus vanté.

Mon lac ne retentit que de cris d'allégresse
Qu'aux champs comme à la ville y dicte le plaisir;
Le pauvre satisfait s'y passe de richesse,
Et l'olivier de paix ne cesse d'y fleurir.

Pe lângă tóte acestea, de la care altă dată îmi luamŭ adio cu părere de rĕŭ, astă dată trecémŭ ca pe lângă unŭ omŭ necunoscutŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ce este amorulŭ! Séŭ mai bine, ce este amorulŭ propriŭ, care nasce totŭ déuna ideia resbunăreĭ!

Trecuiŭ Saint-Maurice cu grota sea, Cascada *Pissevache*, Gorge de *Trient*, Martigny, Sion şi sosirămŭ cu drumulŭ de ferŭ la Sierre. Aci luaiŭ diligenţa şi începurămŭ urcarea Simplonuluĭ, nóptea pe la 12 ore.

Nesomnulŭ din nóptea trecută, obosiala drumuluĭ mĕ făcu se adormŭ îndată ce m'amŭ urcatŭ în diligenţă. Cândŭ m'amŭ desteptatŭ, era ţiuă. Trecusemŭ orăşelulŭ Brig şi urcasemŭ necontenitŭ. Sórele se ridica surîdĕtorŭ de pe unŭ munte depărtatŭ la spatele călĕtorilorŭ şi îĭ încălţia, pe cândŭ în faciă munţiĭ albĭ de ghiaţă, ce se ridicaŭ şi le trimetéŭ unŭ vêntŭ rece, îĭ înghiăţaŭ. Eŭ însĕ nu simţémŭ nicĭ căldura nicĭ frigulŭ, aşa îmĭ era de preocupată cugetarea. Eramŭ în trăsură cu unŭ tênărŭ serbŭ şi cu o familie englesă. Serbulŭ se vede că numaĭ călĕtorise pe munţi, căcĭ era numaĭ într'o jachetă de vară şi cu unŭ tartanŭ destulŭ de subţire. Din acéstă causă tremura ca varga. Eŭ care avémŭ, pe lângă o jachetă grósă, paltonulŭ şi unŭ tartanŭ englesŭ, amŭ fostŭ silitŭ se împumutŭ tartanulŭ tênăruluĭ serbŭ, căcĭ altŭfelŭ până se trecemŭ acele ghiăţurĭ, carĭ facŭ frumuseţia munţilorŭ Elveţieĭ, arŭ fi rămasŭ înghe-ţatŭ pe drumŭ.

Trecusemŭ teribila şi profunda rîpă ce generaliĭ elveţianĭ Bethencourt şi Quatremère d'Isjonval aŭ străbătutŭ în capulŭ a 810 ómenĭ, atârnaţĭ de frîn-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ghiĭ, spre a surprinde şi bate întâiele posturĭ inemice. O inscripţiune la pólele uneĭ stîncĭ arétă numele oficerilorŭ ce comandaŭ pe aceĭ bravĭ. Străbătusemŭ calea numită *Galerie de Gondo* şi ne oprirămŭ la *Noulŭ Ospiciŭ*. De şi vĕdusemŭ acestŭ drumŭ altă dată în nisce momente maĭ liniscite, ba chiarŭ fericite, alăturĭ cu femeia ce iubémŭ; de şi astă dată mĕ aflamŭ într'o urîtă desposiţiune de spiritŭ, totuşĭ n'amŭ pututŭ se staŭ indiferintŭ; din cândŭ în cândŭ mĕ damŭ josŭ din diligenţă se admirŭ frumuseţile estraordinare ale natureĭ.

Acestŭ drumŭ îmĭ făcuse atâtŭ poftă de mâncare căcĭ, cândŭ amŭ ajunsŭ la ospiciu, eramŭ într'adevĕrŭ în prada uneĭ fóme teribile. Cerurămŭ se ne dea ceva, însĕ nu găsirămŭ de câtŭ o bucată de pâine uscată de o sĕptĕmână şi o bucată de brânză. Cu tóte acestea, pâinea uscată şi brânza ni se păru atuncĭ cele maĭ bune bucate din lume.

Urmarămŭ apoĭ calea, străbăturămŭ coborîndŭ frumósele şi romanticele posiţiunĭ până la *Domo d'Orsolo* şi ne oprirămŭ la *Palanzo* pe malulŭ laculuĭ Majore.

Remăseĭ aci. Visitaiŭ frumósă şi feerica insulă, numită *Insula bela*, dérŭ nicăerĭ nu întâlniŭ urmele Margareteĭ.

Plecaiŭ de acolo la Arona, şi de la Arona étă-mĕ la Milano.

Nmicŭ. Ea s'a opritŭ numaĭ o sĕră aicĭ şi a plecatŭ la Veneţia.

In curândŭ decĭ îţĭ voiŭ scrie din cetatea dogilorŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

V.

Veneţia, 1/13 Octombre, 1866.

Te salutŭ din Veneţia liberă!

Ce este şi destinulŭ în lumea acésta! Altă dată eŭ eramŭ veselŭ, rîdémŭ, cântamŭ, şi mĕ plimbamŭ în gondolă alăturĭ cu aceia ce iubémŭ, pe cândŭ Veneţia plîngea cernită pentru mórtea libertăţiĭ séle, se svărcolea disperată subt călcâiulŭ austriaculuĭ!

Cu tótă întristarea mea însĕ, n'amŭ simţitŭ nicĭ o dată o bucuriă mai mare, o emoţiune mai dulce ca în momentulŭ cândŭ amŭ intratŭ la 2 Octombre în acestŭ oraşŭ clăditŭ nu de mâna omenéscă, ci de mâna amoruluĭ.

In trenulŭ cu care amŭ venitŭ eŭ, erauŭ peste 60 garibaldianĭ cu cămăşile lorŭ roşiĭ, tinerĭ ale cărorŭ familiĭ eraŭ în Veneţia şi carĭ se întorcéŭ în libertate la căminulŭ părintescŭ de unde despotismulŭ şi persecuţiunea până la mórte a austriacilorŭ îi gonise.

Toţĭ aceştĭ tinerĭ aŭ luatŭ mai multe gondole şi aŭ intratŭ o dată în oraşŭ. Eŭ singulŭ între dênşiĭ eramŭ cu haine ţivile.

Ce spectacolŭ încântătorŭ şi atingetorŭ totŭ de o dată! Tóte ferestrele eraŭ împodobite cu covóre şi cu stindarde naţionale. Pe amândouĕ malurile *Canaluluĭ grande* era o mare de lume ale cărei valurĭ se ridicaŭ până la ferestrele cele mai înalte. Toţĭ fluturaŭ batistele în aerŭ şi salutaŭ pe liberatoriĭ Italieĭ. Miĭ de benoclurĭ se îndreptaŭ spre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

noĭ şi fie care căuta se véḑă unŭ fiŭ, unŭ frate séŭ unŭ amicŭ!

Din cândŭ în cândŭ câte o gondolă se despărţia dintre cele l'alte ca o rândunică care se desparte de stolulŭ celŭ mare. Acea gondolă se oprea înaintea uneĭ scărĭ de marmoră, o esclamare de bucuriă eşia de la o feréstră séŭ dintr'unŭ balconŭ, care se comunica între toţĭ spectatoriĭ din prejurŭ şi în tóte gurile se auḑea unŭ nume iubitŭ!

Plângeamŭ, amiculŭ meŭ, şi plângŭ şi aḑĭ scriindŭ aceste rîndurĭ, cândŭ 'mĭ aducŭ aminte de acelŭ spectacolŭ măreţŭ şi unicŭ care s'a presentatŭ vederilorŭ mele.

Cândŭ amŭ ajunsŭ în facia Piacetеĭ şi în facia Palatuluĭ Ducale, pe unde trecémŭ la *Albergo reale*, pe *riva degli Schiavoni*, spectacolulŭ a devenitŭ şi maĭ atingĕtorŭ. Pe cândŭ cincĭ miĭ de ómenĭ salutaŭ pe garibaldianĭ cu urărĭ entusiastice, la giamurile de susŭ ale închisoriĭ politice,—căcĭ cele de josŭ eraŭ mănjite cu cretă,—se grămădise o mulţime de capete, negreşitŭ ale prisonierilorŭ carĭ asteptaŭ din momentŭ în momentŭ liberarea lorŭ.

In momentele acelea, te asicurŭ, amiculŭ meŭ, uitasem pe Princesa, şi mi se părea că amŭ venitŭ se mĕ bucurŭ de fericirea veneţienilorŭ.

Austriacĭ plecaseră toţĭ, afară de o bateriă de artileriă şi o companiă de infanteriă, carĭ aveaŭ se plece chiarŭ a doua ḑi, cândŭ trebuia se plece şi prefectulŭ de poliţiă austracŭ şi se vie comisarulŭ francesŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Totŭ oraşulŭ este păzitŭ de o gardă naţională, improvisionată şi îmbrăcată dupe cumŭ póte fie care. Numaĭ unŭ semnŭ aretă calitatea fie căruĭ cetăţianŭ: o marcă cu colorile naţiouale.

Paza ordineĭ publice este încredinţată Municipalităţiĭ.

Din ḑiua sosireĭ mele, amŭ asistatŭ la maĭ multe lucruri frumóse şi amŭ visitatŭ încă o dată raritătiie din Veneţia, de care nu mĕ saturŭ nicĭ o dată.

A doua-ḑi de sosirea garibaldienilorŭ, cu douĕ ore maĭ têrḑiŭ de intrarea comisarului francesŭ, prefectulŭ de poliţiă austriacŭ, voindŭ sĕ se îmbarce dupe Paiaţetă, a fostŭ uiduitŭ, flueratŭ şi urmăritŭ cu aruncăturĭ de pietre din partea unuĭ numerosŭ poporŭ.

Amŭ visitatŭ localulŭ unde se construesce vasele de apă şi amŭ vĕḑutŭ noulŭ *Bucentaur* care se pregătesce pentru regele, cândŭ va veni în Veneţia.

Este admirabilŭ de eleganţă şi de bogăţiă!

~~~

'Ţĭ amŭ vorbitŭ de totŭ până acumŭ, numaĭ de acea miserabilă femeiă nu'ţĭ amŭ vorbitŭ încă.

Amŭ lăsatŭ se sfîrşescŭ cu ea.

In totŭ timpulŭ escursiunilorŭ mele n'amŭ pututŭ da peste dênsa. Se vede că priimise vre o scire că o urmărescŭ şi schimbase numele, căcĭ la nicĭ unŭ hotelŭ n'amŭ aflatŭ pe baronulŭ ungurŭ.

Tocmaĭ alaltă-ieri sĕră, plimbâudumĕ pe canalŭ, în gondolă, gondola mea se lovesce de alta. Unŭ ţipătŭ de femeiă ĕşi dintr'ênsa. Ilŭ recunoscuiŭ, era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr
~~~

ţipătulŭ eĭ. Urmărescŭ acea gondolă, până în facia hoteluluĭ *di Luna*. Aci douĕ persóne se daŭ josŭ şi vĕdŭ pe Princesa cu ungurulŭ eĭ că urcŭ cheiulŭ şi intră în hotelŭ.

Plătescŭ gondolieruluĭ meŭ şi iaŭ pe celŭ l'altŭ cu care fusese Margareta.

— Umblĭ de multă cu aceste persóne? îlŭ întrebŭ eŭ.

— De cândŭ suntŭ aicĭ, respunse elŭ.

— Şi se plimbă în tóte serile?

— In tóte serile, în tóte ḑilele, şi câte odată şi nóptea târḑiŭ. Chiarŭ mâine nópte 'mĭ-a ḑisŭ că voescŭ se mérgă la *Lido* se véḑă rĕsăritulŭ luneĭ şi rĕsăritulŭ sóreluĭ.

— Şi te veĭ duce?

— Negreşitŭ, déçă 'mĭ plătescŭ..... şi eĭ îmĭ plătescŭ bine.

— Vreĭ şĕ umbli şi cu mine, cândŭ nu mergĭ cu eĭ, şi îţĭ voiŭ plăti şi maĭ bine?

— Cu plăcere, Domnule.

— Dérŭ cumŭ te chiamă?

— Martiu.

— Ascultă, Martine, de câţĭ anĭ aĭ acéstă gondolă?

— De mult, Domnule: de vr'o duoĭ-spre-ḑece anĭ.

— Cum vĕḑŭ e vechiă!

— Vechiă; însĕ ce se facŭ? n'amŭ banĭ cu ce se-mĭ cumpărŭ una nouă.

— Dérŭ déçă 'ţĭ-aşŭ cumpĕra eŭ una, aĭ voi se-mĭ daĭ mie pe acésta, făcêndu-mĭ şi unŭ micŭ serviciŭ?

— O! Domnule! 'ţĭ-aşŭ face orĭ ce-aĭ voi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Condițiunea nu este anevoiă. Máine voiŭ merge cu tine, îți voiŭ cumpăra gondola și, nóptea, veĭ pune pe acele persóne totŭ în gondola cea vechiă, érŭ eŭ voiŭ sta în cea nouă până veĭ sosi tu cu eĭ în midîloculŭ lagunelorŭ. Acolo ne vom întîlni și veĭ veni cu mine, lăsândŭ gondola singură. Aĭ înțelesŭ?

— Amŭ înțelesŭ.

— Priimescĭ?

— Priimescŭ, díse gondolierulŭ cu bucuriă.

— Seminalulŭ, ca te cunoscŭ, va fi unŭ cântecŭ.

— *Il capriciosa*, seniore.

— Bine. Ne-amŭ înțelesŭ.

A doua ḑi mĕ ducŭ, cumpĕrŭ gondola și o daŭ în priimirea gondolieruluĭ; însĕ îĭ cerŭ a face o spărtură în fundulŭ celeĭ vechĭ și aĭ pune unŭ dopŭ. Așa se și făcu.

Nóntea, pe la ora unulŭ, mĕ ducŭ cu gondola în lagune și, peste o jumĕtate de oră, audŭ sgomotulŭ lopeților celeĭ l'alte gondole care venea cu iuțélă uneĭ lebede, și următórele versurĭ cântate de gondolierŭ:

Come la nuvola
Che porta il vento
Ogni momento
Cangio d'amor.
Onda volubile
Che scende e s'alza,
Ape che balza
Di fiore in fior;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Finchè m'accomodi,
Finchè mi piaci
Cerco i tuoi baci,
Vivo in te sol:
Ma quando il palpito
Del cor vien meno
Sovr'altro seno
Racchuido il vol.....

Gondola trecu pe lângă mine astă-felŭ de aprópe în câtŭ putuiŭ sări într'ênsa. Eĭ eraŭ închiș̦ĭ în cabină, cu perdelele lăsate, de sicurŭ vorbindu-ș̦ĭ de fericire ș̦i de amorŭ.

Ț̦iseiŭ gondolieruluĭ se trécă în celĭ l'altă gondolă ș̦i se ne urmărescă de aprópe. Apoĭ apropiindu-mĕ de cabină, auț̦iiŭ următórele cuvinte:

— Dérŭ ce aĭ,—întreba elŭ;—de ce eș̦tĭ ațâtŭ de tristă, atâtŭ de melancolică, cândŭ eŭ te iubescŭ atâtŭ de multŭ ș̦i cândŭ suntemŭ numaĭ noĭ, apa ș̦i cerulŭ?

— Nu sciŭ nicĭ eŭ ce amŭ, dérŭ sufletulŭ meŭ s'a întristatŭ în momentulŭ cândŭ amŭ intratŭ în acéstă gondolă. Presimț̦ŭ că o se ni se întêmple o nenorocire!

— Ce copilă eș̦tĭ! Cândŭ eș̦tĭ lângă mine n'aĭ de ce te teme. Impreună, legaț̦ĭ vecĭnicŭ prin amorŭ, vomŭ invinge orĭ ce nenorocire!

— Nu sciŭ de ce, ca nicĭ o dată, 'mĭ e frică. Aĭ se ne întórcemŭ îndărătŭ.

— Déca tu o voeș̦tĭ, sĕ ne întórcemŭ... Eĭ, gondolierŭ, adause elŭ, întórce la hotelŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— E prea târdiŭ, rĕspunseĭ eŭ în limba română!

Ea dete unŭ ţipătŭ! Imĭ cunoscuse vocea.

Scoseĭ dopulŭ, săriĭ în gondola ceĭ l'altă şi diseĭ se mâne. De o dată vĕdurĭ gondola cufundându-se şi pe eĭ ţipându şi întiţându mâinile către noĭ.

Peste cinci momente nu se maĭ vedea nicĭ gondolă, nu se maĭ audia nicĭ ţipătŭ. Lagumele intraseră în tăcerea lorŭ obicĭnuită.

MANOILU

FINE

Bibl. Univ. Cluj.
Nr. 8136 192 3.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr